

RETKEILIJÄ REITILLÄ

Pyhätunturin matkailukeskuksen kesäreittien turvallisuuden riskikartoittaminen

REILA- reittimerkistöjen turvallisuus, pilottialueena Lappi -hanke

Finneman Linda

Opinnäytetyö
Matkailu-, ravitsemis - ja talousala
Matkailun koulutusohjelma
Restonomi

2016

Matkailu-, ravitsemis – ja talousala
Matkailun koulutusohjelma
Restonomi (AMK)

Tekijä	Linda Finneman	Vuosi	2016
Ohjaaja(t)	Angeria Mervi, Liimatta Matti		
Toimeksiantaja	Reila-hanke		
Työn nimi	Retkeilijä reitillä – Pyhätunturin matkailukeskuksen kesäreittien turvallisuuden riskikartoittaminen		
Sivu- ja liitesivumäärä	99 + 35		

Opinnäytetyön tavoitteena oli tutkia havainnointia tutkimusmenetelmänä käyttäen Pyhätunturin kesäreittien turvallisuuden riskitekijöitä, kartoittaa riskejä ja ehdottaa riskienhallintamenetelmiä. Opinnäytetyö on tehty Reila- reittimerkistöjen turvallisuus, pilottialueena Lappi-hankkeelle, joka voi hyödyntää työtä parantaakseen Pyhä-Luoston matkailualueen reittimerkistöjen turvallisuutta sekä yhdenmukaistaa reittimerkistöjä koko Lapin maakunnassa.

Työn tietoperusta pohjautui Suomen ja Lapin matkailun turvallisuuteen sekä riskien hallintaan ja riskien ennakointiin.

Työn tuloksena toteutettiin Pyhätunturin matkailualueelle yhdelletoista reitille riskienkartoittaminen, riskienarviointitaulukot todetuille riskitekijöille sekä laadittiin riskienhallintamenetelmiä.

Kartoittamisen avulla tuotiin esille riskitekijöitä, jotka ovat potentiaalisia riskejä alueen retkeilijöille. Esille tuotiin myös riskitekijöitä, joista voi kehittyä ajan myötä riskejä. Ennakoinnin avulla voidaan kuitenkin ehkäistä riskitekijöiden kertoi-
men kasvua, jolloin kokonaisvaltainen riskien hallinta olisi helpompaa ja taloudellisempaa.

Tourism, Catering and Domestic
Services
Degree programme in Hospitality
Management
Bachelor of Hospitality Management

Author	Linda Finneman	Year	2016
Supervisor	Mervi Angervo, Matti Liimatta		
Commissioned by	Reila-project		
Subject of thesis	Hiker on trail – The safety risk factors of summer trails in Pyhätunturi Ski Resort		
Number of pages	99 + 35		

The aim of this thesis was to study the safety risk factors of summer trails in Pyhätunturi Ski Resort, map risks and give suggestions for risk management systems.

This thesis was made for the Reila-project. The project can use the results of the thesis for improvement of Pyhä-Luosto resort's trail signs safety and to standardize signs in the Lapland region.

The thesis is based on theories of Finland's and Lapland's tourism safety and on theories of risk management and risk forethought.

As a result of the thesis, systems were created for eleven summer trails, a risk survey, risk evaluation matrix for detected risk factors and a risk management system.

As conclusions of the thesis present it can be said that risk factors, potential risks for hikers of area and risk factors which can develop into potential risks time can be brought up. With forethought the growth of risk factors coefficients can be prevented which makes comprehensive risk management easier and more economical.

Key words risk management, trail marking, risk factors

SISÄLLYS

1	JOHDANTO	5
2	TOIMEKSIANTAJA JA TOIMINTAYMPÄRISTÖ.....	7
2.1	REILA reittimerkintöjen turvallisuus, pilottialueena Lappi-hanke.....	7
2.2	Pyhä-Luoston kansallispuisto	8
2.3	Pyhätunturin matkailukeskus	11
2.4	Toteutuneita hankkeita vuosina 2007–2015	14
3	MATKAILUN TURVALLISUUS	16
3.1	Turvallisuuden käsite matkailualalla	16
3.2	Matkailun turvallisuus Suomessa.....	19
4	RISKIEN HALLINTA	22
4.1	Riski käsitteenä.....	22
4.2	Riskien hallinnan yleiset periaatteet.....	24
4.3	Riskien hallinta matkailualalla	27
4.4	Riskien hallintaan vaikuttavat lainsäädännölliset seikat kansallispuistossa	33
4.5	Ennakointi.....	37
4.6	Havainnointi tutkimusmenetelmänä	39
4.7	Kesäreittien turvallisuuden riskikartoittaminen	41
5	REITISTÖN RISKITEKIJÖIDEN HAVAINNOINTI.....	44
5.1	Viitoitusten oikeellisuus.....	44
5.2	Lähtöpasteet	50
5.3	Reittimerkistö	59
6	RAKENTEIDEN JA MUIDEN MAHDOLLISTEN RISKITEKIJÖIDEN HAVAINNOINTI	71
6.1	Rakenteet	71
6.2	Muut mahdolliset riskit	79
7	SUOSITUKSIA HALLINTAMENETELMISTÄ.....	87
8	POHDINTA.....	91
	LIITTEET	99

1 JOHDANTO

Opinnäytetyön aiheena on Pyhätunturin matkailukeskuksen kesäreittien turvallisuuden riskikartoittaminen REILA reittimerkintöjen turvallisuus, pilottialueena Lappi -hankkeelle. Tästä eteenpäin hankkeesta puhutaan REILA-hanke nimellä.

Aihe on valittu siksi, että vuosia Pyhätunturilla asuneena ja työskennelleenä olisi mukava luoda uutta tietoa ja hyötyä kotitunturille, jotta alueen matkailun turvallisuutta voitaisiin parantaa entisestään. Toinen syy aiheen valintaan on se, että työ luo myös uutta tietoa REILA-hankkeelle. Pyhä-Luoston matkailualueita markkinoidaan yhteisenä kokonaisuutena ja Sodankylän kunta on hankkeessa mukana, mutta Pelkosenniemen kunta taas ei ole. Tietoa saadaan täten myös Pyhätunturin matkailukeskuksen reiteistä.

Opinnäytetyön tavoitteena on kerätä havainnointia tutkimusmenetelmänä käyttäen tietoa kesäreittien riskitekijöistä, luokitella riskejä, laatia riskienarviointitaulukot jokaiselle reitille sekä esittää ehdotuksia riskienhallintamenetelmistä. Reittien varrella ilmenevät riskitekijät on tarkoitus dokumentoida kirjallisesti riskienarviointilomakkeeseen (liite 1) sekä valokuvata. Tiedot voidaan myöhemmin liittää sähköiseen Metsähallituksen hallinnoimaan tietokantaan koordinaattein.

Reittikarttana on tarkoituksena käyttää Pyhä-Luoston taskuopasta, joita on tarjolla kaikille matkailijoille ilmaiseksi alueen majoituspisteissä, kaupoissa ja alueen matkailuneuvonnoissa. Reittikartta valittiin saatavuutensa vuoksi. Työtä on rajattu siten, että loppukesästä parannellut pyöräilyreitit eivät ole riskikartoituksessa mukana aikataulutuksen takia ja alueen frisbeegolf rata jätetään työn ulkopuolelle. Myöskään reittien luokittelu minkään asteikon mukaan ei ole tässä työssä mukana.

Havainnointi on valittu tutkimusmenetelmäksi siksi, että kyseessä on kehittävä opinnäytetyö, jonka tiedonkeruumenetelmänä havainnointia voidaan pitää. Havainnointi sopii työhön siksi, että tarkoituksena on kenttämuistiinpanojen - ja valokuvien perusteella luoda selkeä, informatiivinen ja kattava tietopaketti tutkit-

tavasta aiheesta. Havainnointi sopii työn luonteeseen myös siksi, että tarkoituksena on käydä reitit läpi kesän 2016 aikana kävellen, pyöräillen ja meloen. (Ojasalo, Moilanen & Ritalahti 2015, 105.)

Opinnäytetyön yläkäsitteenä voidaan pitää matkailun yleistä turvallisuutta Suomessa sekä alakäsitteinä riskien hallintaa ja riskien ennakointia. Näkökulmana on taas Lapin matkailun turvallisuus ja sen kehittäminen, alueena Pyhätunturin matkailukeskus.

Työn alkupuolella perehdytään toimeksiantajaan, alueeseen kansallispuiston ja matkailukeskuksen näkökulmista sekä alueella toteutettuihin hankkeisiin, jotka liittyvät reitistöön ja sen kehittämiseen. Kolmannessa luvussa perehdytään matkailun yleiseen turvallisuuteen Suomessa, siihen mitä turvallisuudella ylipäätään tarkoitetaan matkailualalla. Neljännessä luvussa perehdytään riskienhallintaan, ennakointiin, riskikartoitukseen sekä havainnointiin tutkimusmenetelmänä, joka luo pohjaa viidennen luvun tutkimustulosten esittelyyn. Viimeisessä luvussa esitellään pohdintaa aiheesta.

2 TOIMEKSIANTAJA JA TOIMINTAYMPÄRISTÖ

2.1 REILA reittimerkintöjen turvallisuus, pilottialueena Lappi-hanke

REILA -hanke on 2,5-vuotinen Lapin alueellisten yhteistyökumppaneiden hallinnoima hanke. Hanketta vievät yhteistyössä eteenpäin Lapin Pelastuslaitos, Metsähallitus ja Lapin ammattikorkeakoulun matkailualan tutkimus- ja koulutusinstituutti. Hanketta on lähdetty viemään eteenpäin, koska aiemmissa turvallisuuteen liittyvissä hankkeissa (2009–2015) yrityksiltä ja viranomaisilta on saatu palautetta, jonka mukaan reittien- ja pelastusmerkintöjen yhdenmukaisuus olisi toivottavaa ja tarpeellista. Reitti- ja reittipelastusmerkinnöissä ei ole ollut yhteneväistä linjaa, mikä on johtanut kirjavuuteen, puutteellisuuteen ja vaarallisuuteen reittimerkinnöissä maastossa ja sekaviin karttamerkintöihin. (Lapin AMK 2015, 3.)

Hankkeessa ovat mukana Lapin Pelastuslaitoksen, Metsähallituksen ja Lapin ammattikorkeakoulun lisäksi 14 lappilaista kuntaa: Enontekiö, Inari, Kemi, Kemijärvi, Kittilä, Kolari, Muonio, Pello, Posio, Rovaniemi, Salla, Sodankylä, Tornio ja Ylitornio. Hankkeen kokonaisbudjetti 2,5 vuodelle on 669 880 €. Rahoituksesta 70 % tulee EAKR- ja valtionrahoituksena ja 30 %:n omarahoituksesta vastaavat kunnat yhdessä Lapin Pelastuslaitoksen, Metsähallituksen ja Lapin ammattikorkeakoulun kanssa. Hankkeen päätoteuttajana toimii Lapin ammattikorkeakoulu ja sen yhteyshenkilönä projektipäällikkö Eija Raasakka sekä projektisuunnittelijat Vesa Koivumaa ja Aleksis Latvala. Lapin Pelastuslaitoksen yhteyshenkilönä toimii toimialuepäällikkö Pekka Väliheikki ja Metsähallituksen yhteyshenkilönä toimii erikoissuunnittelija Erkki Ollila. Lisäksi jokaisella kunnalla on omat yhteyshenkilöt sekä Lapin Pelastuslaitoksella ja Metsähallituksella paikalliset edustajat. (REILA- hanke 2016.)

Hankkeen tavoitteena on kehittää ja vahvistaa maasto- ja ulkoilureittien luotettavuutta. Hankkeessa on tarkoitus tuottaa yhtenäiset pelastus- ja paikannusmerkinnät, jotka hyväksyttäisiin sekä alueelliseksi että kansalliseksi käytännöksi. Lisäksi tarkoituksena on tuottaa ohjeistus turvallisiksi ja asiakaslähtöisiksi maastomerkinnöiksi. Hankkeessa kehitetään myös riskiperusteinen reittisuun-

nittelun malli, luodaan riskikartoitukset ja riskiperusteiset reittimerkintäsuunnitelmat kunnissa sekä tietopankki, johon kootaan tietoa reittien turvallisuuteen, merkintöihin ja toimijaverkostoon liittyen. (REILA- hanke 2016.)

2.2 Pyhä-Luoston kansallispuisto

Pyhä-Luoston kansallispuisto on perustettu vuonna 2005 ja sen pinta-ala on 142 km². Pyhä-Luoston kansallispuisto sijaitsee Sodankylän, Pelkosenniemen ja Kemijärven kuntien alueella ja Rovaniemeltä sinne on matkaa n. 130 km (kuvio 1).

Kuvio 1. Pyhä-Luosto. (Metsähallitus 2005)

Kansallispuiston tunnuksena toimii kuukkelin (kuvio 2). Ennen Pyhä-Luoston kansallispuiston perustamista oli Pyhätunturin kansallispuisto, joka perustettiin vuonna 1938. Pyhätunturin opastuskeskus avattiin 20.10.1986 ja se toimi aina vuoteen 2012, jolloin uusi luonto- ja kulttuurikeskus Naava avattiin. Luostolla toimii Pyhä-Luoston kansallispuiston opastuspiste Lapland Hotel Luostotunturin aulassa. Pyhä-Luoston kansallispuiston perustamisesta puhuttiin ensimmäisen kerran jo vuonna 1910. (Metsähallitus 2016; Toivonen 2014, 24, 104.)

Kuvio 2. Pyhä- Luoston kansallispuiston tunnus. (Metsähallitus 2016)

Pyhä-Luoston kansallispuiston muodostaa 35 km pitkä tunturijono, joka on yli 2 miljardia vuotta vanha. Tunturijono on jäännös maailman vanhimpiin kuuluvasta vuoristosta. Tunturit ovat suurimmalta osin kvartsiittia, joka on muodostunut muinaisen meren ranta- ja pohjahietikoista. Alueen kivissä voikin paikka paikoin nähdä muinaismeren aallokon jättämiä jälkiä. Korkein huippu on Noitatunturi (540 m) ja Luostolla Ukko- Luosto (514 m). Pyhätunturin alueella erikoisia ovat jyrkät rinteet ja huippuja erottuvat syvät kurut, joista voidaan mainita Isokuru, jonka syvyys on 220 metriä. Tämän lisäksi maisemaa halkovat karut kvartsiittilouhikot ja rakat. Luostolla erikoisuutena voidaan pitää Lampivaaran ametistikaivosta, jonka ametistit ovat muodostuneet vuosituhansien aikana sekä Ukko-Luoston vanhaa metsää, jonka puut voivat olla jopa 400 vuotta vanhoja. Pyhätunturi on ollut muinoin myös metsäsaamelaisten pyhä paikka. (Metsähallitus 2016a.)

Kesäreittejä Pyhä-Luoston kansallispuistossa on n. 84 km, loppukesästä 2016 kunnostetaan maastopyöräilyreittejä n. 100 km. Reittien pituudet vaihtelevat n. 5 kilometristä aina 47 km asti, jolloin voi vaeltaa Pyhätunturilta Luoston Käyrävaaraan asti. Reittien lähtöpaikkoja on useita; Pyhällä luontokeskus Naava tai Hotelli Pyhätunturin edusta. Luostolla Rykimäkeron pysäköintialue, Luoston portti ja Luostonloman pysäköintialue. Luontokeskus Naavan ja opastuspisteen lisäksi matkailijat voivat suunnitella reittejä MobiRanger - sovelluksella tai Pyhä-Luoston taskuoppaan avulla, josta löytyy reittikartta. (Metsähallitus 2016a.; Pyhätunturi 2016.)

Kävijöitä Pyhä-Luoston kansallispuistossa arvioitiin olevan vuonna 2015 n. 115 100 ja puisto nousi Suomen kuudenneksi suosituimmaksi kansallispuistok-

si. Kansallispuistona Pyhä-Luosto on profiloitunut pääasiallisesti päiväretkikohteeksi, mutta tarjolla on myös pidempiä vaellusreittejä. Kävijätutkimuksen mukaan tyypillinen kansallispuiston kävijä on kotimainen keski-ikäinen, joka saapuu kesäaikaan perheineen retkeilemään päiväksi kansallispuistoon. Suosituimmat retkikohteet ovat Isokuru ja Karhunjuomalampi. Retken tarkoituksena on luonnon kokeminen, maisemat, rentoutuminen yms. Kävijätutkimuksen yhteydessä tutkittiin myös terveys- ja hyvinvointivaikutuksia ja vastausten perusteella käynti kansallispuistossa lisäsi fyysistä, psyykkistä ja sosiaalista hyvinvointia. (Metsähallitus/Luontopalvelut 2016a, 2,4,6 & 8.)

Kävijätutkimuksen mukaan kansallispuiston valtteja ovat hyvä saavutettavuus, monipuolinen ja helppo reitistö sekä laaja palveluvarustus. Kävijätutkimuksessa oli positiiviseen palautteeseen verrattuna vähän kritiikkiä. Palautteen mukaan parannusta kaivattiin reittien rakenteisiin ja opasteisiin sekä maastopyöräilyreititkarttoja toivottiin saataville. (Metsähallitus/Luontopalvelut 2016a, 10.)

Pyhä-Luoston kansallispuisto on sitoutunut kestävän matkailun periaatteisiin, jotka Metsähallituksen luontopalvelut sekä UNESCO:n maailmanperintökohteet ovat yhdessä luoneet Suomeen. Periaatteet otetaan huomioon kaikessa toiminnassa sekä yhteistyössä alueen matkailuyrittäjien kanssa. Metsähallituksen tavoitteena on solmia kirjallisia käyttöoikeus- ja yhteistyösopimuksia matkailuyritysten kanssa, jotka toimivat retkeily- ja luonnonsuojelualueilla. Sopimusten mukaisesti yritykset sitoutuvat noudattamaan kestävän luontomatkailemisen periaatteita. Sopimusten tavoitteena on, että Metsähallituksella olisi tiedossaan kaikki kansallispuiston alueella tapahtuva kaupallinen toiminta, jotta sen vaikutuksia, sekä positiivisia että negatiivisia, voitaisiin paremmin arvioida. (Metsähallitus/Luontopalvelut 2016b; Metsähallitus 2013, 37.)

Pyhä-Luoston kansallispuiston hoito- ja käyttösuunnitelmassa on linjattu siten, että luonnonsuojelualueiden käyttö soveltuu ensisijaisesti lihasvoimaan perustuviin aktiviteetteihin, kuten hiihtämiseen ja vaellukseen. Luonnonsuojelulaki ei kuitenkaan estä moottoriajoneuvojen käyttöä, joka voidaan sallia erikoisluvalla. Reitistö kansallispuistossa liittyy Pyhä-Luoston matkailualueen kattavaan ympärivuotiseen retkeilyreitistön kokonaisuuteen. Osa reitistöstä on talousmetsäalu-

eella, osa yksityisillä mailla. Hoito- ja käyttösuunnitelmassa tavoitteeksi on asetettu, että kansallispuiston reitistöä ja palveluvarustusta ei määrällisesti kasvateta. Olemassa olevan reitistön laatua ja kapasiteettia voidaan kasvattaa, mikäli kävijämäärät sitä vaativat. (Metsähallitus 2007, 50.)

2.3 Pyhätunturin matkailukeskus

Pyhätunturin matkailukeskuksen kehitys alkoi jo 1930-luvulla tunturihiittäjien löytäessä Pyhän. Tunturihiittäjiä tuli niin Etelä-Suomesta kuin lähikylistäkin ja Pyhätunturi houkutteli hiittäjiä erämaisyydellään, koska siihen aikaan tietä ei ollut rakennettu Pyhätunturille asti. Lähin tie kulki Pelkosenniemellä, josta pääsi hevoskyydillä Pyhäjärven kylälle ja loppumatka hiihdettiin. 1940-, 1950- ja 1960-luvuilla tunturihiihto kasvatti suosiotaan tasaisesti ja keväisin tulijoita olisi ollut enemmänkin, mutta rajalliset majoitusmahdollisuudet olivat ongelma. Majoitusta oli tarjolla vain muutamassa tunturimajassa sekä Saunavaaran, Saukkoaavan ja Pyhäjärven kylien kotimajoituskohteissa. (Toivonen 2014, 18–19.)

Tunturitie valmistui 1960-luvun alussa, jolloin liikennöitsijä Mölläri aloitti päivittäiset linja-autovuorot Kemijärveltä Pyhälle ja majoituspalveluiden määrä kasvoi. Nämä seikat loivat pikkuhiljaa painetta matkailukeskuksen rakentamiselle ja vuonna 1964 Pyhätunturi Oy perustettiin. Ensimmäinen hissi ja rinne avattiin helmikuussa 1965. Pyhän kaksoistuolihissi oli Suomen ensimmäinen ja aikansa sensaatio. Hissi on vieläkin käytössä, pääsääntöisesti kesällä, maisemahissinä. (Toivonen 2014, 33 ja 40–41.)

Pyhätunturia pidettiin 60-luvun alkupuolella hetkisen aikaa myös Joulupukin kotitunturina, kun Niilo Tarvajärvi ryhtyi kaupallistamaan Joulupukin kotia. Joulupukin lähtöjuhlat vuonna 1964 Pyhätunturilla, oli ensimmäinen kerta, kun Joulupukia käytettiin Lapin matkailun markkinoinnissa. Visiona oli rakentaa koko maailman tuntema joulumaa Lappiin. Tarvajärvi riitaantui kuitenkin perustetun yrityksen, Joulumaa Oy:n kanssa ja hanke jäi toteutumatta. Hankkeet toivat Pyhälle erilaisia yrittäjiä ja esimerkiksi, vuonna 1974 Kairosmajat perustettiin. Kairosmajat toi tunturiin seurakuntalaisia leireille ja kursseille. Kairosmajat rakennutti 1980-luvulla Lapin ensimmäisen tunturikappelin, Revontulikappelin, kun

huomattiin, että Kairosmajoilla on paljon tarjottavaa matkailukeskukselle. (Toivonen 2014, 50, 54–55.)

Pyhätunturi Oy:n osake-enemmistö siirtyi Matkailuliitolle vuonna 1976 ja Pyhälle investoitiin mm. uusi tamppari sekä hotellin ja ravintolan remontti. 1980-luvun alkupuolella rinteitä uudistettiin, kuten Polar-rinteen levennys ja tasoitus sekä perherinteen hissien rakennus. 1980-luvun puolessa välissä Matkailuliitto ajautui taloudellisiin ongelmiin ja investoinnit laitettiin jäihin. Vuonna 1986 Pyhätunturi Oy:n osti Datomi Oy, mutta yritys oli jo valmiiksi konkurssikypsä ja ongelmat jatkuivat. Vuonna 1987 Rukakeskus Oy:n omistaja Juhani Aho osti Pyhätunturi Oy:n osakkeet ja perheyhtiö omistaa Pyhätunturi Oy:n yhä. Investointeja ruvettiin heti toimeksipanemaan ja uuden omistajan myötä Pyhästä kehittyi ammattitaitoisesti johdettu yritys. (Toivonen 2014, 60, 99, 102, 130, 131.)

1990-luvun lama iski myös Pyhään ja asiakasmäärien kasvusta huolimatta toiminta oli tappiollista. Tähän yhtenä syynä oli Pyhän rajoittunut rinne - ja majoituskapasiteetti. Ahon perhe sekä alueen kunnat uskoivat Pyhän kehityspotentiaaliin ja vuosina 1997–1998 Pyhälle investoitiin n. 34 miljoonaa markkaa. Rahoilla saatiin mm. avattua Pohjoisrinteet ja HolySuites- majoitustilat. 2000-luvulle siirryttäessä ruvettiin suunnittelemaan Pyhän Masterplania, joka valmistui vuonna 2004 ja Pyhän ydinalueen yleiskaava vuonna 2006. Masterplanissa korostuu mm. ympäristöystävällisyys. Hiihtokaudeksi 2010–2011 valmistuivat Ahojen sekä Pyhän suurimmat rinneinvestoinnit, kun Pyhä Express-hissi avattiin sekä Piste Palander-rinne ja perherinnealueen uudistus olivat valmiina. Vuonna 2014 oli Pyhän juhlavuosi, kun se täytti pyöreät 50 vuotta. (Toivonen 2014, 148, 168,171.)

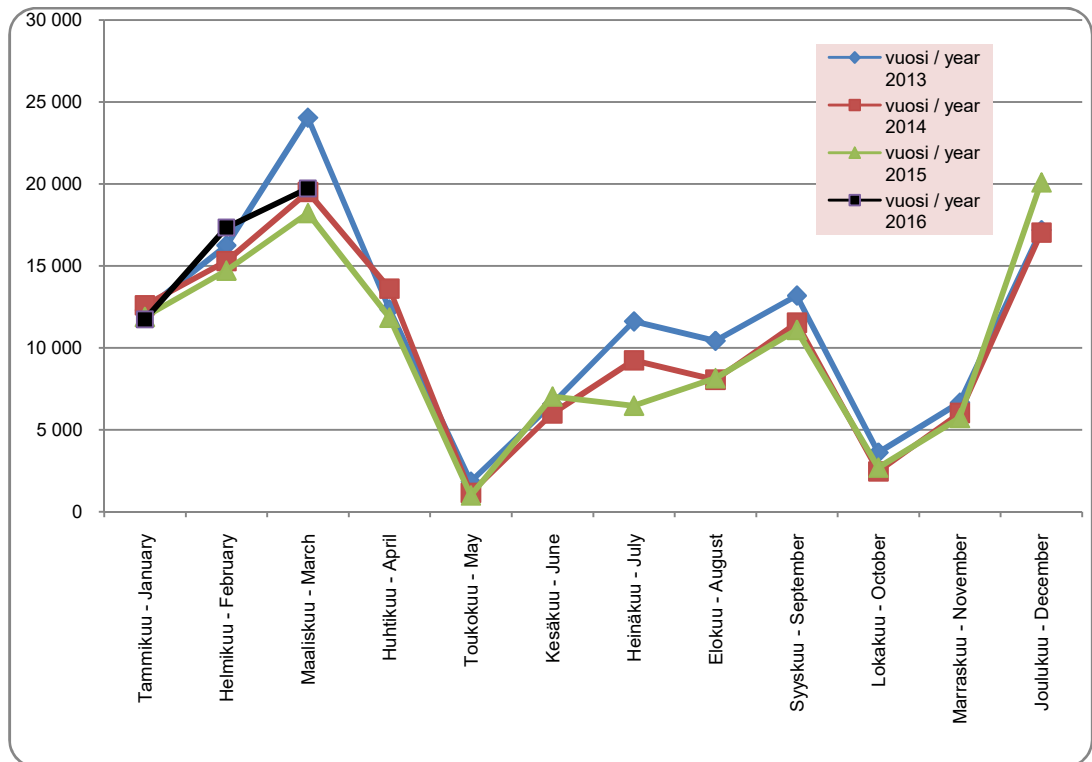
Pyhä-Luoston matkailuyhdistys perustettiin vuonna 2003, yhteismarkkinointia on kuitenkin tehty jo 1980-luvulta asti. Kemijärven, Pelkosenniemen ja Sodankylän kuntien panos on ollut merkittävä perustettaessa matkailuyhdistystä. Myös molempien alueiden yrittäjäyhdistykset Luoston Syli ry ja Pyhän Ryhti ry olivat mukana taustajoukoissa vahvasti. Eri hankkeissa suunnattiin kohti yhteistä matkailuyhdistystä läpi 1990-luvun. Matkailuyhdistyksen tehtävänä on edistää yritysten yhteistoimintaa ja lisätä alueen kansallista ja kansainvälistä vetovoimaa.

maisuuutta. Matkailuyhdistyksen toiminnanjohtajana on toiminut alusta asti Anu Summanen. (Toivonen 2014, 162.)

1990–2000-luvuilla myös muut palvelut ovat kehittyneet Pyhällä. Ensimmäinen liikekeskus valmistui vuonna 1991, ja tunturiin saatiin ruokakauppa. Vuonna 2012 valmistui toinen liikekeskus, Pyhän Portti, jossa toimii matkamuiistomyymälä Lettovilla, Pienoistavaratalo Ilona sekä Pyhän Hiuspiste. Hyvinvointipalveluista on huolehtinut Peukaloputti vuodesta 2005. Ravintoloiden kehitys alkoi 1990-luvun lopulla ja nykyään ravintoloita on useita ydinkeskustan tuntumassa. Ohjelmalveluiden tarjoaminen alkoi jo 1990-luvulla, mutta vasta 2000-luvulla kehitystä on tapahtunut laajemmassa mittakaavassa ja pieniä yrittäjiä on useita. Majoitusta tarjoavat keskusvuokraamo PyhäHippu Oy ja Pyhätunturi Oy:n hallinnoima PyhäBooking. (Toivonen 2014, 163–164.)

Pyhä-Luoston matkailuyhdistys on kerännyt matkailun tunnuslukuja kuluvalta vuodelta 2016. Alkuvuoden 2016 (tammi-maaliskuu) majoitustilastot (kuvio 3) kertovat, että kasvua on ollut alkuvuonna 9 % majoitusliikkeiden rekisteröityneistä yöpymisistä verrattuna edellisvuoden vastaavaan aikaan. Yhteensä rekisteröityneitä yöpyjiä on ollut 48 800 Pyhä- Luoston alueella alkuvuoden 2016 aikana. Kasvua on tapahtunut sekä kotimaisten (+ 6,5 %) että ulkomaalaisten (+ 11,3 %) keskuudessa. Eniten ulkomaalaisia yöpyjiä tuli Ranskasta, Alankomaisista ja Saksasta. (Pyhä-Luoston matkailuyhdistys 2016.)

Talven 2015–2016 (marras- maaliskuu) majoitustilastojen (kuvio 3) mukaan alueen yöpymiset (74 600) kasvoivat edellistalvesta 9,9 % ja kasvua oli varsinkin ulkomaalaisten yöpyjien keskuudessa (+ 12,2 %). Kotimaisten matkailijoiden yöpymiset lisääntyivät edellistalvesta 7 %. Kesän 2015 (touko- lokakuu) yöpymiset (36 400) vähenivät 5,2 % edelliskesästä (kuvio 3). Sekä kotimaiset että ulkomaalaiset matkailijat vähenivät. Ulkomaalaisista suurin osa tuli Saksasta (lähes 70 %) ja muista maista vain joitakin satoja matkailijoita. (Pyhä-Luoston matkailuyhdistys 2016.)

Kuvio 3. Yöpymiset kuukausittain Pyhä-Luostolla vuosina 2013–2016. (Pyhä-Luoston matkailuyhdistys 2016)

2.4 Toteutuneita hankkeita vuosina 2007–2015

Pyhä-Luoston matkailualueella toteutettiin ympäristöhanke vuosina 2007–2009, joissa yhteistyökumppaneina toimivat Lapin ympäristökeskus (nykyinen ELY-keskus), Kemijärven kaupunki, Pelkosenniemen ja Sodankylän kunnat sekä alueen matkailuyrittäjät. Rahoituksesta vastasivat työministeriö, alueen kunnat sekä yrittäjät. Tavoitteina hankkeessa oli luoda ja kehittää alueen matkailuedellytyksiä sekä kehittää alueen valmiuksia edistää ympärivuotista käyttöä. Kuitenkin siten, että alueen luontoarvot huomioidaan. Hankkeen puitteissa toteutettiin mm. latu- ja kelkkareittien tasausta, reittisiltojen, kotarakenteiden, liitereiden ja reittiopasteiden rakentamista sekä reittien valaisemista. (Kokkonen 2010, 5.)

Vuosina 2013–2015 toteutettiin Pyhä-Luoston matkailualueella reitistö - ja ympäristöhanke. Hankkeessa toimivat yhteistyössä Lapin ELY-keskus, Kemijärven kaupunki, Pelkosenniemen ja Sodankylän kunnat, Pyhä-Luoston matkailuyhdistys ja Metsähallituksen luontopalvelut. Hanketta on rahoittanut yhteistyötahojen lisäksi Euroopan aluekehitysrahasto. Hankkeen tavoitteina oli luoda ja kehittää

alueen matkailuedellytyksiä sekä luoda edellytyksiä alueen ympärivuotisen matkailualan työpaikkojen muodostamiseksi. Tavoitteita pyrittiin toteuttamaan siten, että alueen ympäristölliset, maisemalliset ja luontoarvot otetaan huomioon sekä alueen esteettömyys. (Kokkonen 2010, 5.)

Hanketta oli tarkoitus alun perin toteuttaa omajohtoisena ja projektille palkatulla työvoimalla, mutta koska ELY-keskukselle on asetettu henkilövuosikatto, joka hankkeessa olisi ylitetty, päätettiin se toteuttaa ostopalveluna. Alueella oli käynnissä samanaikaisesti liikenneympäristön parantamishanke ja nämä kaksi hanketta toteutettiin kokonaisurakalla. Projektin puitteissa toteutettiin mm. Lupon ladun leventäminen, taukotupa ja käymälä/liiteri, Pyhäjärven kiertävä Soutajan latureitti, ulkoilureitti välillä luonto - ja kulttuurikeskus Naava - Pyhätunturin kansallispuisto sekä palvelukohteiden opasteiden pystytys. Projektin toteutuksen katsottiin luovan myönteisiä vaikutuksia ympäristöön ja parannustöiden tarkoituksena on ohjata matkailijat merkityille, palvelurakenteita sisältäville, laadukaille ja hyvin hoidetuille reiteille. (ELY-keskus 2015, 3-5.)

3 MATKAILUN TURVALLISUUS

3.1 Turvallisuuden käsite matkailualalla

Yleisellä tasolla puhuttaessa, turvallisuudella on käsitteenä monta merkitystä. Turvallisuus termillä voidaan kuvata niin yksilön subjektiivisia kokemuksia kuin valtioiden välisiä suhteitakin. Turvallisuuden koetaan olevan asiain tila, tavoite ja olosuhdeominaisuus. Iivari (2012) tuo esille Van Steenin (1996) näkemyksen, jonka mukaan turvallisuutta voidaan pitää jonkin haitan tai vahingon pitämistä poissaolevana. Lawrence (1976) ja Manuele (1997) taas kuvailevat turvallisuutta siten, että tilannetta tai järjestelmän tilaa voidaan pitää turvallisena, jossa riskien koetaan olevan hyväksyttävällä tasolla. Turvallisuutta voidaan mitata arvioimalla tunnistettujen riskien suuruutta ja hyväksyttävyyttä. (Iivari 2012, 18.)

Turvallisuutta on määritelty moninaisilla tavoilla aikojen kuluessa. Alun perin turvallisuus on linkitetty valtion suvereenisuuden edellytykseksi ja lopputulokseksi eli valtion koskemattomuuden puolustamiseksi. Tätä mallia on kutsuttu valtiokeskeiseksi ajattelutavaksi. Turvallisuus on kuitenkin muuttunut pikkuhiljaa myös yhteiskunnalliseksi arvoksi ja tavoitteeksi. Tähän ovat vaikuttaneet monet tekijät kuten globalisoituminen, ympäristö- ja ilmastonmuutokset sekä rajojen yli tapahtuva kanssakäyminen. Uusi turvallisuusajattelu täten edellyttää turvallisuuskäsitteen laajentamista. (Iivari 2012, 18.)

Uuden turvallisuusajattelun mukaan turvallisuus muodostuu ihmisistä, paikallisyhteisöistä ja ns. ruohonjuuritasolla olevista perustarpeista kuten sosiaaliturvasta, terveydenhuollon järjestelmästä ja muista hyvinvointipalveluista. Campbell (1992) toteaa, että elämme yhteiskunnassa, jossa turvallisuus on kohotettu tärkeimmän hyveen asemaan. On kuitenkin selvää, että yksilön tai ryhmän on mahdotonta saavuttaa absoluuttisen turvallisuuden tasoa, koska turvallisuus on suhteellinen käsite ja riippuvainen yksilön haavoittuvuudesta ja siihen kohdistuvasta riskistä. (Iivari 2012, 19.)

Safety and Security käsitteiksi turvallisuus on jakautunut anglosaksisella kieli-alueella ja on yleistä, että niitä käytetään päällekkäin ja epäsystemaattisesti. Suomessa ja Venäjällä käytössä on yksi termi turvallisuudelle. (Iivari 2012, 19.)

Turvallisuus on suuressa määrin tunne ja yksilöllinen kokemus ja erilaiset ihmiset pitävät erilaisia asioita turvallisena ja turvattomana. Tähän vaikuttaa vahvasti kulttuurinen tausta. Kulttuuritaustamme vaikuttaa miten havainnoimme sosiaalisia tilanteita ja erilaisia yhteisöjä. Kulttuuritaustamme sanelee kuinka aistimme, mitä ja miten havainnoimme ja kuinka tulkitsemme ja viestimme havaintojamme. Kulttuuritaustalla on merkitystä siihen mitä pidämme turvallisena ja kuinka tulkitsemme turvallisuutta. Myös symboleiden ja viestinnän tulkinta ja ymmärtäminen voivat olla kulttuurisidonnaista. On tärkeää, että turvallisuuden kuvallista esittämistä kehitetään, varsinkin reitistöille, suunniteltaessa reittimerkintöjä. (Iivari 2012, 20.)

Matkailun turvallisuuden katsotaan olevan yksi matkailun megatrendeistä. Matkailun katsotaan perustuvan globaaleihin verkostoihin, joissa rajojen yli liikkuminen ja yhteistyö ovat arkipäivää. Matkailu perustuu myös yksilön valinnan vapauteen. On tärkeää, että matkailun turvallisuuteen sovelletaan laajaa turvallisuuskäsitettä. Turvallisuuskäsitteen tulisi keskittyä kokonaisuuksien hallintaan, keskinäisiin vaikutussuhteisiin sekä prosesseihin, joilla turvallisuutta voidaan parantaa. Iivarin (2012) mukaan yleinen määrittelylähtökohta on se, että matkailun turvallisuudella tarkoitetaan matkailuprosessin häiriöttömyyden varmistamista. (Iivari 2012, 22.)

Matkailuprosessiin katsotaan kuuluvan erilaisia osatekijöitä, kuten matkailija, matkailuyritys, matkailualue, ulkoinen ja sisäinen toimintaympäristö sekä koko matkailun palveluketju matkalle lähdöstä aina kotiinpaluuseen saakka. Matkailualueella on erityispiirteitä, jotka vaikuttavat myös matkailun riskienhallintaan ja turvallisuusjohtamiseen. Erityispiirteinä voidaan pitää mm. toimialan suhdanneherkkyyttä, palveluiden syntymistä, joissa mahdollisista riskeistä ei ole kokemusta, toimialan ketjuuntuminen sekä kotimaassa että ulkomailla, joka tuottaa turvallisuuden arvoketjuja. Toimiala on vientiteollisuutta, jossa asiakas muodostaa käsityksen koko valtiosta, ei vain paikkakunnasta, jolloin huono julkisuus

vaikuttaa koko valtion matkailuimagoon. Myös vahva sesonkiluonteisuus katsotaan erityispiirteeksi. Ritchie (2009) toteaa, että matkailualan herkkä luonne luo tarpeen yhteistyöhön hätä- ja pelastusviranomaisten kanssa kriisien hallinnassa ja tämä yhteys on elintärkeä. (Ritchie 2009, 147.; livari 2012, 23.)

Vuosikymmenten saatossa matkailusta on kehittynyt teollisuudenala, jossa palvelut ovat ketjuuntuneet ja yritykset yhdistyneet. Yritysten kasvu isoiksi toimijoiksi vaikuttaa myös ketjuuntumiseen siten, että ketjujen pituudet ovat kasvaneet pitkiksi. Näin myös matkailun turvallisuuden arvoketjuajattelu on syntynyt. Usein matkailun turvallisuus käsitetään siten, että pyritään välttämään onnettomuuksia ja vahinkoja yksittäisessä kohteessa tai yrityksessä, mutta matkailijan näkökulmasta turvallisuus liittyy kaikkiin matkan vaiheisiin. (livari 2012, 23.)

Turvallisuuden arvoketjun katsotaan olevan olemassa, jos palvelu tai toimija-osapuolen päätös vaikuttaa matkailijan tai palveluntuottajan turvallisuuteen ja laatuun. Tulevaisuudessa yhä etenevissä määrin ulkomaalaiset toimijat yleistyvät myös Suomessa, jolloin turvallisuuden arvoketjuun vaikuttaa myös vieraan toimintaympäristön tuoma riskikerroin. Turvallisuuden arvoketjun voi ymmärtää tarkoittavan varautumis- ja riskienhallintatoimenpiteiden vaiheita, joihin jokainen ketjun osanen voi vaikuttaa lisäämällä tai vähentämällä palveluketjun turvallisuutta. Tässä korostuu kohdemaan osaaminen, joka tulisi olla osana turvallisuuden arvoketjua. Täten osataan huomioida kohdemaan olosuhteisiin sopeutuneen riskienhallinnan, valvonnan sekä kulttuurin. Alihankkijat ja muut sidosryhmät voivat vaikuttaa riskien menettelytapoihin ja ne voivat saada vaikutteita riskien menettelytavoista. Erilaiset riskit vaikuttavat erilailla kunkin alihankkijan toimiin. (Ritchie 2009, 146.; livari 2012, 24–25.)

Ritchie (2009) esittelee McEntiren (2001) matkailun haavoittumattomuutta esittelevän määrittelyn, jonka mukaan pitäisi muodostaa kansainvälinen turvallisuuden kulttuuri. Täten riskien ehkäiseminen ja riskeihin valmistautuminen, niin yksilö kuin organisaatiotasolla, turvattaisiin. Tämä onnistuisi lisäämällä yhteistyötä, koordinoitua ja valmiuksia/kapasiteettia julkisissa ja yksityisissä organisaatioissa, jotka ovat mukana tai sidoksissa matkailun kanssa. (Ritchie 2009, 105.)

Suuret ja keskisuuret matkailuyritykset ovat usein mukana erilaisissa laatujärjestelmissä, joista osa on kansallisia ja osa kansainvälisiä. Turvallisuus on siis osa laatujärjestelmää tai ainakin sen tulisi olla. Etenkin ulkomaiset matkanjärjestäjät usein vaativat erilaisia laatujärjestelmiä. Turvallisuus on otettu osaksi laatua ja turvallisuuden merkitys onkin kasvanut viime vuosina. Laatujärjestelmästä tulee olla hyötyä yritykselle ja nousevana trendinä on turvallisuuden korostuminen, jolloin se voi olla yritykselle laatu- ja kilpailutekijä. Turvallisuutta ei kuitenkaan markkinoida erikseen vaan se on osa palvelua tai tuotetta ja sen avulla voidaan luoda positiivisia mielikuvia yrityksestä. (Iivari 2012, 31.)

3.2 Matkailun turvallisuus Suomessa

Vuonna 2014 matkailuarvonlisäyksen osuus Suomen BKT:stä oli 2,5 %, joka on hieman suurempi osuus BKT:stä kuin maa- ja metsätalouden osuus ja puolitoista kertaa isompi kuin elintarviketeollisuuden osuus, joten pienestä teollisuudenalasta ei Suomen mittakaavassa ole kyse. Vuosina 2011–2014 kasvua on ollut 6,5 %. Toimialana matkailu on suurempi kokoaan, sillä yksi matkailueuro tuo 56 senttiä muille aloille. Maailmanlaajuisesti matkailu kasvaa 4 % vuosittain. (Visit Finland 2016)

Suomessa on noin 27 900 matkailuyritystä, jotka vuonna 2014 työllistivät 140 000 työntekijää, joista nuorten osuus oli 30 %. Vuosien 2007–2014 aikana on perustettu 3000 uutta yritystä ja matkailualalle ennustetaan 40 000 uutta työpaikkaa vuoteen 2025 mennessä. Työvoiman määrä kasvoi 6 % vuosina 2011–2014. Matkailuelinkeinon merkitys korostuu syrjäseuduilla. (Visit Finland 2016)

Lapissa matkailu työllistää 5000 henkilötyövuotta ja alan työllisyys kasvoikin 6,5 % vuosina 2006–2011. Vuonna 2011 Lapissa oli matkailuyrityksiä 1586 ja yritysten määrä kasvoi 2006–2011 lähes 6,5 %. Suurin osa yrityksistä työllistää alle kymmenen henkilöä ja uusia yrityksiä on syntynyt eniten ohjelmapalvelualalle. Syrjäisillä alueilla korostuu matkailuelinkeinon paikallinen merkitys talouteen ja työllisyyteen, jossa tarjonta palvelee myös paikallista väestöä. Lappi on

Suomen kansainvälisin matkakohde heti Helsingin jälkeen. (Matkailualan tutkimus- ja koulutusinstituutti 2014a; House of Lapland 2016)

Tällä hetkellä Suomi koetaan turvalliseksi matkakohteeksi, koska terrorismi on lisääntynyt Euroopassa ja muualla maailmassa. Tämän lisäksi Suomen luonto koetaan puhtaaksi ja saasteettomaksi. Vaikka tilanne on tällä hetkellä hyvä Suomen matkailun kannalta, on riskienhallinnan terävöittäminen ja varautuminen poikkeustilanteisiin tarpeellista. Turvallinen ympäristö voi houkutella puoleensa terroristeja tai muita rikollisia, jos tuudittaudutaan liikaa uskoon, että Suomi on turvallinen matkakohde. (Iivari 2012, 37.)

Suomen matkailustrategiassa, joka ulottuu vuoteen 2020, turvallisuus on mainittu maamme matkailun kehityksen peruspilarina. Strategiassa painotetaan turvallisuuden huomioimista matkailukeskusten suunnittelussa ja kehittämisessä. Turvallisuuteen panostamisen on katsottu lisäävän kohteen vetovoimaa ja turvallisuus tulisi huomioida koko palveluketjussa. Turvallisuusnäkökulman pitäisi olla esillä matkailuyritysten toimintatavoissa ja henkilökunnan kouluttamisessa turvallisuusasioihin. Strategian tavoitteena on luoda toimiva turvallisuuskulttuuri. Alueittain on laadittu ohjelmia ja strategioita matkailuelinkeinon kehittämiseksi. (Iivari 2012, 38.)

Lapissa on rakennettu vuosina 2009–2015 turvallisuusjärjestelmää kuuden eri vaiheen kautta ESR- ja EAKR- rahoituksilla. Kyseessä on ollut 600 jäsenen monialainen kehitysverkosto, jossa on ollut mukana kymmenen matkailualueita ja 150 yritystä. Hankkeiden puitteissa on järjestetty 128 koulutustilaisuutta, 14 harjoitusta ja niihin on osallistunut 3255 henkilöä. Hankkeiden puitteissa on luotu matkailun turvallisuuden tietopankki REIDAR ja matkailun turvallisuuden verkkosivusto. Matkailuyrityksille turvallisuusjärjestelmän rakentaminen on tuonut erilaisia hyötyjä mm. työvälineitä arkeen, osaamisen tason nostoa sekä keskitettyä tietoa ja kansallista ja kansainvälistä yhteistyötä. Turvallisuudesta on pyritty tekemään kilpailutekijä. (Matkailualan koulutus- ja tutkimusinstituutti 2014b.)

Kansallisen matkailustrategian toteuttamista ja matkailun tutkimusta koordinoi työ- ja elinkeinoministeriö strategiatasolla. Saumatonta yhteistyötä vaaditaan matkailualan turvallisuus- ja riskianalyysityössä kansallisella tasolla ulkoasiainministeriön, sisäasiainministeriön, matkanjärjestäjien sekä työ- ja elinkeinoministeriön välillä. Matkailuturvallisuuden neuvottelukunta on viranomaisten ja matkailuelinkeinon yhteistyöelin, joka käsittelee turvallisuus- ja riskianalyysin kehittämistä koskevia kysymyksiä. (Iivari 2012, 41.)

Pyhä-Luoston matkailualueelle julkaistiin huhtikuussa 2013 koko alueen kattava turvallisuussuunnitelma. Turvallisuuksuunnitelma kokoaa alueen verkoston tekemään ennaltaehkäisevää turvallisuustyötä, turvallisuustyöryhmän johdolla. Suunnitelma sisältää sopimuksen yhteisistä toimenpiteistä, joiden avulla voidaan ennaltaehkäistä riskejä sekä pyritään vähentämään häiriötilanteiden vaikutusta matkailuelinkeinon. Turvallisuuksuunnitelma on laadittu osana Lapin matkailun turvallisuusjärjestelmä-hanketta. Turvallisuuksuunnitelman taustalla on Lapin matkailustrategia, jonka yksi pääpainopisteistä on turvallisuus. (Matkailualan tutkimus- ja koulutusinstituutti 2014c.)

4 RISKIEN HALLINTA

4.1 Riski käsitteenä

Ennen kuin voidaan perehtyä riskien hallintaan, pitää ymmärtää mitä riskillä tarkoitetaan. Flink, Reiman ja Hiltunen kirjoittavat teoksessaan, että riskiä sanana on käytetty ensimmäisen kerran jo 1500-luvulla espanjalaisten ja portugalilaisten tutkimusmatkailijoiden keskuudessa, kun ”purjehdittiin tuntemattomilla vesillä” (sailing in uncharted waters). Tässä yhteydessä riskillä viitattiin paikkaan, jossa oltiin. Paljon myöhemmin, kun riskin käsitettä laajennettiin kaupankäyntiin ja liiketoimintaan, ajallinen ulottuvuus – suuntaus tulevaisuuteen, tuli osaksi riskin käsitettä. Vuosisatojen kuluessa riskilaskelmia ja analyyssejä on käytetty mm. uhkapelien voittotodennäköisyyksien laskemiseen ja kansanterveydellisten riskien arviointiin. (Flink, Reiman & Hiltunen 2007, 20.)

Tämän päivän arkikielessä riskillä sanana tarkoitetaan tappion tai ei-toivotun tapahtuman todennäköisyyttä ja kuvaamaan epävarmuutta jossakin toiminnassa. Riski-sanana käyttö on jokapäiväistynyt ja sitä käytetäänkin yhteiskunnassamme erilaisissa tilanteissa ja konteksteissa. Riskin synonyymeinä suomen kielessä pidetään vahingonvaaraa ja vahingonuhkaa. Suomen kielessä riski sanana sisältää aavistuksen siitä, että jotain ei-toivottua ja vahingollista voi tapahtua. Riskin ymmärretään merkitsevän vaaratekijöitä tai tilanteita, joille ihminen on altis tietyllä hetkellä. (Suominen 2000, 9; Flink ym. 2007, 20.)

Teoriassa riski yhdistetään yleensä tulokseltaan erilaisten, onnistuneiden ja epäonnistuneiden tapahtumien vaihteluksi. Yleensä riskiin liitetään tapahtumien todennäköisyyksien arviointia, kuten uhkapelivoittojen todennäköisyyksien laskeminen. Riskiä voidaan ilmaista myös prosenttilukuna ja sen luonteeseen kuuluu, että ei voida olla perillä tarkasti ei-toivottujen tapahtumien sattumisesta. Riskien toteutuminen voi olla täysin sattumanvaraista. On siis tärkeää, että riskit pitäisi saada laajuutensa ja seurausvaikutustensa suhteen jonkinlaiseen tärkeysjärjestykseen. (Suominen 2000, 9-11.)

livari (2012, 131) kirjoittaa, että puhuttaessa riskeistä pitää määritellä, mikä on vaara. Vaara on mahdollinen lähde tai vahingon mahdollistava tilanne. Riski taas on sellaisen tapahtuman mahdollisuus, joka aiheuttaa tai josta seuraa henkilövahinkoja tai riskistä aiheutuu ympäristö-, kulttuuri- tai taloudellisille arvoille menetyksiä. Täten riski kohdistuu henkilöön, ympäristöön ja tuotantoon. Flink ym. toteavat, että vaarojen erotteleminen on tärkeää siksi, että vaarat luovat riskejä, mutta eivät ole sama asia kuin riski. (Flink ym. 2007, 29.)

Riskejä on pyritty luokittelemaan ja yleensä siten, millaisia seurausvaikutuksia niillä on. Suominen (2000, 11–18.) jakaa riskit kahteen ryhmään; vahinko- ja liikeriskeihin. *Vahinkoriskit* ovat pelkästään negatiivisia vaikutuksia luovia riskejä ja ne ovat tavalla tai toisella vahingollisia liiketoiminnalle. Vahinkoriskejä pyritään arvioimaan todennäköisyyksillä ja seurauksilla. *Liikeriskit* sen sijaan ovat erilaisia ja niitä ei voida analysoida samanlaisilla menetelmillä kuin vahinkoriskejä. Liikeriskit liittyvät enemmän yrittäjän osaamiseen, jaksamiseen, työkykyyn ja ongelmanratkaisutaitoihin ja niillä voi olla myös positiivisia vaikutuksia. Vahinko- ja liikeriskejä voidaan erotella siten, että liikeriskit ovat tavalliseen liiketoimintaan liittyviä riskejä ja niihin voidaan vaikuttaa strategisilla päätöksillä, kun taas vahinkoriskit ovat odottamattomia ja haitallisia ja ne liittyvät operatiiviseen toimintaan.

Riskejä voidaan myös luokitella *strategisiin ja operatiivisiin riskeihin*. Strategiset riskit liittyvät yrityksen strategiaan ja liiketoiminnallisiin tavoitteisiin, kuten tuotekehitys strategisena päätöksenä. Operatiiviset riskit sen sijaan liittyvät operatiivisiin ja päivittäisiin toimintoihin nimensä mukaisesti, kuten tuotannon keskeytyminen tai tapaturmat. Strategiset ja operatiiviset riskit voidaan erottaa myös aikajänteen takia; strategiset riskit mielletään usein pidemmän ja operatiiviset riskit lyhyemmän aikavälin riskeiksi. (Flink ym. 2007, 24–25.)

Flink ym. (2007, 27) esittelevät myös Erolan ja Louton (2000) tapaa tarkastella riskejä. Eerola ja Louto luokittelevat riskejä vaikutustavan mukaisesti välittömiin ja välillisiin riskeihin. Välitön riski voi olla esimerkiksi tsunami tai joku muu luonnonkatastrofi, jokseenkin ennakoimaton ja yleensä huomattavan suuri tapahtuma, jonka seuraukset ovat tuhoisat. Välittömälle riskille on tyypillistä, että siihen

ei voida puuttua tarpeeksi ajoissa ja tämän takia seuraukset ovat tuhoisia. Välillinen riski sen sijaan on pitkän aikavälin synnyttämä riski, jonka vaikutusten eliminointi on hankalaa. Myös Ritchie on käsitellyt teoksessaan välittömiä ja välillisiä riskejä ja käyttänyt Parsonin (1996) riskiluokittelua, jonka mukaan välillisiä riskejä voidaan yrittää ehkäistä myös yrityksen toimenpiteillä. (Ritchie 2009, 31.)

Kaikille riskeille ja riskilajeille tyypillistä on, että ne liittyvät ihmisten päätöksentekoon ja toimintaan ja ne ovat uhkatekijöitä yrityksille. Riskien avulla voidaan arvioida päätösten seurauksia ja päätöksiin liittyviä epävarmuustekijöitä. Riskien näkökulma vaihtelee aina sen mukaan millaisia asioita tarkastellaan ja kaikella toiminnalla on riskinsä. Puhuttaessa riskeistä esille nousee usein "läheltä piti"-tilanteet ja vaaratilanteet. Näissä tilanteissa riskiltä on vältytty, mutta toteutuminen on ollut lähellä. Tilanteista voidaan ottaa mallia, kunhan selvitetään mitä tapahtui ja miksi. (Flink ym. 2007, 31.)

4.2 Riskien hallinnan yleiset periaatteet

Suomisen (2000, 26) mukaan riskien hallinta on prosessi, jonka avulla voidaan torjua uhkaavia vaaroja ja minimoidaan niistä aiheutuvia menetyksiä. Prosessiin liittyy perinteisesti useita vaiheita aina riskien tunnistamisesta riskienhallintaohjelmien toteuttamiseen. Riskien hallinnalla pyritään ennakoimaan ja hallitsemaan ihmisen toimintaa ja siitä aiheutuvia seurauksia siten, että riskit eivät vahingoittaisi yritystä, työntekijöitä tai ympäristöään. (Flink ym. 2007, 10.)

Ritchie (2009) toteaa, että riskien hallinta luo tietoa vaaroista, edeltävistä katastrofeista ja niiden vaikutuksista ja on näin suora linkki tiedon kehittymisen ja riskien hallinnan välillä. Hall, Dalen ja Duval (2003, 325–327) esittelevät Boothin (1993) kuvailun riskeistä: "tilanne, jonka kohtaa yksittäinen henkilö tai yritys ja josta he eivät kykene selviytymään normaalien rutiinien tai ohjeistusten mukaan.. riskit tarvitsevat hallintajärjestelmiä, jotka ovat normaalin toiminnan yläpuolella." Duval ym. (2003, 325–327) kuvailevat Littlejohnin (1983) määritelmää riskien hallinnasta siten, että riskien hallinta tarjoaa yritykselle systemaattisen ja järjestelmällisen tavan vastata kriisitilanteisiin. On kuitenkin huomioitavaa, että

riskien hallinta ei ole asia, jota voidaan toteuttaa lyhyessä ajassa. (Ritchie 2009, 102.)

Termi riskien hallinta tulee englannin kielen sanoista risk management, jotka suomennettuna tarkoittavat riskien johtamista. Alun perin riskien hallinnan juuret johtavat vahinkoriskien suojaamiseen, jota toteutettiin jo 1930-luvun Yhdysvalloissa. Suomessa riskien hallinnan opaskirjoja julkaistiin 1970-luvulla ja vakuutusyhtiöiden mukana riskien hallinta tuli osaksi suomalaista yrityskulttuuria. Moderni riskien hallinnan määrittely ulottuu yrityksen kaikkien riskien suojaamiseen ja alasta riippumatta yritys tarvitsee riskien hallinnan kokonaisvaltaista suojaa. Vaikka riskien hallinnalla on jo historiaa takanaan, yhä edelleen käydään kiivasta keskustelua sisällöstä ja teorioista. Suomessa kiistellään jopa siitä, kirjoitetaanko riskien hallinta yhteen vai erikseen. (Suominen 2000, 27.; Flink ym. 2007, 126–127.)

Riskien hallinnan ala on monimuotoinen ja siihen on sisällytetty monia asioita. Riskien hallintaan katsotaan kuuluvan sekä ajattelua että konkreettisia työvälineitä. Yritystoiminnassa riskien hallinnan tulisi lähteä turvallisuusajattelusta. Riippuen yrityksen toimialasta ja koosta, riskien hallinta voi kuulua itse yrittäjälle tai turvallisuusvastaavalle. Isommissa yrityksissä riskien hallinnasta vastaa usein talousosasto, jonka tehtävänä on havaitulle riskille löytää mahdollisimman edullinen ratkaisu. (Suominen 2000, 28–29.; Flink ym. 2007, 125.)

Tärkeää on kuitenkin, että alasta riippumatta riskien hallinnasta ei vastaa ainoastaan yksi henkilö, koska myös tämä voi olla riski henkilöstövoimavarojen käytön kannalta. Riskien hallinta toimii parhaiten, kun avainasemassa olevilla henkilöillä on aina joku, joka voi hoitaa tehtäviä varalla. On kuitenkin huomattava, että aina työtehtäviä tekevät ihmiset eivät ole parhaita arvioimaan oman työnsä riskejä. Siksi olisi tärkeää, että eri työtehtävissä toimivat pääsisivät mukaan riskien arviointiin. (Suominen 2000, 28–29.; Flink ym. 2007, 125.)

Hyvin toimivalle riskien hallinnalle yrityksessä on luonteenomaista jatkuvuus, tavoitteellisuus, mitattavuus ja vastuunjako. Tämän lisäksi olisi huomioitava yrityksen ns. pehmeät arvot; yrityskulttuuri, tiedonkulku ja ilmapiiri. Yritystoimin-

nassa on kuitenkin kyse hyödystä, joten tulisi miettiä miten riskien hallinnasta voidaan hyötyä, tuoko se jotain lisäarvoa yritykselle ja sen menestykselle toiminnalle. Onkin tärkeää, että riskien hallinnalla on johdon tuki ja henkilöstö on sitoutunut toteuttamaan riskien hallintaa osana työtään. (Flink 2007, 129.; Työturvallisuuskeskus 2016)

Riskien hallinnassa lähdetään liikkeelle riskitekijöiden tunnistamisesta ja kartoittamisesta, koska tunnistamattomia riskejä ei voida hallita. Tunnistamisella tarkoitetaan sitä, että riski- ja vaaratilanteita havaitaan ennakolta hyödyntämällä erilaisia menetelmiä. Erilaisten menetelmien avulla voidaan tunnistaa myös piileviä riskejä, joita ei välttämättä muuten tulisi huomioitua. Menetelmiä on useita, kuten haavoittuvuusanalyysi, riskikartat ja erilaiset kysymyspatteristot. Riskejä voidaan tunnistaa ja jakaa ryhmiin myös riskikohteen, riskilajin ja riskin ilmenebismuodon mukaisesti. Tärkeää on havainnoida myös yrityksen omasta toiminnasta aiheutuvat ryhmät, jotka usein jäävät huomioimatta. (Flink 2007, 133–134.)

Riskien tunnistamisen jälkeen saatuja tuloksia aletaan käsitellä ja miettimään mahdollisia toimenpiteitä riskien suhteen. Tässä vaiheessa riskien luokittelusta on hyötyä, jotta niitä voidaan arvioida ja tehdä päätöksiä. Riskejä voidaan siirtää, poistaa, pitää tai pienentää. *Siirtämisellä* tarkoitetaan sitä, että riski siirretään ulkopuolisen tahon hoidettavaksi, kuten vakuutusyhtiön, ottamalla vakuutus kohteelle. *Poistamisella* tarkoitetaan sitä, että riski on huomattavan suuri, joten, aktiviteetti poistetaan käytöstä tai se korvataan turvallisemmalla. *Pitämisellä* tarkoitetaan sitä, että taloudelliset hyödyt ovat huomattavan suuret ja siksi toimintaa jatketaan riskin uhallakin. *Pienentämisellä* tarkoitetaan sitä, että riskin aiheuttavaan asiaan puututaan, jolloin todennäköisyys pienenee, kuten liukas piha hiekoitetaan, jotta liukastumisen todennäköisyys pienenee huomattavasti. (Flink ym. 2007, 147–148.)

Riskien luokittelun jatkona voidaan laatia riskienarviointitaulukko, johon riskit jaetaan kolmeen luokkaan niiden todennäköisyyksien (1= epätodennäköinen, 2=mahdollinen, 3=todennäköinen) mukaan. Seuraukset luokitellaan niin ikään kolmeen luokkaan (1=lievästi haitallinen, 2=haitallinen, 3=erittäin haitallinen)

niiden haitallisuuden perusteella. Näistä kahdesta luokasta saadut luvut kertomalla saadaan selville toiminnan *riskikerroin*. Mitä isompi saatu luku on, sitä suurempi mahdollinen riski on ja sitä suuremmalla tärkeydellä toimenpiteisiin tulisi ryhtyä. Riskikertoimen tehtävänä on siis selvittää millaisiin toimenpiteisiin tulisi ryhtyä. Taulukkoon voi lisätä myös mahdollisen hallintamenetelmän, jotta kaikki tarvittava tieto olisi samassa paikassa. Käytännössä tämä voi olla hankalaa, jos hallintamenetelmän kuvailu vie paljon taulukkotilaa. Silloin hallintamenetelmän voi pitää erillään muusta taulukosta. (Rovaniemen koulutuskuntayhtymä 2011, 34–36.)

Riskien hallinnassa on tärkeää, että arvioidaan ja tehdään mahdollisia korjausliikkeitä opitun kautta ja taaksepäin katsominen on osa riskien hallintaa. Hyvässä riskien hallinnassa kyetään yhdistämään menneisyys, nykyisyys ja tulevaisuus. Tulee olla tarkkana ettei jäädä katsomaan vain menneisyyteen ja toimitaan vain sen mukaan, vaan osataan lukea yrityksen toimintaympäristöä ja pysyä mukana mahdollisessa muutoksessa. Asioita tulisi dokumentoida ja usealla alalla toiminta on myös viranomaisten kiinnostuksen kohteena. Dokumentoinnin avulla voidaan osoittaa jälkikäteen mitä on tehty ja miksi. Myös läheltä piti tilanteet, tulisi olla hyvin dokumentoituna. Avoimuus tiedottamisessa ja raportointi tehdyistä toimenpiteistä riskien vähentämiseksi sitouttaa koko henkilökuntaa turvallisuuteen jatkossakin. (Flink 2007, 150–151.; Työturvallisuuskeskus 2016)

4.3 Riskien hallinta matkailualalla

Matkailu- ja palvelualoilla ollaan haavoittuvaisia mm. tietoliikenneyhteyksien ja muiden infrastruktuuriin kriittisesti vaikuttavien tekijöiden suhteen. Kaiken kokoisten yritysten ja matkakohteiden tulisi varautua siihen, että jossain vaiheessa elinkaarta kohdataan erilaisia ja eriasteisia riskejä. Syyskuun 11. päivän 2001 iskujen kaltaiset katastrofit ovat harvinaisia, mutta niitä tapahtuu ja ne luovat suuria ongelmia matkailualalle. Historia on opettanut, että kriisit ja katastrofit ovat ennakoimattomia luoden kovan iskun matkailualalle ja valitettavasti ovat hyvin usein surkeasti jälkihoidettuja. (Hall ym. 2003, 282–283.; Ritchie 2009, 17.)

Matkakohdetta valitessa niihin voidaan liittää riskikäsitteitä, jotka vaikuttavat päätöksentekoon. Tutkimukset ovat osoittaneet, että matkailijat voidaan jakaa riskinottohalun ja riskinkantokyvyn mukaan kolmeen ryhmään. Ensimmäisessä ryhmässä, *paikkasidonnaisessa riskiajattelussa*, matkailijat liittävät riskit tiettyihin alueisiin ja välttävät niitä, esimerkiksi Egypti tai Venäjä. Mielikuva turvattomuudesta on usein syntynyt tiedotusvälineiden välityksellä ja ajattelua on vaikea muuttaa. Toisessa ryhmässä, *teemasidonnaisessa riskiajattelussa*, mielikuva riskialttiudesta ei ole aluesidonnainen vaan riskit liitetään johonkin tiettyyn aktiviteettiin tai matkailupalvelutyyppeihin, kuten, koskenlasku tai kalliokiipeily. Mielikuva muodostuu pitkällä aikavälillä ja on usein muuttumaton. Kolmannessa ryhmässä, *riskineutraalit*, matkailijat eivät koe, että alue- tai teemasidonnainen riskiajattelu vaikuttaisi heidän matkustuspäätöksiinsä. Tälle ryhmälle on ominaista rationaalinen ajattelu ja faktoihin tukeutuminen. (Iivari 2012, 144–145.)

Matkailualalla tarvitaan kokonaisvaltaista lähestymistapaa, miten voidaan hoitaa riskejä ja niistä aiheutuvia kriisejä. Ritchie (2009, 21–22) on listannut kolme syytä tähän:

1. Kriisien ja katastrofien lisääntyminen matkailualalla johtuen ilmastonmuutoksesta.
2. Koska matkailualalla on toisiinsa liittyviä sidosryhmiä ja alihankintaketjuja, se on haavoittuvampi kriiseille ja katastrofeille.
3. Matkailualan luonne on sellainen, että toteutunut riski tai katastrofi voi tuhota koko bisneksen.

On huomattava, että yleensä matkailualalla yritykset ovat pieniä tai keskikokoisia eikä niillä ole valtavia voimavaroja toteuttaa suurien strategisten johtamisen järjestelmiä riskien hallinnassa. Yksi suurimmista ongelmista riskien ennakkoinnin suhteen on tiedon puute, kokemattomuus ja valmistautumattomuus riskien käsittelyyn. Aiheen epämiellyttävyydestä huolimatta on tiedostettava, että riskit ovat osa yritystä ja vaikuttavat epäsuorasti tai suorasti kaikkiin sidosryhmiin. Jos matkailuyritykset/keskukset ovat riippuvaisia taloudellisesti

matkailusta, on haavoittuvuus riskejä kohtaan kohonnut. (Hall ym. 2003, 300.; Ritchie 2009, 84.)

Ritchie (2009) esittelee muutamia menetelmiä, joihin ei tarvita suuria investointeja ja joiden tarkoituksena on luoda uusia ajattelutapoja. Menetelmissä tiedostetaan mahdollisia riskejä ja kuinka niiden kanssa voidaan toimia. Riskien hallintajärjestelmien kehitys ja käyttö, kuten ennustaminen tiedonkeruumenetelmänä yhdessä riskien ehkäisy- ja hallintajärjestelmien kanssa, voivat vähentää matkailun haavoittuvaisuutta. Riskien ehkäisy- ja hallintajärjestelmien kehityksessä voidaan huomioida seuraavia seikkoja:

- tutkitaan järjestelmällisesti asioita tai signaaleja, jotka voivat osoittautua potentiaalisiksi riskeiksi tiettyjen indikaattorien avulla (poliittinen, taloudellinen, sosiaalinen, teknologinen) ja tietolähteiden kautta.
- Tutkia potentiaalisia riskejä ja niiden vaikutuksia ja luoda erilaisia ennustuksia ja skenaarioita niiden pohjalta
- Luoda ennakoivia ja ennustamattomien riskien hallintajärjestelmiä, joihin koko henkilöstö sitoutuu ja niitä harjoitellaan (Ritchie 2009, 84.)

Matkailualalla riskien hallinnan puutteellisuus, suunnittelu ja varautumattomuus voidaan osaksi selittää sillä, ettei johto voi varautua ulkoisiin riskitekijöihin (poliittiset ja taloudelliset tekijät) tarpeeksi hyvin. Ritchie (2009, 139) tuo esille myös Rousakin ja Alcottin (2007) teorian, jonka mukaan johto kokee olevansa kykenemättömiä epäonnistumisiin, alentaen näin kykyään reagoida varoittaviin signaaleihin ympäristössään. Kriisien hallinnan tutkimuksissa on noussut esille, että johto/johtajat eivät ole varautuneet teknisesti, psykologisesti ja emotionaalisesti kohtaamaan yhä yleistyviä riskejä. Jos johto havahtuu huomaamaan ja tiedostamaan aikamme odottamattomia tapahtumia ja pyrkii ennakoimaan niitä, ollaan oikealla tiellä. Ajattelutavan tulisi muuttua siten, että ei mietitä, että jos tapahtuu. Vaan kun tapahtuu, silloin riskien hallinta on mahdollista. (Hall ym. 2003, 304.)

livari (2012, 131.) toteaa, että yritysjohton asenne ja osaaminen nousevat tärkeimmiksi tekijöiksi riskien hallinnassa. Johdon tulisi oma-aloitteisesti sitoutua tai johto tulisi sitouttaa ulkopuolelta, kuten lainsäädännön velvoitteilla riskien hallintaan. Riskien hallinnan katsotaan tuovan lisäarvoa yritykselle turvallisuuden lisäksi laadun tarkkailuun. Yritystason lisäksi riskien hallinnassa tulisi ottaa mukaan aluetaso, jossa toimijoina ovat kunnat, matkailukeskukset ja maakunnat sekä strateginen taso eli valtakunnalliset ohjelmat.

Viranomaiset ovat luoneet lakisääteisen turvallisuudentason, joka on minimivaatimus jokaiselle suomalaiselle matkailuyritykselle. Esimerkiksi, kuluttajaturvallisuuslaki edellyttää, että jokaisesta läheltä piti-tilanteesta tehdään kirjallinen raportti, johon liitetään mahdollisia riskejä alentavia toimenpiteitä. Lisäksi valvontaviranomaiselle on tehtävä ilmoitus, jos toiminnanharjoittaja huomaa tai saa tietoonsa, että kuluttajapalvelu- tai tuote aiheuttaa vaaraa terveydelle tai omaisuudelle. Lisäksi viranomaiselle on ilmoitettava, mitä vaaraa aiheuttavalle palvelulle tai tuotteelle tehdään, keskeytetäänkö toiminta tai vedetäänkö tuote markkinoilta. (livari 2012, 137.)

Päivittäisessä riskien hallinnassa oppaiden ja sesonkityöläisten merkitys on huomattava. Usein yrityksissä jokainen henkilökunnan jäsen on turvallisuusosaaja ja yhteisten käytäntöjen avulla se on helppoa. Koulutuksen ja ohjeiden avulla riskejä voidaan tunnistaa ja vähentää. Myös vanhempien oppaiden kokemus on hyväksi. Ei voida kuitenkaan väittää, että ainoastaan kokemus luo parhaita turvallisuushenkilöitä, koska joskus rutiineihin turtuu eikä havainnoida ympäristöä ns. tuoreilla silmillä, jolloin riskikäyttäytyminen voi kohota. (livari 2012, 145–146.)

Matkailualalla riskejä aiheuttavat luonnonkatastrofien- ja muiden odottamattomien tilanteiden ohella myös matkailijat. Matkailijoiden ollessa lomatuunnelmissa, voi heidän käytöksensä olla välinpitämätöntä ja piittaamatonta. Tämä voi johtaa ohjeiden ja turvallisuuden laiminlyöntiin. Lomalla toimitaan vapaammin ja siksi sääntöjen noudattaminen voi olla vaikeaa. Vastuuta saatetaan sysätä myös matkanjärjestäjälle olettaen, että tämä hoitaa kaiken tarvittavan. (Rovaniemen koulutuskuntayhtymä 2011, 15.; livari 2012, 143–144.)

Kannattaisi pitää mielessä, että matkustaminen voi olla raskasta fyysisesti ja psyykkisesti mm. aikaeron vuoksi ja olemassa olevat sairaudet voivat alkaa oireilla. Myös ryhmässä matkustaminen voi luoda sosiaalista painetta, jolloin yliarvioidaan omaa suoritustasoa. Toisaalta ryhmän paine voi toimia myös positiivisesti, ja kurinalaisuus saattaa alentaa riskien mahdollisuutta. Matkailijalle paikallinen luonto, ympäristö ja infrastruktuuri luovat kohonneen riskitekijän, koska ne voivat olla melko tuntemattomia, varsinkin ulkomaalaiselle matkailijalle. (Rovaniemen koulutuskuntayhtymä 2011, 15.; livari 2012, 143–144.)

Matkailijan kieli- ja kulttuurierot luovat myös riskitekijöitä. Onnettomuuden sattuessa kielitaidottomuus voi aiheuttaa puutteellista toimintaa ja kitkaa auttajan ja autettavan välille. Kulttuurierot puolestaan vaikuttavat siihen, kuinka reagoidaan erilaisiin tilanteisiin ja miten niitä tulkitaan. Kulttuurierot vaikuttavat myös miten turvallisuusasioihin ylipäätään reagoidaan ja näin voi syntyä väärinkäsityksiä. Riskien hallinnan suhteen riskejä voidaan vähentää tekemällä kieliversioita opastuksista ja ohjeita hätäilmoituksen tekoon mm. englanniksi. (livari 2012, 147–148.)

Ritchie (2009) toteaa, että Hoogenraadin ym. (2004) mukaan omatoimimatkailijat ovat haavoittuvaisempia luonnon vaaroille kuin ryhmämatkailijat. He ottavat muita matkailijoita enemmän riskejä toiminnassaan. livari (2012) jatkaa, että riskien hallintaa on helpompi tehostaa, jos luonnon- ja sääolosuhteista ja luonnossa liikkumisen periaatteista tiedotettaisiin yksittäisille matkailijoille ja ryhmille etukäteen. Muutenkin yksittäisten matkailijoiden riskejä voitaisiin vähentää tiedottamisen lisäksi opasteilla ja kartoilla tärkeimmillä kielillä, ainakin englanniksi. (Ritchie 2009, 139.; livari 2012, 150.)

Suomessa matkailuyritysten turvallisuuden minimimääräykset on veloitettu lainsäädännöllä. Kuitenkin riskien hallintaa ja turvallisuutta voidaan parantaa omaehtoisilla turvallisuuslisäyksillä ja toiminnan tulisi olla jatkuvaa ja päivittäistä. Matkailualan turvallisuuspassi on yksi vapaaehtoisista turvallisuuslisäyksistä yrityksissä ja sen arvostus on nousussa alalla. Parantamalla riskien hallintaa määritetään niin matkailijan kuin työntekijöiden turvallisuustasoa. (livari 2012, 160.)

Kansallispuistojen näkökulmasta, liikkumistavat ja käyttäjäryhmien monipuolistaminen sekä turvallisuusnäkökulmien huomioimistarpeet luovat painetta viitoitusten sekä opastekokonaisuuksien muokkaukseen. Vanhoja opastekäytäntöjä ei voida sellaisenaan ottaa pohjaksi uutta varten, koska edellytetään erilaisten intressien täyttymistä. (Tuominiemi 2012, 2.)

Jos alueella on lupa liikkua jokamiehenoikeuksin, kaikkia retkeilijöitä ei saada pysymään reitistöllä vaikka reittimerkit olisivat kuinka hyviä, eikä kaikista reitistön ulkopuolisista poluista ja urista päästä eroon. Silti olisi hyvin tärkeää, että reitistö merkataan mahdollisimman hyvin, jotta eksyminen voidaan minimoida. Ei ole tarkoituksenmukaista horjuttaa retkeilijän turvallisuudentunnetta. Reittiverkoston sisällä voidaan eksyä reitiltä toiselle, mutta se on pienempi harmi kuin eksyminen reittimerkistön puuttumisen vuoksi. Reittimerkintöjä tulisi olla niin tiheään, että merkinnältä toiselle voi nähdä ja tässä olisi syytä huomioida vuodenaajoista ja vuorokauden ajoista johtuvat vaihtelut merkintöjen näkyvyydessä. (Tuominiemi 2012, 3.)

Reittimerkintöjen roolin tulisi olla yksinkertainen; pitää retkeilijä reitistöllä. Reittimerkintöjen tulisi olla samanlaisia reitin eri vaiheissa. Viittojen sen sijaan tulisi opastaa retkeilijä reitistön eri reiteille. Viittoja tulisikin sijoittaa reittiverkoston risteyskohtiin ja reittien lähtöpisteisiin. Lisäksi reittien lähtöpisteet tulisi sijoittaa opastustaulun kartalle, joita tulisi olla reittien lähtöpisteillä sekä pysäköintialueilla. (Tuominiemi 2012, 4.)

Viitoituksesta tulisi poimia olennainen tieto noin kolmessa sekunnissa. Viitoitus voi olla raskasta, joka ilmenee viittarakennelmien määrässä per reittiristeys tai viittojen määrä per viittarakennelma. Viittojen tietosisältö tulisi olla sellainen, että retkeilijä poimii olennaisen tiedon mahdollisemman nopeasti sekä ymmärtää tiedon merkityksen. Viitoissa on yleensä vähän tilaa, jolloin tulisi suosia yksikielisyttä, symbolien avulla voidaan tuottaa tietoa myös ulkomaalaisille. Symboleita tulisikin olla vähintään yksi (enintään 2-3) per viitta. (Tuominiemi 2012, 5-6.)

Reittivaativuusluokittelun tarkoituksena on antaa retkeilijälle tarvittava tieto reitistä. Luokittelun avulla retkeilijä voi arvioida reittejä suhteessa omaan kunto- tasoon. Metsähallitus käyttää reittien luokittelussa Suomen Ladun Suomen ulkoilureittien luokitusjärjestelmää. Reitit on jaettu kolmeen luokkaan; helppo, keskivaativa ja vaativa. Vaativuuteen vaikuttavat reittien korkeuserot, maastopohja sekä opasteet. Helpon ja keskivaativan reitin tulisi olla niin selkeästi viitotettu ja reittimerkistön helposti seurattavissa, ettei eksymisenvaaraa ole. Vaativuusluokka on osoitettu maastossa luokituskilvillä viittoihin tai reittitolppiin. Helpon reitin symboli on sininen ympyrä, keskivaativan punainen neliö ja vaativan musta kolmio. (Metsähallitus 2016b.)

Talvi- ja kesäaktiviteetteihin liittyviä viittojen eroja tulisi korostaa, jos eri vuodenaikoihin liittyviä symboleita on samassa viitassa. Puiset viitat voivat olla talvella heikommin luettavissa kuin kesällä, koska hiihtäjien vauhti on kovempi kuin kesällä retkeilijöiden. Alueen lumiolosuhteet tulisi huomioida, jotta viitat olisi luettavissa myös talvella. Reittien välimaastossa tulisi olla ns. uskonvahvistusviittoja, jos risteysten tai viitoitusten väli on yli kaksi kilometriä. (Tuominiemi 2012, 10.)

4.4 Riskien hallintaan vaikuttavat lainsäädännölliset seikat kansallispuistossa

Viranomaiset määrittävät turvallisuuden minimitason, joka jokaisen matkailuyrityksen pitäisi täyttää toimiakseen lain vaatimalla tavalla. Kansallispuistossa on erilaisia lakeja ja säädöksiä asiakasturvallisuuden takaamiseksi. Tässä luvussa käsitellään niistä tärkeimmät Pyhä-Luoston kansallispuiston näkökulmasta ja kesäolosuhteisiin soveltuvista määräyksistä. Poisjätetyt lait ja asetukset ovat maastoliikennelaki ja laki rakennusperinnön suojelemisesta. Maastoliikennelaki toki koskee kansallispuistoa siten, ettei siellä saa ajaa kulkuvälineillä ilman Metsähallituksen lupaa.

Maankäyttö- ja rakennuslaki 5.2.1999/132 määrää, että kiinteistön tai rakennuksen pitää olla tarkoituksensa mukaisessa käytössä turvallinen. Vastuu kuuluu omistajalle tai haltijalle, ettei rakennuksen turvallisuus vaarannu missään tilanteessa. Lain 166 §:ssä määritellään myös, että rakennuksen omistajan tulee

pitää rakennus ja sen ympäristö sellaisessa kunnossa, että se jatkuvasti täyttää turvallisuuden, terveellisuuden ja käyttökelpoisuuden vaatimukset. Jos vahinko sattuu ja tätä määräystä on rikottu, omistaja on vastuussa. (Metsähallitus 2015, 6.)

Maankäytön- ja rakennuslain 168 §:ssä määrätään myös kevyistä rakennelmista ja pienehköistä laitoksista, jotka eivät tarvitse rakennuslupaa. Myös niiden tulee olla turvallisuuden, terveellisuuden ja käyttökelpoisuuden vaatimuspiirissä. Laki velvoittaa Metsähallituksen luontopalveluille velvollisuuden tarkkailla ja huolehtia Metsähallituksen omistamien rakennusten ja niiden ympäristön turvallisuudesta. Tämän lisäksi tulee huomioida myös rakennukset, jotka ovat Metsähallituksen mailla, mutta jotka ovat muiden tahojen omistuksessa. Tämä siksi, että niiden mahdolliset turvallisuuspuutteet voivat joissain tapauksissa johtaa myös Metsähallituksen joutumisen vastuuseen vaaratilanteessa. (Metsähallitus 2015, 6.)

Kuluttajaturvallisuuslaki 22.7.2011/920, koskee myös kansallispuiston toimintaa. Metsähallitus tarjoaa reittejä ja rakenteita ja ne katsotaan olevan kuluttajapalveluita. Täten laki koskee myös Metsähallituksen toimintaa. Kuluttajaturvallisuuslakiin kuuluvat huolellisuusvelvoite, informointivelvoite, erilaiset turvallisuusasiakirjat sekä liiketoiminnan harjoittajan vastuut. (Metsähallitus 2015, 7-9.)

Huolellisuusvelvoitteeseen kuuluu, että toiminnanharjoittajan on varmistuttava olosuhteiden vaatiman huolellisuuden ja ammattitaidon kautta, ettei kulutustavarasta - tai palvelusta koidu vaaraa kenellekään tai kenenkään omaisuudelle. Täten toiminnanharjoittajalla pitää olla riittävä ja oikea tieto tarjottavasta tuotteesta tai palvelusta ja arvioitava riskit. Metsähallituksen luontopalveluiden vastuulla on paljon luonnossa liikkumista edellyttäviä rakenteita, kuten, pitkoksia, siltoja näköalatorneja jne. ja niistä tulee huolehtia siten, ettei niistä koidu vaaraa. Tarvittaessa liikkumista pitää rajoittaa selvin opastekyltein. Tämä edellyttää sitä, että kohteiden kunto ja niihin liittyvät riskitekijät ovat tiedossa. (Metsähallitus 2015, 7.)

Informointivelvoitteen täyttämiseksi retkeilijällä pitää olla mahdollisuus saada selkeällä ja ymmärrettävällä tavalla tarpeeksi tietoa reiteistä, kohteista ja rakenteista. Näiden seikkojen avulla retkeilijä voi arvioida reittiin ja rakenteisiin liittyvät riskit ja suhteuttaa ne omaan kuntotasoonsa. Tietoa pitää saada etukäteen ja reittien varrella tulee olla selkeät opasteet ja varoitukset. (Metsähallitus 2015, 7.)

Turvallisuusasiakirjoja on erilaisia. Pääsääntöisesti Metsähallituksen tarjoamien palveluiden katsotaan olevan kuluttajapalveluita eikä ohjelmapalveluita. Kuluttajapalveluina pidetään palvelua, joka on tarkoitettu yksityiseen kulutukseen. Ilmoitusvelvollisuus koskee kuluttajille suunnattuja ohjelmapalveluita, joita tarjotaan aktiivisesti kuluttajille ja niihin liittyy vähäistä suurempi riski. Täten Metsähallituksen tarjoamat kuluttajapalvelut eivät kuulu ilmoitusvelvollisuuden piiriin. Jos luontokeskuksissa järjestetään yleisötilaisuuksia tai järjestetään retkiä, joiden riskit ovat vähäistä suurempia, niistä tulee laatia turvallisuusasiakirjat. (Metsähallitus 2015, 8.)

Liiketoiminnan harjoittajan vastuut eivät pääsääntöisesti koske Metsähallitusta, koska on kyse kuluttajapalvelusta. Retkeilijä on luonnossa jokamiehen oikeudella ja omalla vastuullaan. Täten hän on itse vastuussa tapahtuvista vahingoista, ellei ole erityisperustetta, jonka vuoksi Metsähallituksen katsotaan olevan vastuussa vahingosta. Erityisperuste voi syntyä esimerkiksi, kiinteistönomistajan vastuun perusteella, jos rakennuksen turvallisuus ei ole lain määräämällä tasolla. Jokamiesretkeilijän turvallisuus ei ole Metsähallituksen vastuulla samalla lailla kuin vaikka ohjelmapalveluyrittäjä on vastuussa asiakkaistaan. (Metsähallitus 2015, 9.)

Pelastuslaki 29.4.2011/379 määrää veloitteita rakennuksen omistajalle, haltijalle ja toiminnanharjoittajalle. Pelastussuunnitelma rakennuksille pitää laatia, jos asuinrakennuksessa on vähintään kolme asuinhuoneistoa, tilaan, jossa voi majoittua vähintään 20 henkilöä, kulttuuriomaisuudeksi määritellyissä kohteissa, työpaikkatiloissa, joissa työntekijöiden lisäksi voi olla paikalla vähintään 50 henkilöä, luontokeskukset ja yli 1500 m²:n varastohallit. Pelastussuunnitelmassa tulee olla selostus riskien arvioinneista, turvallisuusjärjestelyistä, ohjeista onnet-

tomuuksien välttämiseksi ja onnettomuustilanteissa toimimisessa. Pelastussuunnitelmassa tulee tarpeen mukaan olla asetuksen 407/2011 mukaisesti kohteen tavanomaisesta poikkeava käyttö ja tilapäisen käytön muutos. Pelastussuunnitelma tulee olla ajan tasalla. (Metsähallitus 2015, 10–11.)

Rakennuksen omistajan, haltijan ja toiminnanharjoittajan velvollisuuksia on monenlaisia. Velvollisuuksia ovat: ehkäistä tulipalojen syttymistä ja muiden vaaratilanteiden syntymistä, varauduttava henkilöiden, omaisuuden ja ympäristön suojeluun vaaratilanteissa, varauduttava tulipalojen sammuttamiseen ja muihin pelastustoimiin, joihin kykenevät itse ja ryhdyttävä toimenpiteisiin, jotta turvataan poistuminen tulipaloissa ja muissa vaaratilanteissa sekä toimenpiteet, jotka helpottavat pelastustoimintaa. Velvollisuuksiin kuuluu myös, että rakennus ja sen ympäristö pidetään sellaisessa kunnossa, että tulipalon vaara on pieni ja uloskäytävien eteen ei kasata tavaraa. (Metsähallitus 2015, 10.)

Yleisötilaisuuksista tulee laatia pelastussuunnitelma yleisötilaisuuksiin ja muihin sellaisiin tapahtumiin, joihin osallistuu suuri määrä ihmisiä tai tapahtumassa on merkittävä henkilö- tai paloturvallisuusriski. Pelastussuunnitelmassa tulee selvittää arvioidut riskit ja vaarat. (Metsähallitus 2015, 11.)

Kansallispuistoja koskee myös asetus talusveden laatuvaatimuksista ja valvontatutkimuksista 19.5.2000/461. Talusvedeksi katsotaan kuuluvan kaikki laatuvaatimukset täyttävät vedet, jotka on tarkoitettu juomavedeksi, ruoan valmistukseen tai muihin kotitaloustöihin. Talusveteen ei kuitenkaan katsota kuuluvan peseytymiseen, pyykinpesuun, siivoukseen tai saniteettitarkoitukseen käytettävä vesi. Jotta vesi olisi talusvedeksi soveltuvaa, tulee sen olla vaaraton ja soveltuvaa käyttöön. Talusvedenottamalla voidaan tarkoittaa rakennetta tai laitetta, jolla otetaan pohja- tai pintavettä käytettäväksi talusvetenä. Metsähallituksen ylläpitämien kaivojen ja vedenottamojen vettä tutkitaan säännöllisesti kunnan terveydensuojeluviranomaisen hyväksymän ohjelman mukaisesti. Ainoastaan viranomaisen voi todeta veden soveltuvan talusvedeksi. (Metsähallitus 2015, 11–12.)

Luonnonveden käyttö juomavetenä on retkeilijän vastuulla ja heitä tulee ohjeistaa keittämään vettä muutaman minuutin, jotta se muuttuu juomakelpoiseksi. Turvallisuussyistä on hyvä osoittaa taukopaikan lähteen tai puron sijainti, mutta opasteiden tulee olla sellaiset, ettei sitä sekoiteta talousvedeksi soveltuvaksi. (Metsähallitus 2015, 12.)

Muinaismuistolaki 17.6.1963/295 vaikuttaa kansallispuistossa siten, että lain piiriin kuuluvissa kohteissa toimenpiteet, kuten muinaisjäännöksen kaivaminen, peittäminen, muuttaminen, vahingoittaminen, poistaminen tai muu kajoaminen vaatii aina muinaismuistolain nojalla annettua lupaa Museovirastolta. Lain piiriin kuuluvilla kiinteillä kohteilla ei ole ikärajaa ja ne voivat esihistoriallisia tai historiallisia kohteita. (Metsähallitus 2015, 12.)

Erikoissuunnittelija Siiri Tolonen Metsähallitukselta kertoo, että muinaisjäännös-kohteita Pyhä-Luoston kansallispuistossa ovat Uhriharju, Pyhänkasteenlampi ja Karhunjuomalammen esihistoriallinen asuinpaikka. Erityisesti Karhunjuomalammen ympäristö on pahasti kulunut mm. retkeilyn takia. Muinaismuistolain nojalla mm. sorastukset on kielletty alueella ja kaikki uudistoiminta, kuten opasteiden pystyttäminen, vanhojen rakenteiden uusiminen ja kaikki rakentaminen ylipäätään vaatii Museoviraston luvan. (Tolonen 2016.)

4.5 Ennakointi

Ennakointi-käsitettä käytetään useasti tulevaisuustutkimuksen synonyymina. Käsitteenä ennakkoinnin voidaan katsoa olevan tulevaisuutta kohti etenevää nykyisyyttä, jota peilataan mennyttä, nykyisyyttä ja tulevaa koskevan tiedon avulla. Ennakointiin kuuluvat tulevaisuuden kuvaaminen, analysointijärjestelmien luominen, kehittäminen sekä hyödyntäminen. Ojasalo ym. (2015, 90–91) toteavat, että ennakkointiin kuuluvat tulevaisuuden luotaus ja tulevaisuuden suunnittelu. Tulevaisuuden tutkiminen on ennakkoinnin taustalla. Tulevaisuuden tutkiminen on monitieteistä, koska tarkoituksena on kuvata, ymmärtää ja selittää laajalaisesti yhteiskunnan muutos- ja kehitysprosesseja. Alun perin lähtökohtana on ollut tieteen ennakkointi, jota on sovellettu liike-elämään. (Kaksonen, Ojuva & Ouallen 2012, 8-9.)

Turvallisuuden ennakointi matkailualalla on hyvin yrityslähtöistä. Yritysten turvallisuuden ennakoinnin tarve ja konkreettiset tietotarpeet ovat nousseet esille ennakointityön yhtenä osatekijänä. On katsottu, että ennakointitoiminta palvelee elinkeinon ja tutkimuksen kehittämisen tarpeita. Tärkeää on, että keskeiset toimijat ja tulevaisuutta kuvaavat tietolähteet saatetaan yhteen, jotta voidaan toteuttaa strategista suunnittelua ja päätöksentekoa tulevaisuutta varten. (livari 2012, 166.)

Kuten kriisien hallinta ylipäätään, ennakoinnin tulisi lähteä organisaation johdon tasolta ja jokaisen organisaation jäsenen tulisi sitä toteuttaa johdon ohjauksessa. Osana riskien hallintaa ennakointi on osa organisaation toimintatapaa ja työntekijän tiedot ja taidot arvokasta pääomaa. Tehokkainta ennakointi on, jos prosessiin saadaan organisaation avainjäsenten lisäksi mukaan strategisesti tärkeimmät ulkopuoliset toimijat ja päätöksentekijät. Näitä voivat olla alihankkijoiden edustajat, matkanjärjestäjien edustajat sekä tutkimus- ja oppilaitokset. Hyvä esimerkki turvallisuuden ennakoinnista on Matkailun turvallisuustyökalunnettisivusto, jotka on toteutettu yhdessä matkailuyritysten ja viranomaisten kanssa tueksi yrityksen jokapäiväiseen toimintaan. (livari 2012, 167.; Matkailun turvallisuustyökalut 2016)

livari (2012, 170–171) toteaa, että ennakointityö on mahdollista toteuttaa vain verkostomaisena ratkaisuna, koska matkailuelinkeino tarvitsee ennakointitietoa niin paikallisella kuin kansallisella tasolla. Verkostomuotoisen ennakointityön tehtävänä on keskustella erilaisista kehityssuunnista ja muutoksista ja laatia niiden pohjalta matkailualueiden tulevaisuuskuvia ja hahmotella strategisia riskien hallinnan keinoja, jotta päästään haluttuun lopputulokseen. Verkoston tehtävänä on myös levittää tietoa ja näkemyksiä yhteisistä päämääristä. Verkoston avulla tietoa voidaan hyödyntää jokaisen osallisen hyväksi. Jokainen osallinen tuo myös esille asioita, joissa itse on asiantuntija.

Ennakointiprosessi voi olla yrityksessä tiedostamatonta toimintaa ilman, että siitä olisi tehty erillisiä päätöksiä. Täysipainoinen ennakointi kuitenkin vaatii yrityksessä päätöksiä, jolloin sisäistä ja ulkoista tietoa voidaan käyttää systemaatt-

tisesti ennakoitotoiminnan tueksi. Verkostomainen ennakointi tarkoittaa sitä, että yhdessä verkoston jäsenten kanssa on tiedostettu ennakoinnin tarve ja sitä on lähdetty prosessimaisesti viemään eteenpäin. Näin voidaan taata toiminnan jatkuvuus ja tuloksellinen toiminta. (Iivari 2012, 173.)

Ennakoinnin menetelmät ovat vieraita yrity maailmassa, ja tähän voi olla syynä henkilö-, aika- ja tietoresurssien puute. Menetelmiin tutustuminen on aikaa vievää ja tietoa voi olla hankalasti saatavilla. Tämä korostuu varsinkin pienissä yrityksissä, joissa ennakoinnin käsite tuntuu vieraalta ja ei arkipäiväiseltä. Yritystasolla ennakoinnin menetelmistä toimintaympäristön kuvaus on ensimmäinen askel kohti turvallisuuden ennakoitua. Tarkoituksena on saada tietoa mahdollisista toimintaympäristön muutoksista ja ns. heikoista signaaleista. Toimintaympäristön kuvaus on analyysi yrityksen ympäristöstä ja pitkän aikavälin trendeistä, joilla on vaikutusta yrityksen toimintaan. Turvallisuusteemaisella toimintaympäristöanalyysillä havainnoidaan turvallisuuteen vaikuttavia tekijöitä ja mahdollisia muutoksia turvallisuusympäristössä. Turvallisuusanalyysin jälkeen kartoitetaan käytössä olevia resursseja, joilla turvallisuusjohtamista ja riskien hallintaa on mahdollisuus toteuttaa. (Iivari 2012, 175.)

4.6 Havainnointi tutkimusmenetelmänä

Havainnointi, observation, on tutkimuksellisen kehittämistyön menetelmä. Havainnoinnin vahvuuksiin kuuluvat, että sen avulla voidaan saada tietoa ihmisten käyttäytymisestä ja tapahtumista luonnollisessa toimintaympäristössä. Tutkimuksellinen havainnointi ei ole sattumanvaraista tarkkailua vaan systemaattista. Vilka (2006) tuo esille teoksessaan Polanyin määritelmän havainnosta ja toteaa, että havainto voi olla merkki, kuten sana, toiminta, ajatus, ominaisuus tai teko ja sen merkitys. Lähtökohtaisesti kaikki tietomme ja uskomuksemme perustuvat omiin havaintoihimme ja niistä tehtyihin päätelmiin. Siksi havainnot riippuvat aina siitä kuka havainnoi ja kuka määrittelee ja siten antaa merkityksen havainnolle. (Vilka 2006, 9.; Ojasalo ym. 2015, 114.)

Aineistoa voidaan kerätä niin luonnollisessa ympäristössä kuin keinotekoisissa tilanteissa. Havainnointia voidaan käyttää itsenäisenä menetelmänä tai haastat-

telun ja kyselyn tukena. Havainnoinnin avulla on mahdollisuus päästä tapahtumien luonnollisiin ympäristöihin ja havainnoimalla saada, että siitä toimivatko ihmiset todella niin kuin antavat ymmärtää. Havainnointi on valikoivaa niin kielteisessä kuin myönteisessä mielessä. Kielteisessä mielessä tutkija saattaa valikoida tiedostamattaan sellaisia asioita, jotka ovat tuttuja, jolloin tutkimustulokset ovat mieleisiä tutkijan kannalta. Hiljaisen tiedon taso jää siten tunnistamatta. Myönteisessä mielessä valikointi voi luoda uusia havaintoja tutkittavasta asiasta. Teorian pohjalta tehdään tietoista valikointia, jolloin saavutetaan tutkimusongelman kannalta olennaista tietoa ja tutkimus ei rönseyt turhaan. Vilkan mukaan aloitteleva havainnoija voi tehdä sen virheen, että tavoittelee täydellistä kuvausta tutkimuksen aiheena olevasta ilmiöstä, joka käytännössä on mahdotonta. (Vilka 2006, 13, 36.; Ojasalo ym. 2015, 114.)

Ennen varsinaisen havainnointityön aloittamista täytyy valmistautua huolellisesti. Havainnointiin saattaa tarvita erilaisia lupia ja hyväksynnän yrityksen johdolta, varsinkin, jos havainnointia on tarkoitus toteuttaa yrityksen tiloissa. Julkisilla paikoilla havainnointiin ei tarvitse erillistä lupaa, mutta sen täytyy olla hyvien tapojen ja lain mukaista toimintaa. (Vilka 2006, 57.; Ojasalo ym. 2015, 115.)

Havainnoinnin tulisi olla järjestelmällistä, koska se keskittyy ennalta määrättyyn kohteeseen ja siksi tulokset tulisi kirjata mahdollisemman nopeasti ylös. Havainnoimisen kirjaamiseksi ylös voidaan käyttää havainnointilomaketta, havainnointipäiväkirjaa tai tilanteet voidaan videoida ja äänittää. Ihminen on rajallinen olento, joka ei voi havainnoida ja muistaa kaikkea kuulemaansa ja näkemäänsä. Tästä syystä videoiminen tai valokuvaaminen on hyvä keino saada talteen haluttu tieto. Informaatiotulva havainnointitilanteissa on kuitenkin valtava. Videoimiseen tai kuvaamiseen pitää aina olla lupa kuvattavana olevalta. (Ojasalo ym. 2015, 115–116.)

Havainnointitekniikoita voi olla *strukturoitu eli jäsenneily toiminta* tai *strukturoimaton eli joustava ja väljä toiminta*. Strukturoitu havainnointi jäsentää ongelmat huolellisesti ennen havainnointia ja luokittelut tehdään kehittämistehtävää tukeviksi. Strukturoimaton havainnointi perustuu siihen, että tutkittavasta asiasta yritetään saada mahdollisemman paljon ja monipuolisesti tietoa. Vaikka tietoa ei

luokitella etukäteen, teoriatietoa tutkittavasta asiasta hyödynnetään ja teoriapohjan avulla luodaan oletuksia tutkittavasta kohteesta. Tietomäärä voi olla valtava ja sen kirjaaminen muistiin hankalaa, joten tekniikka on haastava ja vaativa. Vilkka kuitenkin toteaa Kuulan (1999) sanoin, että kaikille suuren tiedon kirjaaminen ja luokittelu eivät ole lainkaan hankalaa ja monimutkaista. Tutkijoita on erityyppisiä. Toinen voi kokea tietyn asian hankalaksi, jota toinen pitää helpona ja päinvastoin. (Vilkka 2006, 41.; Ojasalo ym. 2015, 116.)

4.7 Kesäreittien turvallisuuden riskikartoittaminen

Toukokuussa 2016 sovittiin tapaamisen Metsähallituksen erikoissuunnittelija Erkki Ollilan kanssa Reila-hankkeen projektipäällikön Eija Raasakan suosituksesta. Erkki Ollila toimii hankkeessa Metsähallituksen yhteyshenkilönä. Tapaamisen yhteydessä Ollila sopi keskustelewansa kenttäpäällikkö Olli Vainion kanssa, millaiset riskitekijät ja niiden kartoitus palvelisivat parhaiten Metsähallituksen toimintaa tulevaisuudessa. Ollilan ja Vainion keskustelujen pohjalta muodostui käsitys siitä mitä luokitellaan ja miten luokitellaan ja kuinka lähdin kartoitusta toteuttamaan. Heidän näkökulmastaan tärkeimpiä havainnoinnin kohteita olivat viitoitusten oikeellisuus, lähtöopasteet, reittimerkistö, rakenteet reittien varrella sekä muut mahdolliset riskit reiteillä. Havainnointimenetelmäksi valikoitui strukturoitu tekniikka. (Ollila 2016.)

Viitoitusten oikeellisuudella tarkoitetaan sitä, kuinka hyvin tai huonosti reitit on viitoitettu ja onko reitin varrella mahdollista eksyä huonon tai epäselvän viitoituksen vuoksi. Lähtöopasteiden viitoituksella tarkoitetaan sitä, antaako se tarpeellisen tiedon retkeilijälle reitistä, vaikeustason ja kuljetun matkan. Retkeilijä voi tehdä päätökset oman taitotasonsa mukaan eikä harhaudu liian vaikeaan paikkaan tai liian pitkälle omaan kuntotasoonsa nähden.

Reittimerkistöllä tarkoitetaan sitä, kuinka hyvin pysytään reitillä. Ei harhauduta vanhoille tai muuten kuluneille ei virallisille reiteille, joilla suuri mahdollisuus eksymiseen. Rakenteilla tarkoitetaan sitä, onko reittien varrella huonokuntoisia rakenteita kuten pitkospuita tai kuluneita rakenteita taukopaikoilla, jotka voivat aiheuttaa vaaratilanteita retkeilijöille. Muilla riskeillä tarkoitetaan kaikkia muita

mahdollisia riskejä, joita reittien varrella voi olla, kuten katkenneet puut reitin päällä jne.

Pyhä-Luoston taskuoppaassa Pyhätunturin alueella on reittejä kaiken kaikkiaan 11, joista osa on luokiteltu helpoiksi, osa keskivaikeiksi ja osa vaikeiksi (liite 2). Osa reiteistä on soveltuvia vain vaellukseen, osa pyöräilyyn sekä vaellukseen ja yksi reiteistä on vesireitti. Olen käynyt reitit läpi siten, että jokainen tulee läpikäytyksi, joten osittain reitit menevät myös päällekkäin. Lähtöpisteinä reiteille on ollut Luontokeskus Naava, hotelli Pyhätunturi, Huttujärven tienristeys, Haapajarjun silta ja Lomakeskus Orava.

Havainnoinnin apuvälineenä, muistiinpanojen ohella, käytin kameraa. Kameran sain lainata Luontokeskus Naavasta, joka on Metsähallituksen hallinnoima. Kamerassa oli GPS, jotta jokaisen kuvatun kohteen koordinaatit oli mahdollista saada taltioitua. Kuvien koordinaatit ja muistiinpanot purin tekemääni riskienarviointilomakkeeseen (liite 1) sekä loin tietokoneelle jokaiselle reitille oman kansionsa, jonne myös kuvat talletin. Reitit kävin läpi ajalla 11.6.–3.8.2016, osan kävellen, osan pyörällä ja yhden reiteistä kanootilla. Muutamalla reitillä myös ”eksyin” viralliselta reitiltä epäselvien viitoitusten ja reittimerkistön takia, joten sain autenttista kokemusta retkeilijän näkökulmasta.

Reitit olen numeroinut 1-11 ja reitit ovat seuraavat:

1. Pyhätunturin hotellitasanne-Tiaislaavu-Tunturiaapa-Isokurun kota-Pyhätunturin hotellitasanne, noin 5 km. (liite 3)
2. Pyhätunturin hotellitasanne-Isokurun kota-Pyhänkasteenputous-Karhunjuomalampi-Tajukangas-Pyhätunturin hotellitasanne, noin 10 km. (liite 4)
3. Luontokeskus Naava-Porolaavu-Tiaislaavu-Luontokeskus Naava, noin 4,5 km. (liite 5)
4. Pyhätunturin hotellitasanne-Isokurun kota-Oravanlampi-Noitatunturi-Annikinlampi-Karhunjuomalampi-Isokuru-Pyhätunturin hotellitasanne, noin 13 km. (liite 6)

5. Oravanranta-Soutaja-Aittakurun P-paikka, noin 6,1 km. (liite 7)
6. Haapaharjun silta-Pyhäjoki-Pelkosenniementien silta, noin 10 km. (liite 8)
7. Kultakeron huippu-Karhunjuomalammen reittiin yhtyminen, noin 1 km. (liite 9)
8. Huttujärven tienhaara-Huttujärvi-Huttuloma-Peurakero-Laakakero-Kuorinkikuru, noin 8 km. (liite 10)
9. Pyhän Asteli-Kairosmajat-Aittakuru-Luontokeskus Naava, noin 7,3 km. (liite 11)
10. Aittakurun P-paikka-Rantasoutaja-Pyhän Orava-Pyhän Asteli, noin 7,2 km. (liite 12)
11. Luontokeskus Naava-Sieniselkä-Pyhän Luppo, noin 8,2 km. (liite 13)

Tästä eteenpäin puhun reitistä numerolla, jolloin se on selkeämmin ymmärrettävissä.

Saatua aineistoa lähdin purkamaan siten, että jokaisen reitin lomakkeesta poimin jo valmiiksi viiteen luokkaan (viitoitusten oikeellisuus, lähtöopasteet, reitti-merkistö, rakenteet ja muut mahdolliset riskit) jaotellun aineiston omiksi ryhmikseen. Ryhmistä pyrin esittelemään tyypillisiä riskejä jokaisesta luokasta havainnoimalla kuvien avulla sekä laatimaan riskienarviointitaulukon. Taulukossa esitellään riskejä niiden todennäköisyyden mukaan, kuinka haitallisia ne ovat ja nämä luvut kertomalla keskenään saadaan riskikerroin, jonka mukaan voidaan arvioida mahdollisia riskienhallinnan menetelmiä.

Kartoitetut riskitekijät luokitellaan vahinkoriskeihin, joita voidaan arvioida todennäköisyyksien ja seurausten avulla.

Pyhä-Luoston kansallispuistossa on tehty parannustöitä Metsähallituksen toimesta koko kesän ajan, joten olen jättänyt pois sellaiset riskitekijät, joita on paranneltu tai ne ovat poistettu.

5 REITISTÖN RISKITEKIJÖIDEN HAVAINNOINTI

5.1 Viitoitusten oikeellisuus

Viitoitusten oikeellisuudella pyritään siihen, että viitoissa olisi oikeaa tietoa, joka pitää retkeilijän reitillä ja kertoo paljonko matkaa on millekin taukopaikalle. Jos viitoissa on epäselviä reittimerkkejä, on aina mahdollista, että retkeilijä harhautuu vanhalle reitille tai merkkeämattomalle epäviralliselle reitille ja eksyy. Lisäksi viitoitusten antama tieto voi hämmentää retkeilijää, jos viitoissa on eripituisia matkoja seuraavalle taukopaikalle. Reiteillä 1, 2, 8, 9 ja 11 oli havaittavissa viitteitä siitä, että viittojen oikeellisuus ei aina pitänyt paikkansa.

Reitin 1 varrella, karttaan reitti on merkitty sinisillä kävyillä, mutta opasteviitoissa reitti on merkattu sinisellä puisella laatalla (kuvio 4).

Kuvio 4. Viitasta puuttuu kävyn merkki, jolla se on merkattu karttaan sekä reitille.

Toisessa opasteviitassa taas reittiä on merkattu kävyllä ja sininen puinen laatta puuttuu (kuvio 5).

Kuvio 5. Reitti merkattu käpymerkillä.

Reitin 2 varrella lähdetessä takaisin kohti hotellia Karhunjuomalammelta kiertäen Kultakeroa, on havaittavissa viitoituksissa tekijöitä, jotka voivat olla otollisia harhautumiseen oikealta reitiltä. Reitti haarautuu kolmeen suuntaan, joista kaikista suunnista on mahdollista päästä takaisin Pyhälle. Etualalla oikealle käännyttä reitti vie alas Isonkuruun, taka-alalla vasemmalle kaartuva reitti vie Kairosmajojen kautta lopulta Pyhälle ja taka-alalla oikealle kaartuva reitti on oikea Kultakeron kiertävä reitti. Kaikki reitit on merkattu sekä vaellusreiteiksi että lauduiksi, mutta Kairosmajojen kautta menevä reitti on vaikeakulkuinen ja yleensä käytössä vain latuna.

Lisäksi reitillä 2, on merkattu viittoihin kaksi kilometrimäärää Luostolle, joilla on eroa kolme kilometriä. Epäselväksi jäi, miksi reitit on merkattu näin.

Reitillä 9 hämmennystä herätti viitoitusten mukainen kesäreitti, jota ei ole kuitenkaan karttaan merkattu. Pyhän Astelilta lähdetessä kohti Aittakuria ja luontokeskus Naavaa, tulee viitta, joka osoittaa Huttujärvelle menevää vaellus- ja pyöräreittiä (kuvio 6). Tätä ei kuitenkaan ole merkattu karttaan, jota työssäni käytin. Toisessa viitassa reitti on merkattu vain laduksi (kuvio 7).

Kuvio 6. Viitta Huttujärvelle reitistä, jota ei ole kartassa.

Kuvio 7. Luostolle menevä reitti merkattu vain laduksi.

Reitillä 8, viitan mukaan olisi myös kesäreitti Asteliin ja toisessa viitassa reitti merkitty vain talvireitiksi.

Reitillä 9, myös Pyhäjärvelle menevä reitti on joissain viitoissa merkattu sekä kesä- että talvireitiksi (kuvio 8) ja joissain vain talvireitiksi.

Kuvio 8. Pyhäjärven reitti merkitty kesä- ja talvireitiksi.

Reitillä 11, viittojen kilometrimäärissä oli eroa. Viittojen välillä oli matkaa noin 150–200 metriä ja silti molemmissa viitoissa Luppoon on merkattu 1 km matkaa.

Esimerkkien pohjalta voidaan laatia riskienarviointitaulukko (taulukko 1). Riskiksi olen valinnut seuraavat: epäselvät ja ei-johdonmukaiset merkit viitoissa reiteillä 1, 2 ja 9, reittien eroavat kilometrimäärät reiteillä 2 ja 11 ja kesäreitiksi merkattu reitti, joka kartan mukaan ei ole kesäreitti reiteillä 8 ja 9. Taulukon alla esitän perusteluita, miksi on tehty todennäköisyyksien ja seurauksien kanssa tiettyjä valintoja.

Taulukko 1. Viitoitusten oikeellisuus

RISKI	TODENNÄKÖISYYS	SEURAUKSET	RISKIKERROIN JA LUOKITTELU
1. Epäselvät ja ei-johdonmukaiset merkit viitoissa 1,2 ja 9 → eksyminen	1	2	2
2. Reittien eroavat km-määrät reiteillä 2 ja 11 → uupuminen	1	2	2
3. Kesäreitiksi merkitty reitti, joka kartan mukaan sellainen ei ole reiteillä 8 ja 9 → Harhautuminen reitistöltä ja eksyminen	2	3	6
	1= epätodennäköinen 2= mahdollinen 3= todennäköinen	1= lievästi haitallinen 2= haitallinen 3= erittäin haitallinen	Riskikerroin (TxS) ja luokittelu 1= merkityksetön 2= vähäinen 3= kohtalainen 4-5= merkittävä 6-9= sietämätön

Riski 1:

Reiteillä 1 ja 2 eksyminen voi olla mahdollista, mutta epätodennäköistä. Reitit ovat kuitenkin suuressa käytössä ja hyvin merkattuja kaiken kaikkiaan. Lisäksi reitistöllä kulkee paljon ihmisiä, joilta eksynyt voi varmasti tarkistaa olevansa oikealla reitillä. Reitillä 9 viitoitusten epäjohdonmukaisuus voi hämmentää retkeilijää, mutta uskon, että jos retkeilijä seuraa latupohjaa Astelista Pyhäjärvelle päin, josta se on merkitty vain latupohjaksi. Hän huomaa jossain vaiheessa, että on parempi kääntyä takaisin.

Seuraus eli eksyminen, on aina haitallista, koska ihminen luonteesta riippuen, voi hätäntyä ja tehdä arvaamattomia ratkaisuja. Ratkaisut voivat sellaisia, että ne eksyttävät hätäntynyttä entisestään. Toiset ihmiset taas kääntyvät vain takaisin ja eivät reagoi sen kummemmin.

Riskikertoimen ja luokittelun mukaan on kyseessä vähäinen riskitekijä, joka olisi hyvä huomioida.

Riski 2:

Reittien eroavat kilometrimäärät reiteillä 2 ja 11, voivat johtaa uupumiseen, koska näkyvien kilometrimäärien kanssa arvioidaan oma kunto ja jaksaminen väärin. Uupuminen on kuitenkin epätodennäköistä. Jos reitin 2 mukaan lähtee Luostolle päin vaeltamaan, on kyseessä todennäköisesti aikomus yöpyä välillä, jolloin päivämatkan suuruus ei ole niin pitkä. Jos kuitenkin aikoo päivässä vaeltaa Luostolle, kilometrimäärät kannattaisi tarkistaa viimeistään tässä vaiheessa, kun eroavia lukuja tulee esille. Esimerkiksi soittamalla luontokeskukseen ja kysymällä neuvoa. Karhunjuomalammen ympäristössä puhelinkin toimii vielä. Reitillä 11 on kyse niin pienestä erosta viitojen suhteen (n.150 m) ettei kenenkään kunto tällä välillä voi hyytyä.

Seuraus eli uupuminen on haitallinen tekijä, koska retkeilijän tulisi kyetä kuitenkin päästä pois luonnosta. Jos retkeilijä ei tähän kykene ja joutuu soittamaan apua päästäkseen pois, on auttajien tiedettävä tarkkaan missä retkeilijä sijaitsee ja miten sinne pääsee mahdollisemman helposti.

Riskikertoimen ja luokittelun mukaan kyseessä on vähäinen riskitekijä, joka olisi hyvä huomioida.

Riski 3:

Kesäreitiksi merkitty reitti, jota ei ole kartassa, reiteillä 8 ja 9 ja siitä johtuva harhautuminen reitistöltä ja eksyminen on mahdollista. Varsinkin, jos retkeilijä lähtee matkaan Astelistä eikä ole tutustunut reitistöön ennalta tai on ollut vain talvella reitistöllä. Osa latupohjista menee soisten alueiden keskellä kesällä ja on hankala ylittää ilman pitkospuita yms., joita ei yleensä ole, koska kyseessä talvi-reitti. Soisilla alueilla eksymisvaara lisääntyy, kun ei ole mitään selvää pohjaa tai reittiä näkyvissä.

Seuraus eli eksyminen ja harhautuminen reitistöltä ovat erittäin haitallisia, koska soisia alueita Asteli-Kiimaselkä-Huttuloma välillä on. Suurella todennäköisyydellä selvää reitinpohjaa alueilla ei ole, jolloin voi eksyä ja harhautua pahasti.

Riskikertoimen ja luokittelun mukaan kyseessä on sietämätön riskitekijä, johon pitäisi reagoida välittömästi.

5.2 Lähtöopasteet

Lähtöopasteiden tarkoituksena on antaa retkeilijälle tarpeelliset tiedot reitistä, sen vaatimuksista ja reitin merkinnöistä. Kuluttajaturvallisuuslain huolellisuusvelvoite velvoittaa viitoituksista. Lähtöopasteiden puutteellinen tieto voi aiheuttaa sen, että retkeilijä eksyy tai harhautuu hänelle liian vaikeaan paikkaan. Lähtöopasteilla työssäni tarkoittaa lähtöpisteiden lisäksi myös lähtöopasteita kultakin taukopaikalta. Reiteillä 1, 3, 4, 5, 6, 8 ja 9 oli mielestäni asioita, joihin tulisi kiinnittää huomiota.

Reitillä 1, lähdin hotelli Pyhätunturin parkkipaikalta kohti kansallispuistoa, joka on karttaan merkitty lähtöpaikaksi ja usea retkeilijä käyttää sitä kesällä kuljettaessa kansallispuistoon. Kuitenkaan parkkipaikalta ei ole opasteviittaa kansallispuistoa kohden, vain luontokeskus Naavaan osoittava viitta (kuvio 9).

Kuvio 9. Lähtöpaikka hotellin edestä kansallispuistoon.

Vasta maisemahissin ala-aseamalla on ensimmäinen kansallispuistoon osoittava viitta, johon lähtöpaikalta on n. 300 metriä rinteiden poikki.

Maisemahissiltä n. 200 metriä kuljettaessa eteenpäin tulee opasteviitta, jossa on tietoa retkeilijälle reiteistä (kuvio 10). Karhunjuomalammen reittiä ei ole merkattu punaisella puisella laatalla, kuten luontopolku ja Luostolle menevä reitti, on merkattu omilla väreillään.

Kuvio 10. Ensimmäinen tietoa antava viitta.

Reitillä 3, lähdetäessä Porolaavulta kohti Tiaislaavua on viitta, jossa on tarpeellinen tieto saatavilla, mutta viitan paikka on ehkä hieman väärä. Viitalta kohti Tiaislaavua ei ole selkeää polkua, koska poroaita ja muu roina sekä puut peittävät polun alkupään (kuvio 11). Pieniä polkuja on myös maastossa muutama, joten oikean polunpään valitseminen voi olla haastava.

Kuvio 11. Porolaavulta lähtevä polku Tiaislaavulle.

Reitillä 4, ennen Annikinlampea laskeuduttaessa alas rinnettä Noitatunturilta tulee kaksi viittaa, joista toinen osoittaa Luostolle päin ja toinen Annikinlampea kohti. Kuitenkin taustalla näkyy vielä kolmaskin kyltti, jossa lukee Kuorinkikuru. Kuorinkikurun kyltti (kuvio 12) on talvireitiksi merkattu. En tätä huomannut kuvattessani viittoja ja lähdin tästä kohti Karhunjuomalampea ja harhauduin vanhalle merkittömälle reitille. Vanha reitti yhtyy kuitenkin uuteen reittiin muutaman sadan metrin päässä, joten sen kummempaa vahinkoa ei sattunut.

Kuvio 12. Kuorinkikurun viitta, josta talvireitti lähtee kohti Karhunjuomalampea.

Reitillä 5, oli epäselvin viitoitus reitille. Lähtö oli Oravanrannasta, viitta sijaitsee lomakylän edustalla (kuvio 13).

Kuvio 13. Lähtöpaste Oravanrannasta.

Itse reitti lähtee vasta n. 300 metriä viitasta eikä sitä ole merkitty mitenkään reittimerkistön avulla (kuvio 14).

Kuvio 14. Itse lähtöpaikka.

Reitti 6 oli ainoa vesireitti kartoitettavista kohteista. Vesireitille ei ollut minkäänlaista opastusta (kuvio 15) Tiesin aiemmista melontaretkistä, että lähtö on Haapaharjun sillalta.

Kuvio 15. Lähtöpaikka.

Tulopiste oli Pelkosenniementien P-paikalla. (kuvio 16).

Kuvio 16. Tulopaikka.

Reitillä 8 ei ole merkitty mitään viittaa Huttujärven tien risteyksessä, ainoastaan tien nimi on nähtävissä, joten reitin alkupäästä ei voi sanoa vaatimustasosta jne. yhtään mitään (kuvio 17).

Kuvio 17. Huttujärven tien risteys.

Reitillä 9, saavuttaessa Pyhälle, luontokeskus Naavan läheisyydessä on lähtöpiste, jossa on muutamia seikkoja, jotka voivat olla harhaanjohtavia (kuvio 18). Viitan mukaan Suvantoon menisi kesäreitti, mutta kartoittaessani reittejä vain Oravanrannan risteyksessä oli viitta kesäreitistä Suvantoon, mutta ei muualla. Viitan mukaan myös Kiimaselkään, Huttulomaan ja Kortteselkään menisi kesäreitit vaikka kartan mukaan ei mene. Lisäksi Luostolle menevä vaellusreitti lähtisi tästä, mutta reitti menee Isokurun ja Karhunjuomalammen kautta, jotka ovat päinvastaisessa suunnassa.

Kuvio 18. Lähtöpiste Pyhällä, luontokeskuksen läheisyydessä.

Esimerkkien pohjalta voidaan laatia riskienarviointitaulukko (taulukko 2). Riskiksi olen valinnut seuraavat riskitekijät: lähtöviitojen puuttuminen hotellin edestä lähdetäessä, Porolaavulta Tiaislaavulle lähdetäessä viitan haasteellinen sijainti, Oravanrannan puutteellinen opastus reitille ja lähtöviitan tiedot Pyhän lähtöpisteessä. Edellä mainitut riskit valitsin siksi, että niillä voi olla potentiaalia kasvaa ongelmaksi retkeilijöiden keskuudessa.

Taulukko 2. Lähtöpasteet

RISKI	TODENNÄKÖISYYS	SEURAUKSET	RISKIKERROIN JA LUOKITTELU
1. Lähtöpasteiden puuttuminen hotellin edestä lähdetessä → harhautuminen väärään suuntaan	1	1	1
2. Porolaavulta Tiaislaavulle lähdetessä viitan haasteellinen sijainti → harhautuminen epäviralliselle reitille (polulle)	1	1	1
3. Oravanrannan puutteellinen opastus itse reitille → eksyminen	2	2	4
4. Lähtöviitan tiedot Pyhän lähtöpisteessä → eksyminen ja harhautuminen reittiverkostosta ja uupuminen	2	3	6
	1= epätodennäköinen 2= mahdollinen 3= todennäköinen	1= lievästi haitallinen 2= haitallinen 3= erittäin haitallinen	Riskikerroin (TxS) ja luokittelu 1= merkityksetön 2= vähäinen 3= kohtalainen 4-5= merkittävä 6-9= sietämätön

Riski 1:

Reitillä 1, lähtöpasteiden puuttuminen hotellin edestä lähtevältä reitiltä voi harhauttaa retkeilijän lähtemään väärään suuntaan, esimerkiksi kohti Tajukangasta. Tajukangas on ihan eri suunnassa, mutta sinne lähtee samanlainen hiekkatie kuin rinteitä halkova tie. Tajukankaaltakin pääsee Karhunjuomalammelle ja Isoonkuruun, mutta matkaa tulee paljon enemmän. Tämä voi olla ongelma huonokuntoiselle retkeilijälle, joka haluaisi vain piipahtaa katsomassa Isokurua, johon hotellilta on matkaa n. kilometri. Harhautuminen on kuitenkin epätodennäköistä, koska hotellin vastaanotosta voi kysyä neuvoa.

Seuraukset eli harhautuminen väärään suuntaan on lievästi haitallista. Huonokuntoinenkin retkeilijä suunnatessaan väärään suuntaan, alkaa miettiä viimeistään Tajukankaalla onko sittenkään oikeassa paikassa, kun Isokurun viittoja ei ole nähtävissä.

Riskikertoimen ja luokittelun mukaan on kyseessä merkityksetön riskitekijä, mutta joka on hyvä tiedostaa.

Riski 2:

Reitillä 3, Porolaavulta Tiaislaavulle lähdetessä viitan sijainti on haasteellinen, koska retkeilijä voi harhautua ja eksyä epäviralliselle reitille tai polulle. Eksyminen voi aiheuttaa ihmisille erilaisia reaktioita. Harhautuminen on kuitenkin epätodennäköistä, koska viitta kuitenkin osoittaa polkua kohden ja reittimerkistön voi nähdä polulla vähän matkan päässä polun aloituspisteestä.

Seuraus eli harhautuminen on lievästi haitallista ja oikealle polulle löytää varmasti, kun hieman tutkailee ympäristöään reittimerkistöä etsien.

Riskikertoimen ja luokittelun mukaan on kyseessä merkityksetön riskitekijä, mutta joka on hyvä tiedostaa.

Riski 3:

Reitillä 5, puutteellinen opastus reitille voi johtaa siihen, että retkeilijä eksyy. Kipuaminen Soutajan kodalle on paikka paikoin raskasta ja aikaa vievää. Eksyminen aloituspisteestä on hyvin mahdollista, mutta tieverkostoa menee reitin varrella, joten sitä kautta voi löytää oikealle reitille. Itse jouduin käyttämään puhelimen karttasovellusta, jotta löysin ja pysyin oikealla reitillä. Tulisi miettiä täytyykö lain vaatima huolellisuusvelvoite lainkaan.

Seuraus eli eksyminen ja liian haasteellisen reitin valitseminen on haitallista. Soutajan kodan vieraskirjassa oli monta merkintää siitä kuinka hankalaa oli löytää reitin aloituspistettä/päätepistettä riippuen tulosuunnasta.

Riskikertoimen ja luokittelun mukaan kyseessä merkittävä riskitekijä, johon pitäisi reagoida välittömästi.

Riski 4:

Reitillä 9, Pyhän lähtöpisteen opasteviitassa oli paljon harhaanjohtavaa tietoa, jotka pahimmillaan voivat johtaa eksymiseen reittiverkostolta sekä uupumisen harhailun johdosta. On mahdollista, että retkeilijä lähtee vaeltamaan Luostolle viitan osoittamaan suuntaan ja jatkaa ennen Astelia olevan viitan mukaisesti kohti Huttulomaa ja huomaa jossain vaiheessa olevan suonlaidalla ilman mitään tietoa mihin suuntaan tulisi lähteä. Tulisi miettiä täytyykö lain vaatima huolellisuusvelvoite.

Seuraus eli eksyminen reittiverkostolta ja uupuminen on erittäin haitallista ja voi aiheuttaa retkeilijälle huomattavia ongelmia.

Riskikertoimen ja luokittelun mukaan kyseessä sietämätön riskitekijä, johon pitäisi reagoida välittömästi.

5.3 Reittimerkistö

Reittimerkistön tarkoituksena on pitää retkeilijä reitillä. Reittimerkistön puutteellisuus tai virheellisyys voi johtaa retkeilijän harhaan, pois viralliselta reitistöltä ja aiheuttaa eksymisen. Reittimerkistön ollessa säännöllinen ja ajan tasalla, voi kokemattomampikin retkeilijä huoletta retkeillä kansallispuiston alueella.

Reittimerkistöissä oli melkein kaikilla reiteillä jotain huomautettavaa. Esimerkiksi reitti 6, mikä on jokireitti, ei ollut merkattu millään lailla. Kyseessä on kuitenkin joki, jossa ei ole juurikaan sivuhaaroja, merkistö on tuskin tarpeellinen. Reitillä 7 eksyin niin pahasti reitistöltä, etten löytänyt alun jälkeen enää oikealle reitille, ja tulin rinnettä alas n. 300 metriä oikeasta reitistä. Ilmeisesti lähdin reitin alkupäässä seuraamaan vanhaa polkua. Reitti 5, oli myös todella huonosti merkattu. Ilman puhelimen karttasovellusta en olisi löytänyt oikealle reitille ja pysynyt sillä. Reitillä 3 eksyminen oli myös lähellä puutteellisen viitoituksen vuoksi, mutta eräiden retkeilijöiden äänet kauempana minusta ohjasivat oikealle reitille.

Olen valinnut kaikilta reiteiltä esimerkkejä reittimerkistön puutteellisuudesta, paitsi reitiltä 6 merkistön puuttuessa.

Reitillä 1, monessa paikassa reittimerkistö oli kärsinyt ja reittimerkistö osoitti poispäin reitiltä. (kuvio 19). Reittiä on merkattu myös sinisellä puisella laatalla, joten olisiko aiheellista kerätä vanhat käpymerkit pois.

Kuvio 19. Reittimerkki osoittaa poispäin reitiltä.

Reitillä 2, reittimerkistössä oli poispäin reitiltä osoittavia merkkejä useassa eri kohdassa (kuvio 20).

Kuvio 20. Reittimerkki osoittaa poispäin reitiltä.

Reitti 2:n varrella, osa reitistä kulkee rajoitusalueella, joka tarkoittaa sitä, että kulku on sallittu vain polulla. Tällä pyritään suojelemaan alueen luontoa ja kasvistoa. Pyhänkasteenputoukselle ei saa mennä, koska sinne ei mene virallista polkua. Kuitenkin ilmoitustaulun vierestä menee vahva polku kohti putousta eikä

polun päättä ole estetty millään. Ilmoitustaululla lukee pienellä tekstillä (kuvio 21) rajoitusalueesta, mutta varmasti osa retkeilijöistä silti menee putoukselle polkua pitkin.

Kuvio 21. Rajoitusalueesta kertova teksti.

Uhriharju kuuluu rajoitusalueeseen, mutta on täynnä pieniä polkuja. Portaiden, jotka nousevat Isokurusta Uhriharjulle, yläpäässä ei ole minkäänlaista mainintaa rajoitusalueesta (kuvio 22).

Kuvio 22. Uhriharjun portaiden yläpää.

Reitillä 3, jolla harhauuin aluksi, polku lähtee erkaantumaan latupohjalta kohti Tiaislaavua (kuvio 23). Reittimerkistöä polulle ei ole nähtävissä latupohjalta ja hieman polusta eteenpäin latupohja lähtee kulkemaan kohti suoaluetta, jota kohti on viitoitus.

Kuvio 23. Tiaislaavulle lähtevä polku, jossa ei reitille osoittaa merkistöä.

Reittimerkistö löytyy polulta kohti Tiaislaavua, mutta sitä on mahdotonta havaita latupohjalta, koska se osoittaa aivan väärään suuntaan (kuvio 24).

Kuvio 24. Reittimerkki, jota hankala huomata.

Reitillä 4, reittiä on merkattu puisilla vihreillä laatoilla puihin. Oravanlammelta lähdeittäessä kohti Noitatunturin huippua, reittimerkistö on osaksi vaikea havaita

polun muuttuessa pikkuhiljaa rakkakivikoksi. Kuvanottopaikalta (kuvio 25) erkaantuu vahva polku vasemmalle. Paikalta ei ole helposti havaittavissa reittimerkistöä, mutta polku jatkuu kuitenkin kohti rakkaa eikä jatku vasemmalle. Reittimerkki löytyy kuvan yläosasta pienen hakemisen jälkeen, mutta tarkkaamaton retkeilijä voi harhaantua reitiltä.

Kuvio 25. Ei reittimerkistöä havaittavissa.

Reitti 5, oli reiteistä huonoiten merkattu. Käytännössä suurimman osan matkaa (6,1 km) reittiä ei ollut juuri viitoitettu. Reitän alkupää oli todella haasteellinen soisen maaston takia. Reittiä kartoittaessani kohtasin seuraavan ongelman; karttaan reitin alkupisteeksi oli merkattu Oravanranta, kuitenkin reittiä ei ollut viitoitettu millään lailla. Jouduin ottamaan karttasovellusohjelman tuekseni, jotta pysyin reitillä (kuvio 26).

Kuvio 26. Karttasovelluksen mukainen polku Soutajan kodalle.

Käveltyäni reittiä noin 1,5 km Oravanrannasta, seuraamani polku yhtyi isompaan polkuun, jossa oli reittimerkistö aina Soutajan kodalle asti (kuvio 27). Rupesin miettimään, olinko tullut kuitenkin väärää kautta alkumatkan. Soutajan kodalta eteenpäin reittiä ei ollut viitoitettu Soutajan tienhaaraan kuin sauvakävelijän viitoilla ja niitäkin oli kaksi koko metsäosuuden aikana. Kartoittaessani reittiä 10, löysin polun aloituspään, joka alkoi mökkitieltä. Paikalla ei ollut minkäänlaista opastetta aloituspisteestä, joten en tiedä oliko polun aloituspiste hiekkatiellä kuitenkaan.

Kuvio 27. Yhtyminen isompaan ja viitoitettuun polkuun.

Reitillä 7, eksyin alun jälkeen reitiltä, enkä löytänyt enää takaisin reitille. Ilmeisesti lähdin väärälle polulle, ja harhaannuin. Alussa oleva reittimerkistö oli vaurioitunut. Yksi reittimerkki osoitti väärään suuntaan, ilmeisesti lumi oli painanut sitä (kuvio 28). Toinen reittimerkin tolppa oli lahonnut siten, että reittimerkkiä ei enää ollut.

Kuvio 28. Lumen painama reittimerkki.

Lahonneen reittimerkin jälkeen lähdin ilmeisesti kulkemaan väärää polkua. Päästyäni Karhunjuomalammen reitille takaisin ja käveltyäni reitin 7 aloituspiisteeseen Karhunjuomalammen reitiltä katsottuna, reitin alkuosassa oli reittimerkkejä (kuvio 29).

Kuvio 29. Reitien 7 alkupiste Karhunjuomalammen päästä.

Reitillä 8, muutamassa paikassa reittimerkin tolppa tai puu, oli kaatunut tai kaatumassa, kuvassa yksi esimerkkitalaus (kuvio 30).

Kuvio 30. Katkennut puu, jossa reittimerkki.

Reitillä 9, Aittakurusta poistuttaessa yläkautta, on hieman epäselvää mihin tulisi suunnata, koska portaiden yläpäästä lähtee polkuja molempiin suuntiin eikä ole reittimerkistöä (kuvio 31). Vasemmalla puolella hieman kauempana on pieni kota, jota kohti oikea polku kulkee.

Kuvio 31. Aittakurusta poistuttaessa portaiden yläpää.

Reitillä 10, joka on merkattu sekä vaellus- että pyöräilyreitiksi, ei ole reittimerkistöä ollenkaan. Reitti on kuitenkin leveä latupohja, joten on helppo pysyä oikealla reitillä (kuvio 32). Ainoastaan reitin loppupäässä, Oravanrannan läheisyydessä on vaikea huomata reittiä.

Kuvio 32. Reitti Rantasoutajalla.

Reitillä 11, yhdestä opasteviitasta oli kulunut kaikki reittimerkit pois (kuvio 33). Reitti oli muuten melko selkeä, ja kulki leveää latupohjaa pitkin.

Kuvio 33. Puhki kuluneet reittimerkit.

Esimerkkien pohjalta voidaan laatia riskienarviointitaulukko (taulukko 3). Olen valinnut riskitekijöiksi reittimerkistön kohdalla seuraavat: Pyhänkasteenputouksen ja Uhriharjun rajoitusalueen huomioiminen, Tiaislaavulle johtaman polun puutteellinen reittimerkistö, Oravanrannasta lähdettäessä reittimerkistön puuttuminen kokonaan ja Kultakeron päältä lähtevän reittimerkistön puutteellisuus.

Mainitut riskitekijät valitsin siksi, että retkeilijöiden keskuudessa niistä voi muodostua ongelmia.

Taulukko 3. Reittimerkistö

RISKI	TODENNÄKÖISYYS	SEURAUKSET	RISKIKERROIN JA LUOKITTELU
Pyhäkasteenputouksen ja Uhriharjun rajoitusalueen huomioiminen → lakien rikkominen	2	2	4
Tiaislaavulle johtaman polun puutteellinen reittimerkistö → harhaantuminen reitiltä ja liian vaikeaan paikkaan joutuminen	2	2	4
Oravanrannasta lähdettäessä reittimerkistön puuttuminen → eksyminen	3	3	9
Kultakeron päältä lähtevän reitin reittimerkistön puutteellisuus → eksyminen	2	2	4
	1= epätodennäköinen 2= mahdollinen 3= todennäköinen	1= lievästi haitallinen 2= haitallinen 3= erittäin haitallinen	Riskikerroin (TxS) ja luokittelu 1= merkityksetön 2= vähäinen 3= kohtalainen 4-5= merkittävä 6-9= sietämätön

Riski 1:

Pyhäkasteenputouksen ja Uhriharjun rajoitusalueiden huomioimisen laiminlyönti voi johtaa lakien rikkomiseen. Monesti retkeilijä ei kuitenkaan tiedä rikkoivansa lakeja, koska ei tiedä rajoitusalueesta ja mihin asti alue jatkuu.

Lakien rikkominen on mahdollista ja sen seuraukset ovat haitallisia. Ei niinkään retkeilijälle, koska sakottaminen on epätodennäköistä reiteillä. Luonnolle sen sijaan on todella haitallista ihmisen kulkeminen polkujen ja pitkosten ulkopuolella.

Riskikertoimen ja luokittelun mukaan kyseessä on merkittävä riskitekijä, johon tulisi reagoida.

Riski 2:

Tiaislaavulle johtaman polun puutteellinen reittimerkistö voi aiheuttaa harhautumisen ja joutumisen liian vaikeaan paikkaan. Reittiviitan mukaan reitti menisi suoalueen poikki, jota itsekkin lähdin kulkemaan ja aika nopeasti eteneminen tyssäsi todella vetiselle suolle. Viitassa kuitenkin reitti on merkattu vain laduksi, mutta jos ei huomaa lukea viittaa kunnolla, kuten minä, jatkaa vain matkaa määrätietoisesti. En huomannut ollenkaan reittimerkkiä, joka osoitti oikealle polulle.

Harhautuminen ja ajautuminen liian vaikeaan paikkaan ovat mahdollista ja seuraukset ovat haitalliset.

Riskikertoimen ja luokittelun mukaan on kyseessä merkittävä riskitekijä, johon tulisi reagoida.

Riski 3:

Oravanrannasta lähdeettäessä reittimerkistön puuttuminen johtaa nopeasti eksymiseen, ellei ole mahdollista käyttää karttasovellusta puhelimessa tai ole mukana alueen ulkoilukarttaa sekä kartanlukutaitoa.

Eksyminen tieverkostosta huolimatta on todennäköistä, koska Soutajan alueella on myös laaja metsä monine polkuineen ja seuraukset voivat olla todella haitallisia, koska voi harhautua kauas asutusta alueesta.

Riskikertoimen ja luokittelun mukaan kyseessä on sietämätön riskitekijä, johon tulee reagoida välittömästi.

Riski 4:

Kultakeron päältä lähtevän reitin puutteellinen reittimerkistö voi johtaa eksymiseen.

Eksyminen on mahdollista, kuten itse todistin. Eksyminen sinällään ei ole niin haitallista, koska alaspäin kuljettaessa Karhunjuomalammen reitti tulee vastaan. Seuraukset sen sijaan ovat haitallisia, koska maasto on vaikeakulkuista rakka-kivikkoa ja on suuri mahdollisuus loukata itsensä.

Riskikertoimen ja luokittelun mukaan, kyseessä on merkittävä riskitekijä, johon pitäisi reagoida.

6 RAKENTEIDEN JA MUIDEN MAHDOLLISTEN RISKITEKIJÖIDEN HAVAINNOINTI

6.1 Rakenteet

Reittien varrella olevat rakenteiden, kuten pitkospuut, portaat, taukopaikkojen rakenteet jne., pitäisi olla sellaisessa kunnossa, että retkeilijälle ei ole vaaraa loukata itseänsä retkeillessään. Kuluttajaturvallisuuslain huolellisuusvelvoite velvoittaa myös rakenteiden kunnosta huolehtimiseen.

Usealla reitillä rakenteiden kanssa ei ollut mainittavia riskitekijöitä. Reiteillä 1, 2, 3, 4, 8, 9 ja 11 oli kuitenkin mahdollisia riskitekijöitä.

Reitillä 1, Tiaislaavun taukopaikan vesilähteelle mentäessä, pitkokset olivat paikka paikoin todella huonossa kunnossa ja niistä huomasi, että jalka tms. oli jo mennyt rakenteista läpi (kuvio 34). Rakenteet, joiden päälle pitkokset oli rakennettu, oli pahasti lahonnut. Reitien varrella on mahdollista vieraila Tunturiaavan lintutornilla. Lintutornille johtava puinen rakennelma on pahasti lahonnut monesta kohtaa.

Kuvio 34. Pitkokset Tiaislaavun vesilähteelle.

Reitillä 2, Isokurun pitkoksilla olevat turvaköydet olivat monesta kohtaa katkenneet, mutta ne on kesän aikana korjattu. Kurusta Uhriharjulle nousevat portaat olivat paikoin lahonneet (kuvio 35) ja Karhunjuomalammen rannan pitkokset olivat pahoin lahonneet.

Kuvio 35. Isokurun portaat noustessa Uhriharjulle.

Myös Karhunjuomalammen rannan laituri oli pahoin lahonnut ja osittain vajonnut veden varaan (kuvio 36).

Kuvio 36. Karhunjuomalammen laituri.

Reitillä 3, Luontokeskus Naavan ja Porolaavun välillä on suoalue, johon on rakennettu pitkokset. Pitkokset ovat osittain lahonneet (kuvio 37).

Kuvio 37. Pitkokset suoalueella.

Reitillä 4, Annikinlammelta kuljettaessa Karhunjuomalampea kohti, on vetinen paikka johon on rakennettu kulkemisen helpottamiseksi pitkokset. Pitkokset

ovat kuitenkin huonossa kunnossa, ja itse mietin kulkiessani, kestävätkö pitkokset ollenkaan painoa (kuvio 38).

Kuvio 38. Pitkokset ennen Karhunjuomalampea.

Reitillä 8, Huttujärven varaustuvalta lähtee pitkokset kohti järven rantaa. Pitkokset olivat paikka paikoin lahonneet. Järvenrannalla oli myös laituri, josta on portaat järveen uimista varten. Portaista puuttui yksi puola, joka ainakin lyhyen ihmisen näkökannalta vaikeuttaa laskeutumista veteen ja nousemista pois (kuvio 39).

Kuvio 39. Huttujärven laituri, josta puuttuu yksi puola.

Reitillä 9, lähdetäessä Astelista kohti Pyhää, on pari siltaa. Toisella sillalla on melkein puhkikulunut kohta, puu on pahasti lahonnut (kuvio 40).

Kuvio 40. Sillalla oleva lahokohtia.

Astelin ja Kairosmajojen välillä on ylitettävä suo, jolla on pitkokset. Pitkokset ovat kuitenkin pahoin lahonneet (kuvio 41).

Kuvio 41. Astelin ja Kairosmajojen välinen suoalue pitkoksineen.

Samantien varrella, Aittakurun katsomoon johtavat ja katsomosta poisjohtavat portaat ovat paikoin pahasti lahonneet (kuvio 42).

Kuvio 42. Aittakurun katsomon portaiden lahonneita kohtia.

Reitillä 11, Sieniselän ja Pyhän Lupon välillä on vesialue, johon on rakennettu silta. Sillan toisessa päässä on vajoamisesta johtuen pari reikää (kuvio 43). Kilometri ennen Pyhän Luppooa on opasteviitta, joka pysyy juuri pystyssä, koska tukipuut ovat lahonneet.

Kuvio 43. Sillalla reikiä.

Esimerkkien avulla voidaan laatia riskienarviointitaulukko (taulukko 4) rakenteista. Olen valinnut riskitekijöiksi seuraavat: Tunturiaavan lintutornin alaosan rakenteet, Karhunjuomalammen laiturin puuttuva puola, Astelin ja Kairosmajojen väliset pitkokset ja Aittakurun katsomon portaat. Riskitekijät

valitsin siksi, koska kaikki kohteet ovat suosittujen vaellusreittien varrella, ja paljon ihmisiä kulkee rakenteiden kautta.

Taulukko 4. Rakenteet

RISKI	TODENNÄKÖISYYS	SEURAUKSET	RISKIKERROIN JA LUOKITTELU
Tunturiaavan lintutornin alaosan rakenteet → loukkaantuminen	2	1	2
Karhunjuomalammen laituri → putoaminen veteen ottaessa vettä	2	2	4
Huttujärven laiturin puuttuva puola → putoaminen veteen tai pääsemättömyys laiturille	2	2	4
Astelin ja Kairosmajojen väliset pitkokset → loukkaantuminen	2	2	4
Aittakurun katsomon portaat → loukkaantuminen	2	2	4
	1= epätodennäköinen 2= mahdollinen 3= todennäköinen	1= lievästi haitallinen 2= haitallinen 3= erittäin haitallinen	Riskikerroin (TxS) ja luokittelu 1= merkityksetön 2= vähäinen 3= kohtalainen 4-5= merkittävä 6-9= sietämätön

Riski 1:

Tunturiaavan lintutornille mentäessä alaosan rakenteet ovat osittain lahonneet. Vaarana on, että retkeilijä loukkaa jalkansa, jos astuu lahonneisiin kohtiin ja rakenteet pettävät.

Tapahtuma on mahdollinen, koska rakenteissa näkyy jo jälkiä, että jalka on mennyt läpi lahonneista kohdista. Seuraukset ovat lievästi haitallisia. Rakenteet eivät ole kuitenkaan niin lahonneita, että koko jalka menisi läpi, jolloin voisi syntyä avohaava sääreen, jalan nyrjäyttäminen on kuitenkin mahdollista.

Riskikertoimen ja luokittelun mukaan kyseessä on vähäinen riskitekijä, mutta joka on hyvä tiedostaa.

Riski 2:

Karhunjuomalammen lahoamassa oleva laituri on riskitekijä siksi, että retkeilijät useasti ottavat lammesta vettä juomiseen. Rannan kasvillisuuden takia vettä on mukavampi ottaa laiturin nokasta, jolloin vesi on puhtaampaa. Lahoava laituri voi aiheuttaa vaaran, että kompastuu tai horjahtaa lampeen tai laituri pettää alta.

Tällainen uhkakuva on mahdollinen, koska laituri on melko huterä. Seuraukset ovat haitallisia, ainakin vaatteiden kastuminen yms. Suurempi vaara aiheutuu, jos retkeilijä ei osakaan uida ja joutuu veden varaan ja pahimmassa tapauksessa panikoi ja hukkuu.

Riskikertoimen ja luokittelun mukaan kyseessä on merkittävä riskitekijä, johon tulisi reagoida.

Riski 3:

Huttujärven laiturin portaista puuttuva puola on riskitekijä, ainakin lyhyille ihmisille.

Tapahtuma on mahdollinen ja esimerkkinä kerrottakoon, että sisarelleni, joka on n. 158 cm, uimasta poispääsy oli liki mahdotonta, koska puolien välissä oli niin suuri rako. Jouduin auttamaan häntä pääsemään laiturille takaisin vedestä. Seuraukset voivat olla siis haitallisia. Retkeilijä voi olla yksin uimassa eikä pääse ponnistamaan laiturille puuttuvan puolan takia. Laiturin reunaa pitkin pääsee kuitenkin uimaan rantaan. Pahimmassa skenaariossa retkeilijä voi hörpätä vettä ja hukkuu, tai loukkaa itsensä laiturin rakenteisiin.

Riskikertoimen ja luokittelun mukaan kyseessä on merkittävä riskitekijä, johon tulisi reagoida.

Riski 4:

Astelin ja Kairosmajojen välisellä suoalueella pitkokset ovat lahonneet pahasti. Pitkoksilla sai kävellä todella varovasti, koska lahoamisen lisäksi ne olivat todella kiikkerät. Huonojalkaiselle voi olla suuri riski lähteä kävelemään pitkoksia pitkin, kun lahoamisen lisäksi on vaarana horjahtaa ja loukata itsensä.

Tapahtuma voi olla mahdollinen ja seuraukset ovat haitallisia.

Riskikertoimen ja luokittelun mukaan kyseessä on merkittävä riskitekijä, johon pitäisi reagoida.

Riski 5:

Aittakurun katsomon lahoamassa olevat portaat ovat riskitekijä. Paikalla järjestetään konsertteja johon osallistuu paljon ihmisiä kerralla. Poistuttaessa katsomosta portaat ovat kovan painon alla. Jos rakenteet antavat periksi, voi joku loukata itsensä kaatuessaan joko taaksepäin tai eteenpäin ja myös takana ja edessä olevat ovat vaarassa. Myös nautittu alkoholi voi lisätä riskiä.

Tapahtuma voi olla mahdollinen ja seuraukset ovat haitallisia.

Riskikertoimen ja luokittelun mukaan kyseessä on merkittävä riskitekijä, joka pitäisi huomioida.

6.2 Muut mahdolliset riskit

Muilla mahdollisilla riskitekijöillä tarkoitetaan kaikkia muita riskitekijöitä, joita ei voi luokitella edellä mainittuihin kategorioihin. Muita mahdollisia riskitekijöitä voivat olla esimerkiksi reitille kaatuneet puut, muut reitin kulkemisen haasteelliseksi tekevät elementit kuten kivet, risut, montut yms. Muina mahdollisina riskitekijöinä en ole kuitenkaan pitänyt rakkakivikkoa kokonaisuutena, koska se on

osa reittiä. Reitit on luokiteltu helpoiksi, keskivaikeiksi tai vaikeiksi ja niillä voi olettaa olevan erilaisia elementtejä edustettuina.

Esittelen yleisimpiä reittien varrella esiintyneitä muita mahdollisia riskejä. Kaikilla reiteillä oli joitain huomauttamisen arvoisia seikkoja, mutta koska riskitekijät ovat samankaltaisia, ei ole tarkoituksenmukaista esitellä jokaiselta reitiltä esimerkiksi kaatuneita puita. Riskienarviointilomakkeessa (liitteet 3-13) on jokaisen kaatuneen puun yms. koordinaatit, jotka ovat siten poimittavissa tarkempaa tarkastelua varten.

Talven jäljiltä oli reiteillä paljon kaatuneita puita, jotka hankaloittavat etenemistä reitillä (kuvio 44).

Kuvio 44. Reitillä 4, puita kaatunut reitin päälle.

Routa oli tehnyt tuhojaan muutamalla reitillä (kuvio 45).

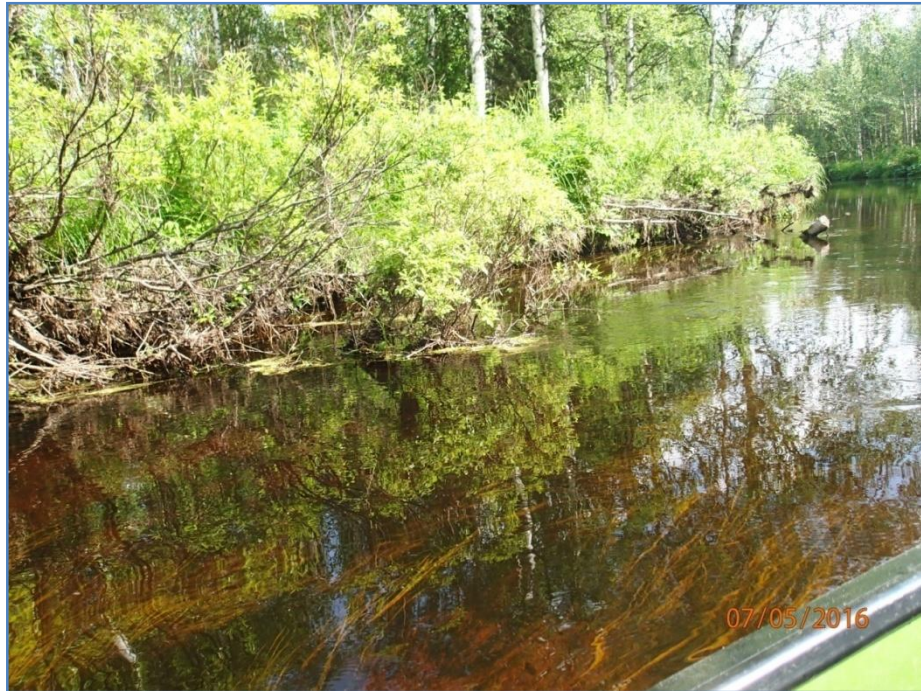
Kuvio 45. Reitillä 2, iso monttu keskellä reittiä.

Veden aiheuttamaa kulumista oli myös reiteillä havaittavissa (kuvio 46).

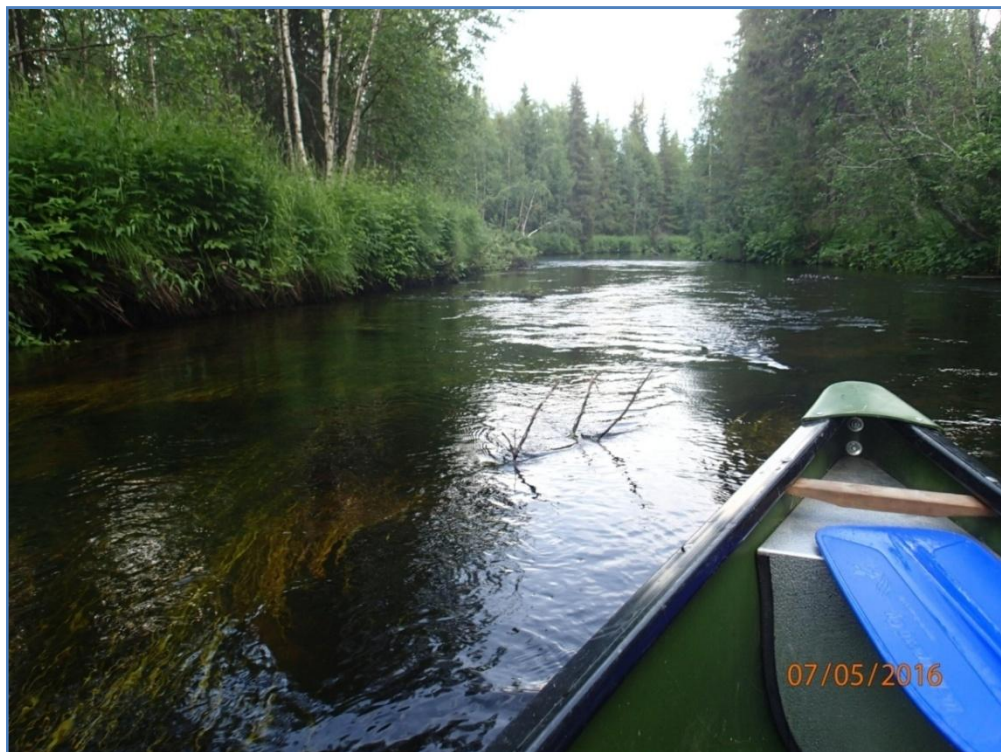
Kuvio 46. Veden aiheuttamaa kulumista reitillä 9.

Reitillä 6, joka oli vesireitti, mahdolliset riskitekijät olivat erilaisia kuin muilla reiteillä. Reitillä puustoa oli kasvanut joen päälle (kuvio 47).

Kuvio 47. Kasvustoa ja uppopuu.

Myös uppopuita ja kiviä oli havaittavissa reitin varrella (kuvio 48).

Kuvio 48. Uppopuu edessä.

Sekä kaatuneita puita oli havaittavissa (kuvio 49).

Kuvio 49. Kaatunut puu joen uomassa.

Esimerkkien avulla voidaan laatia riskienarviointitaulukko (taulukko 5). Riskienarviointitaulukkoon valitsin kaikki edellä mainitut riskitekijät, koska ne ovat olennaisia retkeilijän turvallisuuden parantamiseksi.

Taulukko 5. Muut mahdolliset riskit

RISKI	TODENNÄKÖISYYS	SEURAUKSET	RISKIKERROIN JA LUOKITTELU
Kaatuneet puut reiteillä → kaatuminen	2	2	4
Roudan aiheuttama kuluminen → kompas- tuminen tai pyörän rikkoontuminen	1	2	2
Veden aiheuttama kuluminen → kompas- tuminen tai pyörällä kaatuminen	1	2	2
Uppopuut ja kivet sekä kaatuneet puut → törmääminen kanootilla	1	2	2
Kasvuston ja puiden kasvaminen joen pääl- le → joen kapeutumi- nen	2	1	2
	1= epätodennäköinen 2= mahdollinen 3= todennäköinen	1= lievästi haitallinen 2= haitallinen 3= erittäin haitallinen	Riskikerroin (TxS) ja luokittelu 1= merkityksetön 2= vähäinen 3= kohtalainen 4-5= merkittävä 6-9= sietämätön

Riski 1:

Kaatuneet puut reiteillä voivat aiheuttaa kaatumisia ja kompastelua, ainakin huonojalkaisille. Itsellenikin kaatuneiden puiden ylittäminen oli hankalaa, koska osa puista oli suurikokoisia. Voi vain kuvitella, miten vanhemmat ja jäykemmät retkeilijät pystyvät puita ylittämään.

Riski on mahdollinen ja sen seuraukset ovat haitallisia. Usein kaatuneet puut olivat reiteillä, joista on etäisyyttä lähimpään asutukseen, joten itsensä loukkaaminen aiheuttaa sen, että retkeilijä tarvitsee apua päästäkseen reitiltä pois.

Riskikertoimen ja luokittelun mukaan kyseessä on merkittävä riski ja siihen tulisi reagoida. Noitatunturin reitillä (reitti 4) on kesän aikana Metsähallituksen toimesta raivattu kaatunutta puustoa pois edestä. Kaikilla reiteillä tilanne ei ole niin hyvä.

Riski 2:

Roudan aiheuttama maan liikkuminen on aiheuttanut reikiä reiteille sekä ojanrummun kohoamisen, jotka voi aiheutua kompastumisia tai jos pyöräillään, pyörän rikkoontumisen.

Riski on epätodennäköinen, koska reiät ja ojanrummun kohoaminen ovat melko hyvin näkyvillä ja on aikaa reagoida esteisiin. Seuraukset ovat kuitenkin haitallisia, jos jostain syystä ei huomaa edessä olevia reikiä tai ojanrumpua.

Riskikertoimen ja luokittelun mukaan kyseessä on vähäinen riskitekijä, joka on hyvä huomioida.

Riski 3:

Lumen sulamisvesien ja sateisen kesän jäljiltä vesi on aiheuttanut reiteille kulumista ja luonut uomia. Varsinkin pyöräillessä on mahdollista ajaa uomaan, kaatua ja rikkoa pyöränsä.

Riski on epätodennäköinen, koska uomat ovat melko hyvin havaittavissa edeltä käsin. Seuraukset ovat kuitenkin haitallisia, jos uomia ei huomaa ajoissa.

Riskikertoimen ja luokittelun mukaan kyseessä on vähäinen riskitekijä, joka on kuitenkin hyvä huomioida.

Riski 4:

Ainoalla vesireitillä uppopuut ja kivet sekä joenuoman päälle kaatuneet puut voivat aiheuttaa törmäämisen kanootilla kohteeseen. Kanootti voi mennä rikki, riippuen vauhdista.

Riski on epätodennäköinen, koska joki virtaa rauhallisesti ja kohteet ovat havaittavissa etukäteen, jolloin voidaan tehdä korjaavia liikkeitä törmäyksen estämiseksi. Seuraukset ovat kuitenkin haitallisia, jos kohteita ei huomaa ajoissa tai on kokematon kanootinkäsittelijä.

Riskikertoimen ja luokittelun mukaan kyseessä on vähäinen riskitekijä, joka on kuitenkin hyvä huomioida.

Riski 5:

Kasvuston ja puiden kasvaminen joenuoman päälle aiheuttaa joen kapeutumista, ja kulku on hankalaa kanootilla.

Riski on mahdollinen, koska kasvustoa on jo levittäytynyt joenuoman päälle, joka kaventaa uomaa. Seuraukset ovat lievästi haitallisia, kun joudutaan miettimään kuljettavaa reittiä. Jos reitillä sattuu olemaan uppopuita tai kiviä, oikean uoman löytäminen voi olla haastavaa ja kokemattomalle melojalle vaikeaa.

Riskikertoimen ja luokittelun mukaan kyseessä on vähäinen riskitekijä, joka on kuitenkin hyvä huomioida.

7 SUOSITUKSIA HALLINTAMENETELMISTÄ

Tässä luvussa esittelen hallintamenetelmiä riskitekijöistä, joita olen käsitellyt kussakin riskienarviointitaulukoissa. Riskienhallintamenetelmillä tarkoitetaan keinoja, joilla riskitekijät saadaan siirrettyä, poistettua, pidettyä tai pienennettyä halutulle tasolle. Hallintamenetelmien avulla voidaan laittaa riskit laajuutensa ja seurausvaikutuksien suhteen tärkeysjärjestykseen.

Osa riskitekijöistä on sellaisia, että terveellä maalaisjärjellä voidaan järkeillä mitä niille voisi tehdä. Sitäkin tärkeämpää on se, että millaisia riskitekijöitä, missä niitä mahdollisesti on ja mitä niille tulisi tehdä.

Pääsääntöisesti, riskikertoimen ja luokittelun mukaan, asteikolla 1-3 puhutaan vähäisestä riskitekijästä, asteikolla 4-5 merkittävästä riskitekijästä ja asteikolla 6-9 sietämättömästä riskitekijästä. Merkittävään riskitekijään ja sietämättömään riskitekijään tulisi reagoida tavoilla, jotka laskevat riskitekijät halutulle tasolle. Kestävän riskienhallinnan ajattelun mukaisesti olisi järkevää reagoida myös vähäisiin riskitekijöihin ennen kuin ne muuttuvat vakavimmiksi riskitekijöiksi ja vievät enemmän resursseja. Ihanteellisen riskienhallinnan periaatteen mukaisesti kaikki mahdolliset riskitekijät tulisi minimoida, kun ne ovat asteikolla 1-3, jolloin ne on helpompi pitää halutulla tasolla.

Riskienhallintamenetelmiä mietittäessä tulee arvioida myös sitä mitä havaituille riskeille halutaan tehdä. Osa havaituista riskeistä voidaan pienillä resursseilla poistaa, osaa riskeistä voidaan pienentää, osaa riskeistä voidaan siirtää (vastuu siirtää esimerkiksi vakuutusyhtiölle vakuutuksia ostamalla) ja osa riskeistä voidaan pitää. Riskien vastuiden siirtäminen vakuutusyhtiölle ei varmaan ole mahdollista, koska lait velvoittavat Metsähallituksen toimintaa joka tapauksessa.

Viitoitusten oikeellisuuden riskienarviointitaulukossa merkittäväksi riskitekijäksi olen arvioinut kesäreitistä ilmoittavan viitoituksen vaikka sitä ei ole karttaan merkitty. Tässä yhteydessä tulisi miettiä, poistetaanko merkit kesäreitin olemassaolosta (riskin pienentäminen) vai kartoitettaisiinko reitti mahdollisten ongel-

makojtien huomioimiseksi, parantamiseksi ja merkattaisiin reitti siten, että sitä voisi retkeilijä käyttää (riskin poistaminen).

Tämä lisäisi kesäreittiverkostoa alueella. Voi kuitenkin olla, että resursseja ei ole kartoittamiseen, jolloin helpompaa ja edullisempaa on poistaa kesäreitin viitoitukset. Mielestäni lain vaatima huolellisuusvelvoite ei tällä hetkellä täyty, koska viitoista on mahdollista saada ristiriitaista tietoa.

Kaksi muuta riskitekijää olen arvioinut vähäisiksi riskitekijöiksi. Molempien riskitekijöiden poistaminen ei veisi suunnattomasti aikaa, jos epäjohtonmukaisuudet viitoissa ja eriävien km-määrien tarkistaminen toteutettaisiin.

Lähtöopasteiden riskienarviointitaulukossa merkittäviksi riskitekijöiksi olen arvioinut Oravanrannan puutteellisen viitoituksen sekä Pyhän lähtöopasteiden tiedot. Oravanrannan lähtöopasteen paikkaa tulisi muuttaa siten, että se edes osoittaisi reitille tai olisi reitin aloituspisteen läheisyydessä (riskin pienentäminen). Pyhän lähtöopasteen tietojen oikeellisuus tulisi tarkistaa ja poistaa mahdolliset epäjohtonmukaisuudet viitasta (riskin pienentäminen).

Viitan läheisyyteen tulisi ehkä lisätä kansallispuistoa kohti osoittava viitta, jotta retkeilijät lähtisivät oikeaan suuntaan ja näkisivät Naavan edessä olevat seuraavat kansallispuistoon osoittavat viitat. Mielestäni lain vaatima huolellisuusvelvoite ei tällä hetkellä täyty, koska lähtöopasteista ei saa tarvittavaa tietoa reiteistä.

Kaksi muuta riskitekijää olen arvioinut vähäisiksi riskitekijöiksi. Molemmat riskitekijät olisi helppo poistaa eivätkä ne veisi resursseja mahdottomasti. Tiaislaavun viittaa voisi siirtää hieman polkua lähemmäksi, tai lisäisi muutaman reittimerkin polun läheisyyteen näkyville paikoille. Hotellin eteen voisi lisätä viitan, joka osoittaisi kohti kansallispuistoa. Uuden viitan teettäminen voi olla arvokasta, mutta olisi hyödyllinen retkeilijän näkökulmasta.

Ulkomaalaisia retkeilijöitä alueella käy retkeilemässä paljon. Ainakin lähtöopasteiden yhteydessä voisi olla ainakin englanninkielinen selostus reitistöstä ja reitien vaatimustaso esitettynä.

Reittimerkistön riskienarviointitaulukossa sietämättömäksi riskitekijäksi olen arvioinut Oravanrannasta lähdettäessä kohti Soutajaa täysin puuttuvan reittimerkistön. Kokonaisuudessaan väli Oravanranta-Soutajan kota-Aittakurun p-paikka tulisi kartoittaa ja viitoittaa, jotta reitillä voisi kulkea turvallisesti eksymättä (riskin pienentäminen). Tämän lisäksi tulisi miettiä mikä olisi parhain paikka reitin aloitukselle, koska tällä hetkellä reitin aloituspää on soista aluetta ja vaatisi jonkinlaiset pitkokset yms. turvaamaan kulkua, joka vie resursseja paljon (riskin pienentäminen). Toinen vaihtoehto olisi poistaa reitti kaikista kartoista (riskin poistaminen).

Muut riskitekijät olen arvioinut merkittäväksi riskitekijöiksi, jotka eivät kuitenkaan vaatisi hurjia resursseja toimiakseen retkeilijän kannalta paremmin (riskin pienentäminen). Isokurussa ja Uhriharjussa tulisi rajoitusalueesta olla kunnolliset opasteet, jotta retkeilijä tietää milloin on syytä pysyä polulla, jotta lakeja ei rikota. Tiaislaavulle johtavan polun aloituspisteen merkitseminen ei vaadi kuin näkyvien reittimerkkien lisäämistä polun aloituspisteeseen. Kultakeron huipulta lähtevä reitti alas kohti Karhunjuomalammen reittiä tulisi viitoittaa selkeästi siten, että yläpäässä on mahdollista pysyä turvallisesti merkityllä reitillä.

Rakenteiden riskienarviointitaulukossa merkittäviksi riskitekijöiksi olen arvioinut Karhunjuomalammen laiturin kunnon, Huttujärven laiturin portaiden puuttuvan puolan, Astelin ja Kairosmajojen välisen suoalueen pitkokset ja Aittakurun katsonon portaat. Mielestäni lain vaatima huolellisuusvelvoite ei täyty, koska rakenteissa on huomattavia puutteita.

Karhunjuomalammen laituria pitäisi parantaa turvallisemmaksi vedenottopaijaksi (riskin pienentäminen), mutta rakenteiden korjaaminen tai uusien rakenteiden rakentaminen vaatisi Museoviraston luvan. Olisiko poissuljettu vaihtoehto purkaa koko laituri, koska uiminen on lammessa kielletty ja merkata vedenotto-

paikka rantaan vanhan laiturin kohdalle (riskin poistaminen). Rannan kasvillisuus voisi kuitenkin olla ongelma puhtaan veden kannalta.

Huttujärven laiturin portaiden korjaaminen vaatisi vain yhden puolan lisäämistä portaisiin (riskin poistaminen), joka ei veisi resursseja suunnattomasti. Astelin ja Kairosmajojen välisen suoalueen pitkostien korjaaminen vaatii resursseja, koska pitkokset tulisi uusiksi kokonaan (riskin poistaminen). Olisiko mahdollista rakentaa teräspitkokset, joita kansallispuiston alueella on jo muuallakin. Toinen vaihtoehto on poistaa pitkokset kokonaan. Aittakurun katsomon portaat tulisi rakentaa uusiksi (riskin poistaminen), jotka vaativat huomattavia resursseja, mutta tuskin muutakaan vaihtoehtoa on, jos paikalla järjestetään konsertteja tulevaisuudessakin.

Vähäiseksi riskitekijäksi olen arvioinut Tunturiaavan lintutornin alaosan rakenteet, jotka tulisi ainakin osittain uusiksi (riskin pienentäminen), jotta retkeilijä voi turvallisesti nousta lintutornille.

Muiden mahdollisten riskien riskienarviointitaulukossa merkittäväksi riskitekijäksi olen arvioinut kaatuneet puut reittien päälle. Resursseja puiden raivaaminen (riskin poistaminen) reittien varrelta vaatii, mutta aluksi tulisi raivata ainakin kaikkein haitallisimmat (riskin pienentäminen) kohteet reiteiltä.

Vähäisiksi riskitekijöiksi olen arvioinut roudan aiheuttamien maan kohoumien kohteet, veden virtaamisesta aiheutuneet kulumat reiteillä, uppopuut- ja kivet sekä kaatuneet puut joenuomassa ja kasvuston ja puiden kasvaminen joen uoman päälle. Roudasta johtuvat reiät reittien varrella tulisi peittää (riskin poistaminen), joka ei vaadi resursseja huomattavasti. Kohonneesta siltarummusta voisi varoittaa, esimerkiksi kyltillä (riskin pienentäminen), ellei ojanrumpua ole mahdollista kaivaa syvemmälle. Kaivaminen vaatisi kuitenkin huomattavia resursseja ja siitä ei välttämättä ole mitään apua. Pyhäjoki on tällä hetkellä hyvässä kunnossa melomiseen, mutta kasvustoa, kaatuneita puita yms. tulee joka vuosi lisää. Joenuomaa tulisi huoltaa vuosittain, jotta se pysyisi kuljettavassa kunnossa (riskin pienentäminen).

8 POHDINTA

Jokaisella Pyhä-Luoston läpikäydylle reitillä oli potentiaalisia riskitekijöitä, joita on kartoitettu sekä kuvin että kirjallisin dokumentein. Riskitekijät on jaettu viiteen eri kategoriaan, luokittelun helpottamiseksi. Kategorioina on käytetty viitoitusten oikeellisuutta, lähtöopasteiden antamaa informaatiota, reittimerkistön luotettavuutta, rakenteiden kuntoa ja muita mahdollisia riskejä. Luokittelun pohjana on käytetty Metsähallituksen ehdotusta.

Riskitekijöitä reiteillä oli jokaisesta kategoriasta, joita on esitelty kuvien avulla. Riskienarviointitaulukon avulla on luokiteltu jokaisesta kategoriasta yleisimpiä riskitekijöitä ja niistä mahdollisesti aiheutuvia riskejä retkeilijälle. Todennäköisyyden ja seurauksen luvut kertomalla, on saatu riskikerroin. Riskikerroin osoittaa, kuinka vakavasta riskitekijästä on kyse. Riskitekijän vakavuuden mukaan on ehdotettu erilaisia riskienhallintamenetelmiä, joilla riskit on mahdollista saada siedettävälle tasolle.

Ajoissa aloitettu ennakointi riskitekijöiden suhteen minimoi niiden kasvamista todellisiksi riskeiksi. Siksi olisi tärkeää, että esille tulleisiin riskitekijöihin reagoitaisiin mahdollisimman aikaisessa vaiheessa. Riskikertoimen ollessa asteikolla 1-3, on riskitekijöiden eliminoiminen helpompaa eikä vaadi vielä suuria resursseja. Kertoimen kasvaessa, riskitekijöiden eliminoiminen vaatii yhä enemmän resursseja.

Usein voi käydä niin, että resurssien pienuuden vuoksi, korjataan vain tärkeimmät ja kiireellisimmät asiat kuntoon. Tällöin jatkuva oravanpyörä on valmis ja siitä on yhä hankalampaa päästä eroon. Voidaan puhua välillisistä riskeistä, jotka kehittyvät pitkällä aikavälillä. Vaikutuksia on hankala eliminoida, ellei niihin reagoi aikaisessa vaiheessa.

Tavoitteena oli kerätä tietoa Pyhätunturin alueen kesäreittien riskitekijöistä, luokitella riskejä ja ehdottaa riskienhallintamenetelmiä. Työtä oli tarkoitus toteuttaa havainnointiin perustuvan tutkimusmenetelmän avulla, sekä valokuvaamalla

että kenttämuistiinpanoja kirjoittamalla. Kartoitus oli tarkoitus toteuttaa kävellen, meloen tai pyörällä.

Tavoitteessa pysyttiin siltä osin, että reitit kartoitettiin valokuvaamisen ja muistiinpanojen avulla. Toteutustapoina käytettiin kävelyä, pyöräilyä (sallituilla reiteillä) sekä melomista. Tietoa kesäreittien riskitekijöistä saatiin runsaasti, jotka kaikki on kirjattu riskienarviointilomakkeeseen koordinaatteineen. Kohteiden koordinaatit oli tärkeää saada ylös, jotta on mahdollista selvittää tarkasti kohteen paikka jälkikäteen. Lisäksi kuvat on jaettu tietokoneella jokaiselle reitille perustettuun kansioon arviointilomakkeen kanssa, jotta saatu tutkimusaineisto olisi helposti myös toimeksiantajan sekä Metsähallituksen käytettävissä. Tavoitteet toteutuivat myös siltä osin, että riskitekijöistä aiheutuvia riskejä luokiteltiin sekä esitettiin riskienhallintamenetelmiä.

Opinnäytetyön aihe liittyy läheisesti matkailun turvallisuuteen Suomessa sekä riskien hallintaan. Työn toimeksiantajana toimiva REILA-hanke kerää arvokasta tietoa kunkin alueen reiteistä ja niihin liittyvistä riskitekijöistä. Tulevaisuudessa voidaan parantaa Lapin laajan reititön turvallisuutta sekä luoda pohja yhteneväisten reittimerkistöjen toteuttamiseksi. Hieno asia on se, että pilottialueena toimiva Lapin maakunta voi toimia edelläkävijänä sekä suomalaisesta että eurooppalaisesta näkökulmasta.

Matkailun turvallisuuteen on törmännyt varmasti jokainen, joka on vähänkään työskennellyt alalla. On hienoa, että turvallisuus on tärkeintä toteutettaessa vaikka ohjelmalveluita matkailijoille. Turvallisuutta painotetaan todella paljon, ja matkailijat otetaan osaksi turvallisuusnäkökulmaa eikä se ole ainoastaan sauhelinää turvallisuusasiakirjoissa. On tärkeää panostaa matkailun turvallisuuteen, koska Suomella ja Lapilla on hyvät mahdollisuudet luoda positiivista mielikuvaa turvallisena matkakohteena muuttuvassa maailmassa. Geopoliittinen sijaintimme ja terrorismin lisääntyminen Euroopassa kuitenkin takaavat sen, että työtä matkailun turvallisuuden eteen on jatkettava tulevaisuudessakin.

Turvallisuuteen liittyvä riskien hallinta ei koske ainoastaan matkailualaa vaan koko yhteiskuntaa ja sen osasia. On siis kyse todella tärkeästä aiheesta, jota ei

voida laiminlyödä. Riskien hallinnan tulisi olla osa jokaista yritystä ja henkilökuntaa pitäisi kouluttaa nykyistä enemmän riskien hallinnan puitteissa. Jokainen ihminen tekee arkielämässään jatkuvaa riskien arviointia, riskien kartoitusta sekä miettii riskienhallinnanmenetelmiä, joten ammattiin liittyvä riskien hallinta olisi luonnollinen jatke ihmisen ajattelulle.

Opinnäytetyötä tehdessäni tutustuin riskien hallinnan periaatteisiin sekä teoriasa että käytännössä. Arkielämästä kumpuavat esimerkit riskien hallinnasta yhdistettynä teoreettiseen tietoon auttoivat kartoitettaessa reittejä. Tietoisuus lisääntyi siitä, että riskien hallintaa tehdään koko ajan arvioitaessa omaa toimintaa ja siitä aiheutuvia seurauksia sekä luodaan hallintamenetelmiä riskien pienentämiseksi.

Tutkimuseettisestä näkökulmasta, työ on laadittu hyvien tutkimuseettisten tapojen mukaisesti. En ole käyttänyt, ainakaan tietoisesti, kenenkään ajatuksia viitattaamatta lähteeseen. Kartoituksessa saadut tiedot riskitekijöistä, luokitellut riskit ja riskienhallintamenetelmät ovat omia johtopäätöksiä, jotka on tehty saatujen omien havaintojen pohjalta. Myös otetut kuvat kartoituksen aikana ovat itseni ottamia enkä ole kopioinut muiden ottamia kuvia.

Työn aihe sekä sen toteutus olivat haastavia, mutta tämän tiesin jo valitessani aiheita. Alun perin tarkoituksena oli kartoittaa sekä talvi- että kesäreitit, mutta sairastelu kevättalvella sekä opinnäytetyötä ohjaavien opettajien suositukset talvireittien poisjättämisestä, pois sulkivat talvireittien kartoittamisen. Jälkikäteen ajateltuna, pelkästään kesäreittien kartoittamisessa on ollut niin iso työ, että olisi ollut silkkaa hulluutta yrittää kartoittaa molemmat reittikokonaisuudet yhden opinnäytetyön puitteissa.

Työn aikataulut oli melko tiukka, koska samanaikaisesti työskentelin kokopäiväisesti luontokeskus Naavan asiakaspalvelupisteessä. Toisaalta työn tekeminen tuki päivätyötäni, koska häpeäkseni on myönnettävä, että asuttujen vuosien aikana Pyhällä, en ole käynyt läheskään kaikilla reiteillä vaeltamassa, joita alueella on. Päivittäin työssäni joudun neuvomaan retkeilijöitä reiteille, antamaan lisätietoja reiteistä sekä alueen maastosta, joka on huomattavasti helpompaa,

kun on itse käynyt tutustumassa reitteihin. Lisäksi sain myös lainata työtäni var-
ten luontokeskuksen kameraa, jossa oli GPS.

Uskon, että oli myös hyötyä siitä, etten ollut käynyt reiteillä ennen patikoimassa,
pyöräilemässä tai melomassa tai aikaa oli kulunut viime kerrasta. Pystyin sa-
maistumaan retkeilijään, joka on ensimmäistä kertaa patikoimassa alueella ja
kiinnittää huomioita asioihin, joihin ei välttämättä kiinnittäisi huomiota, jos reiteil-
lä olisi liikkunut paljon etukäteen. Havaintoni tuovat siis tuoretta näkökulmaa
mahdollisiin riskitekijöihin, tästä hyvänä esimerkkinä parit eksymiset reittien var-
rella. Työtä oli ilo tehdä, koska oppi paljon uutta alueen reiteistä sekä taidot ha-
vainnoinnin suhteen kehittyivät paljon kesän aikana.

Työn tekemisen aikana törmäsin myös luonnonilmiöihin, jotka vaikuttivat kartoit-
uksen kulkuun. Esimerkiksi, meloessani Pyhäjoella, päällemme tuli yksi kesän
kovimpia ukkoskuuroja, jonka jälkeen maisema oli niin sumuinen, että oli haas-
tavaa saada hyviä kuvia. Tämän lisäksi, ukkoskuuron mentyä ohitse päältäm-
me, mutta jäätyä kiertelemään ympärillemme, oli tärkeintä päästä mahdollisim-
man nopeasti reitin loppuun. Ennen kuin kellekään kävisi huonosti, joten loppu-
pään kartoituksessa varmasti jäi mahdollisia riskitekijöitä kuvaamatta.

Epävakainen sää myös välillä pakotti keskeyttämään kartoituksen, koska kaato-
sateessa on hankala saada hyviä kuvia. Myös kirkas auringonpaiste loi haastei-
ta. Kuvakulma piti yrittää saada sellaiseksi, että kuvasta erottaa jotain auri-
gonpaisteen lisäksi.

Uskon, että työtä voidaan hyödyntää toimeksiantajan puolesta, ainakin yleiskat-
sauksena alueen kesäreittien riskitekijöistä ja kuinka niihin voitaisiin reagoida
hallintamenetelmin. Pelkosenniemen kunta ei ole hankkeessa mukana, joten
kunnan alueen reitistöjä tuskin Reila-hankkeen puitteissa kartoitetaan. Pyhätun-
turia markkinoidaan kuitenkin osana Pyhä-Luoston matkailualueetta, ja Sodanky-
län kunta on hankkeessa mukana, joten on tärkeää saada tietoa myös Pyhätun-
turin reiteistä. Toivon, että myös Metsähallitus pystyy hyödyntämään kerättyä
tietoa kartoittaessaan tulevien kesien huoltotöitä kansallispuiston alueella.

Jatkoa ajatellen, ehdottaisin, että alueen talvireitit kartoitettaisiin myös. Oman työni puitteissa en siihen pystynyt taipumaan. Paljon olisi tutkittavaa ja kehitettävää talvireittien suhteen. Maasto on erilaista talvella ja osa reiteistä toimii vain talvireitteinä ja tällä hetkellä tietoa niiden riskitekijöistä ei ole. Täten saataisiin kattava kuvaus alueen reiteistä. Edellä mainitun lisäksi voisi ajatella tutkimuksen tekoa aiheesta, mitä matkailijat kokevat alueen riskitekijöiksi, millaisia riskikäsityksiä matkailijoilla on alueesta ja miten saadun materiaalin pohjalta voitaisiin kehittää reitistöä entistä turvallisemmaksi.

LÄHTEET

Asetus talousveden laatuvaatimuksista ja valvontatutkimuksista 19.5.2000/461.

Elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskus 2015. Pyhä-Luoston alueen ympärivuotisen matkailun toimintaedellytysten parantaminen. EAKR- projektin loppuraportti. Ohjelmakausi 2007- 2013.

Flink, A-L., Reiman, T. & Hiltunen, M. 2007. Heikoin lenkki? Riskienhallinnan inhimilliset tekijät. Helsinki: Edita.

Hall, M., Dallen, T. & Duval, D.T. 2003. Safety and Security in Tourism. Relationships, management and marketing. Binghampton: The Haworth Hospitality Press.

House of Lapland 2016. 10 faktaa Lapin matkailusta 2016. Viitattu 31.7.2016 http://www.houseoflapland.fi/wp-content/uploads/2016/04/10_faktaa_Lapin_matkailusta_2016_print.pdf.

Iivari, P. 2012. Matkailun turvallisuus. Globaalit muutokset - paikalliset vaikutukset. Rovaniemen ammattikorkeakoulun julkaisusarja D nro 8.

Kaksonen, T., Ojuva, J. & Ouallen, P. 2012. Minne menet matkailu? Näkökulmia matkailun ennakointiin, osa 1. Rovaniemi. Matkailualan koulutus- ja tutkimusinstituutti. Viitattu 25.5.2016 <http://matkailu.luc.fi/loader.aspx?id=10f247a3-0cbb-48f6-84d1-953f431b945c>.

Kokkonen, A. 2010. Pyhä-Luoston alueen ympärivuotisen matkailun toimintaedellytysten parantaminen. Hankesuunnitelma. Kemijärvi, Pelkosenniemi ja Sodankylä. Elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskus. LAPELY/682/07.01/2010, täydennetty 2.11.2012/AK.

Kuluttajaturvallisuuslaki 22.7.2011/920.

Lapin AMK 2015. Reila-hankehakemus. Viitattu 26.5.2016 http://some.lappia.fi/blogs/reittimerkinnaat/files/2015/09/REILA_hakemus-18.6.2015.pdf.

Lapin AMK 2016. Matkailun turvallisuustyökalut. Viitattu 8.7.2016 <https://blogi.eoppimispalvelut.fi/turvallisuusnormisto/>.

Maankäyttö- ja rakennuslaki 5.2.1999/132.

Matkailualan tutkimus- ja koulutusinstituutti 2014 a. Matkailu on Lapissa kasvava vientiala ja merkittävä työllistäjä. Kymmenen faktaa Lapin matkailusta. Viitattu 31.7.2016 <http://matkailu.luc.fi/loader.aspx?id=dc8a97d4-3374-49ff-9930-2fab8989c0ae>.

-2014 b. Lapin matkailun turvallisuusjärjestelmä. Viitattu 31.7.2016 https://moodle.eoppimispalvelut.fi/pluginfile.php/807935/mod_resource/content/

0/Lapin%20matkailun%20turvallisuusj%C3%A4rjestelm%C3%A4_PPP.pdf. c.
Pyhä-Luoston matkailualueelle turvallisuussuunnitelma. Viitattu 3.9.2016
<http://matkailu.luc.fi/news/Pyha-Luoston-matkailualueelle-turvallisuussuunnitelma/c3k1tgtg/1c00aa01-33d3-487a-91c5-48714dc7d39d>.

Metsähallitus 2007. Pyhä-Luoston kansallispuiston hoito- ja käyttösuunnitelma.
Metsähallituksen luonnonsuojelujulkaisuja. Sarja C 30. Jyväskylä:Kopijyvä Oy.

Metsähallitus 2013. Pyhä-Luoston kansallispuiston matkailuyrittäjän opas. li-
salmi:Painotalo Seiska.

Metsähallitus 2015. Asiakasturvallisuus luontopalveluissa. Viitattu 25.5.2016
<https://julkaisut.metsa.fi/assets/pdf/lp/Muut/asiakasturvallisuus.pdf>.

Metsähallitus 2016 a. Pyhä-Luoston kansallispuisto. Viitattu 25.5.2016
<http://www.luontoon.fi/pyha-luosto>.

-2016 b. Retkeilyn ABC. Reittien vaativuusluokittelu. Viitattu 3.9.2016
<http://www.luontoon.fi/retkeilynabc/retkensuunnittelu/reittienvaativuusluokittelu>.

Metsähallitus/luontopalvelut 2016 a. Pyhä-Luoston kansallispuisto. Kävijätutki-
mus 2015-2016. Tiivistelmä. Viitattu 31.8.2016
http://www.metsa.fi/documents/10739/3335805/Pyha_Luosto_kansallispuisto_k%C3%A4vij%C3%A4tutkimus_2015_2016_tivistelma.pdf/6ca56687-2ea2-435b-995e-a0359d904531.

-2016 b. Kestävän matkailun periaatteet. Kansallispuistot, luonto- ja historiakohteet
sekä maailmanperintökohteet. Viitattu 31.8.2016
http://www.metsa.fi/documents/10739/1486966/Kestavan_matkailun_periaatteet_2016.pdf/a841a17b-9116-438d-8fda-c1b99dba3488.

Muinaismuistolaki 17.6.1963/295.

Ojasalo, K., Moilanen, T. & Ritalahti J. 2015. Kehittämistyön menetelmät: uu-
denlaista osaamista liiketoimintaan. Helsinki: WSOYpro.

Ollila, E 2016. Opinnäytetyön suunnitelma. Sähköposti lin-
da.finneman@lapinamk.fi 30.5.2016. Tulostettu 14.8.2016.

Pelastuslaki 29.4.2011/379.

Pyhä-Luoston matkailuyhdistys 2016. Pyhä- Luoston matkailun tunnuslukuja.

Pyhätunturi 2016. Patikointi ja retkeily. Viitattu 26.5.2016
<http://pyha.fi/aktiviteetit/patikointi>.

Reila reittimerkintöjen turvallisuus, pilottialueena Lappi 2016. Viitattu 25.5.2016
<http://some.lappia.fi/blogs/reittimerkinnat/>.

Ritchie, Brent W. 2009. Crisis and Disaster management for Tourism. Aspects of Tourism. Bristol: Short Run Press Ltd.

Rovaniemen Koulutuskuntayhtymä 2011. Turisti turvassa. Lyhyt oppimäärä. Savion Kirjapaino.

Suominen, A. 2000. Riskienhallinta. Helsinki: WSOY.

Toivonen, J. (toim.). 2014. Pyhätunturin juhlakirja. Forssa: Pyhätunturi Oy.

Tolonen, S. 2016. Onko Pyhä-Luoston kansallispuistossa muinaismuistolain alaisia kohteita? siiri.tolonen@metsa.fi 1.7.2016. Tulostettu 1.7.2016.

Tuominiemi, R. 2012. Hyvän viitoittamisen perusteet. Viitattu 30.5.2016 <https://julkaisut.metsa.fi/assets/pdf/lp/Muut/viitoitusopas.pdf>.

Tutkimus- ja analysointikeskus TAK Oy 2015. Yhteenveto mökkimajoitustilastoista.

Työ- ja elinkeinoministeriö 2014. Suomen matkailun tulevaisuuden näkymät. Katse vuoteen 2030. Viitattu 25.5.2016 http://www.tem.fi/files/38499/Suomen_matkailun_tulevaisuuden_nakymat.pdf.

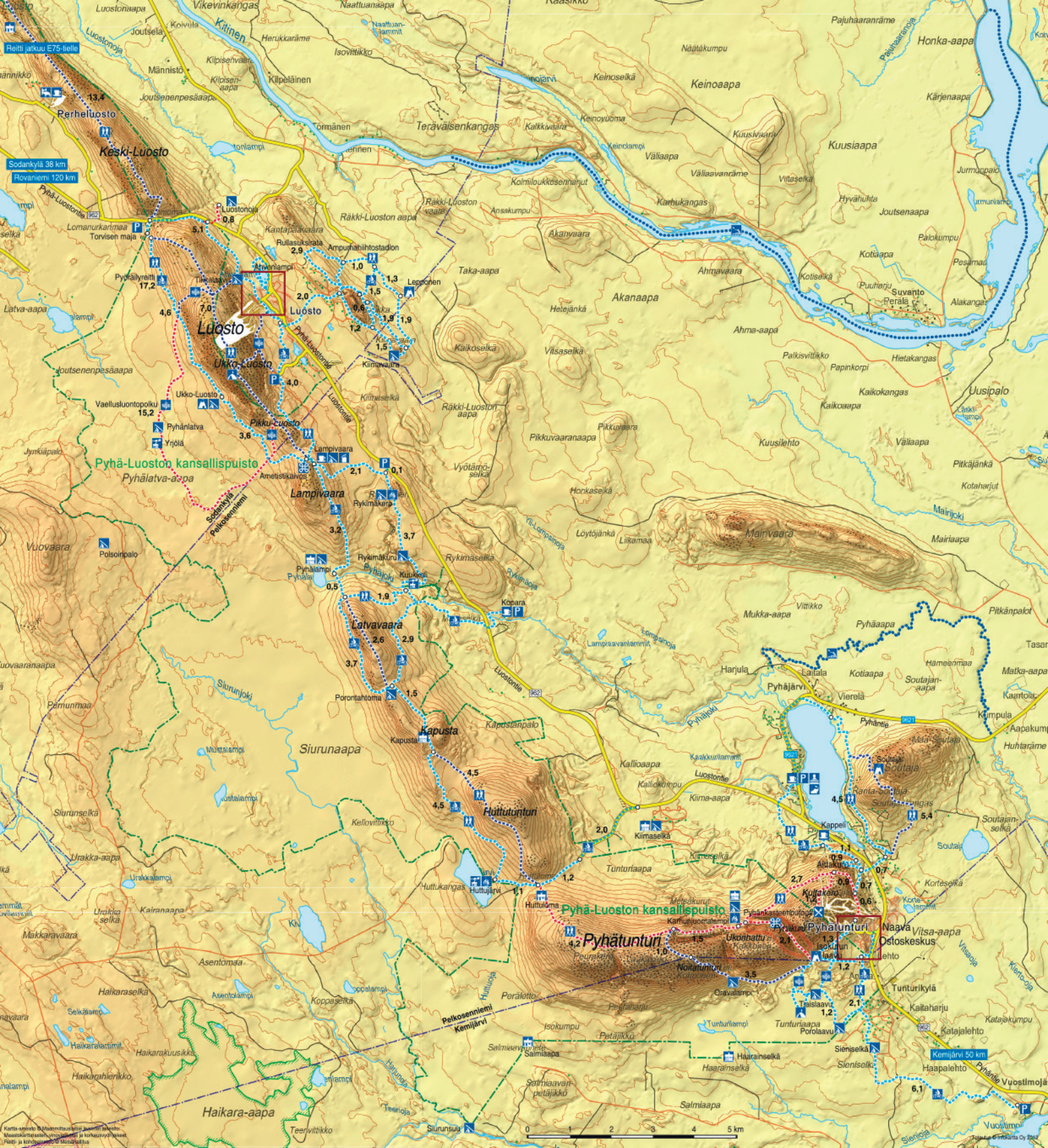
Työturvallisuuskeskus TTK 2016. Vaaratekijöiden tunnistaminen ja riskien arviointi. Viitattu 25.5.2016 <http://www.ttk.fi/riskienarviointi>.

Vilka, H. 2006. Tutki ja havainnoi. Helsinki: Tammi.

Visit Finland 2016. Matkailun luvut infograafi 2015. Viitattu 30.7.2016. <http://www.visitfinland.fi/wp-content/uploads/2016/04/Matkailun-luvut-infograafi-2015-fi.pdf?dl>.

LIITTEET

- liite 1. riskienarviointilomake
- liite 2. Pyhä-luoston taskuoppaan kartta
- liite 3. riskienarviointilomake reitti 1
- liite 4. riskienarviointilomake reitti 2
- liite 5. riskienarviointilomake reitti 3
- liite 6. riskienarviointilomake reitti 4
- liite 7. riskienarviointilomake reitti 5
- liite 8. riskienarviointilomake reitti 6
- liite 9. riskienarviointilomake reitti 7
- liite 10. riskienarviointilomake reitti 8
- liite 11. riskienarviointilomake reitti 9
- liite 12. riskienarviointilomake reitti 10
- liite 13. riskienarviointilomake reitti 11

RISKIEN ARVIOINTILOMAKE							
Laji: vaellus							
Reitti /kiintopisteet: Pyhäntururin hotellitasanne – Triasiaavu – Tunturiaapa – Isokurun laavu – Pyhäntururin hotellitasanne (luontopolku)							
Reitin pituus ja vaikeusaste: n. 5 km, helppo (siinen)							
Päivämäärä: 11.6.2016							
Kuvan nro.	Riski	Riski	Riski	Riski	Riski	Riski	Kuvan koordinaatit
KUVA 1	Lähtöpisteet Lähtöpäikällä ei viitoja havaittu, jotka osoittaisivat kansallispuistoon, luontokeskus Naavaan osoittava kytti sen sijaan luontopolkua	Viiitoitusten oikeellisuus	Riski	Reittimerkistö	Riski	Muut ilmenevät riskit	E 27° 14' 25"
KUVA 2				kuvasa oleva reittimerkki nojaa puuta vasten ja vaikeaa havaita.			E 27° 14' 25"
KUVA 3		frisbeegolf- radan ylitys		kuvasa oleva reittimerkki nojaa puuta vasten ja osoittaa polulta pois päin, vaikeaa havaita.			E 27° 14' 24"
KUVA 4				kuvasa oleva reittimerkki jäänyt risukon taakse ja vaikeaa havaita.			E 27° 14' 21"
KUVA 5				kuvasa oleva reittimerkki ei näy, reittimerkki tulee esille kun on valittu oikeanpuoleinen tie ja kuljettu n. 30 metriä eteenpäin.			E 27° 14' 14"
KUVA 6				kuvasa reitti haarautuu ja reittimerkkiä ei näy, reittimerkki tulee esille kun on valittu oikeanpuoleinen tie ja kuljettu n. 30 metriä eteenpäin.			E 27° 14' 9"
KUVA 7				kuvasa reitti haarautuu ja reittimerkkiä ei näy, reittimerkki tulee esille kun on valittu oikeanpuoleinen tie ja kuljettu n. 30 metriä eteenpäin.			E 27° 14' 9"
KUVA 8		frisbeegolf- radan ylitys		reittimerkki osoittaa metsään päin ja on vaikeasti havaittavissa.			E 27° 14' 9"
KUVA 9							E 27° 14' 4"
KUVA 10	ensimmäinen kansallispuistoon opastava kytti tulee vastaan maisemahissille saavuttaessa						E 27° 14' 3"
KUVA 11						reitti kulkee maisemahissin alitse, mutta ei ole varoitettavia onasteita esimerkiksi.	E 27° 14' 3"
KUVA 12				reittimerkki osoittaa metsään päin ja vaikeasti havaittavissa.			E 27° 13' 59"
KUVA 13		kartassa luontopolku on merkattu kävyllä ja reitin varrella on käpyviitoja, mutta opastekylytissä luontopolku on merkattu					E 27° 13' 59"
KUVA 14	ensimmäinen opaste, jossa Mobiranger-sovellus mainitaan.						E 27° 13' 59"

KUVA 32				tolpassa käpy, hiihtäjä ja vaelajat (joskin kulunut pois), mikä ero kävyllä ja vaeltajilla ? kuvien 33, 34 ja 36. merkki huonosti.			N 67° 0' 32"	E 27° 13' 25"
KUVA 33				tolpassa käpy, hiihtäjä ja vaelajat (joskin kulunut pois), mikä ero kävyllä ja vaeltajilla ? kuvien 33, 34 ja 36. merkki huonosti.			N 67° 0' 31"	E 27° 13' 24"
KUVA 34				tolpassa käpy, hiihtäjä ja vaelajat (joskin kulunut pois), mikä ero kävyllä ja vaeltajilla ? kuvien 33, 34 ja 36. merkki huonosti.			N 67° 0' 26"	E 27° 13' 16"
KUVA 35		luontopolku merkattu sinisillä laatoilla kävyt					N 67° 0' 25"	E 27° 13' 16"
KUVA 36		luontopolku merkattu sinisillä laatoilla kävyt					N 67° 0' 23"	E 27° 13' 13"
KUVA 37		luontopolku merkattu sinisillä laatoilla kävyt					N 67° 0' 23"	E 27° 13' 13"
KUVA 38				tolpassa käpy, hiihtäjä ja vaelajat (joskin kulunut pois), mikä ero kävyllä ja vaeltajilla ? kuvien 33, 34 ja 36. merkki huonosti.			N 67° 0' 23"	E 27° 13' 13"
KUVA 39							N 67° 0' 22"	E 27° 13' 8"
KUVA 40							N 67° 0' 20"	E 27° 13' 3"
KUVA 41							N 67° 0' 20"	E 27° 13' 3"
KUVA 42							N 67° 0' 20"	E 27° 13' 3"
KUVA 43							N 67° 0' 19"	E 27° 13' 0"
KUVA 44							N 67° 0' 19"	E 27° 13' 0"
KUVA 45							N 67° 0' 19"	E 27° 13' 0"

Liite 3 4(5)

KUVA 46					pitkospuut Tiaislaavun vesipaikalle ovat pahasti lahonneet ja on paikkoja, joissa jalka on mennyt läpi rakenteista aiheuttaen reikiä pitkosuuhin.		N 67° 0' 19",	E 27° 12' 59"
KUVA 47					pitkospuut Tiaislaavun vesipaikalle ovat pahasti lahonneet ja on paikkoja, joissa jalka on mennyt läpi rakenteista aiheuttaen reikiä pitkosuuhin.		N 67° 0' 19",	E 27° 12' 59"
KUVA 48				luontopolku merkattu sinisellä laatalia, mutta lintutorni joka on osa luontopolku merkattu sinisellä laatalia, mutta lintutorni, joka on osa ero Pyhälällä ja luontokeskuksella, koska matkat samannpituisia? kuvassa 52 Pyhää ei ole mainitu, kuvassa 53, joka on vastapäätä kuvan 52 opastaulua vaeltajat merkattu erikseen...miksi?			N 67° 0' 19",	E 27° 12' 58"
KUVA 49				luontopolku merkattu sinisellä laatalia, mutta lintutorni, joka on osa ero Pyhälällä ja luontokeskuksella, koska matkat samannpituisia? kuvassa 52 Pyhää ei ole mainitu, kuvassa 53, joka on vastapäätä kuvan 52 opastaulua vaeltajat merkattu erikseen...miksi?			N 67° 0' 21",	E 27° 13' 4"
KUVA 50				luontopolku merkattu sinisellä laatalia, mutta lintutorni, joka on osa ero Pyhälällä ja luontokeskuksella, koska matkat samannpituisia? kuvassa 52 Pyhää ei ole mainitu, kuvassa 53, joka on vastapäätä kuvan 52 opastaulua vaeltajat merkattu erikseen...miksi?			N 67° 0' 21",	E 27° 13' 3"
KUVA 51				ero Pyhälällä ja luontokeskuksella, koska matkat samannpituisia? kuvassa 52 Pyhää ei ole mainitu, kuvassa 53, joka on vastapäätä kuvan 52 opastaulua vaeltajat merkattu erikseen...miksi?			N 67° 0' 21",	E 27° 13' 3"
KUVA 52				ero Pyhälällä ja luontokeskuksella, koska matkat samannpituisia? kuvassa 52 Pyhää ei ole mainitu, kuvassa 53, joka on vastapäätä kuvan 52 opastaulua vaeltajat merkattu erikseen...miksi?			N 67° 0' 20",	E 27° 12' 51"
KUVA 53				ero Pyhälällä ja luontokeskuksella, koska matkat samannpituisia? kuvassa 52 Pyhää ei ole mainitu, kuvassa 53, joka on vastapäätä kuvan 52 opastaulua vaeltajat merkattu erikseen...miksi?			N 67° 0' 19",	E 27° 12' 51"
KUVA 54				opaste kyllä liukkaudesta, kuva kulunut mutta teksti luettavissa			N 67° 0' 19",	E 27° 12' 51"
KUVA 55				miksi luontopolku merkattu sinisellä laatalia mutta lintutorni ja tunturiaapa ei valkka ovat osa			N 67° 0' 19",	E 27° 12' 51"
KUVA 56				astuttaessa pitkosuulle jotka vievät tunturiaavalle ja lintutornille, rakenteessa labonnutta			N 67° 0' 19",	E 27° 12' 50"
KUVA 57				sininen laatta puuttuu luontopoolun yhteydestä sekä käyvä...miksi?			N 67° 0' 19",	E 27° 12' 50"

Liite 3 5(5)

KUVA 58-59				lintuornille mentäessä rakenteet ovat pahasti lahonneet ja jalka on mennyt rakenteista läpi aiheuttaen reikiä			N 67° 0' 8"	E 27° 12' 38"
KUVA 60-61			luontopolku merkattu jälleen sinisellä laatoilla				kuvat 60-76 ei tarkkoja koordinaatteja, välillä lintuornin pitkoisten loppupää-Isokurun kola.	
KUVA 62-64 JA 67								
KUVA 65			luontopolku merkattu sinisellä laatoilla. käy Pyhän kohdalla sekä					
KUVA 66			luontokeskuksen kohdalla info- merkki, tarkoitavatko samaa paikkaa?					
KUVA 68				saavuttaessa kurun pohjalle, Isokurun portaiden läheisyydessä lahonnut kohta isot jalka				
KUVA 69-71			kaikista opasteista puuttuu Isokurun laavu, joka kääntyy vasemmalle, ainoo vasemmalla osoittava kyltti on kuvassa 70					
KUVA 72							pitäisikö kurun rajoitusosasta olla hieman parempi ja selkeämpi opaste?	
KUVA 73							pitäisikö pitkospuiden luokkausesta varoitava kyltti olla hieman isompi	
KUVA 74-76			mikä ero on Pyhän ja luontokeskuksen välillä (muu kuin km määrä), mitään kylttiä ei ole osoitettu vasemmalle, vain sininen laatta puussa vaikka reittiä pitkin pääsee takaisin maisemahissin kautta botanillisen puiston					

RISKIEN ARVIOINTILOMAKE									
Laji: vaellus									
Reitti: kiintopisteet: Pyhänturin hotellitasanne – Isokurun laavu – Pyhänturin hotellitasanne (Karhunjumalampi – Taju kangas – Pyhänturin hotellitasanne (Karhunjumalammen reitti))									
Reitin pituus ja valkeusaste: n. 11 km, keskivaikea (punaisten)									
Päivämäärä: 12.6.2016									
Kuvan nro.	Riski	Riski	Riski	Riski	Riski	Riski	Riski	Kuvan koordinaatit	Kuvan koordinaatit
	Lähtöpisteet	Vititoisten oikeellisuus	Reittimerkistö	Rakenteet	Muut ilmevät riskit				
KUVA 1	Isokurun laavulle kartoitetut opasteet löytyvät reitti 1:n	kurun pohjalle unohtunut kyltti lumivyöryvaarasta, olisiko aiheellista poistaa						N 67° 0' 48"	E 27° 12' 56"
KUVA 2		infoaulut			kurun pohjalla pitkospuiden välillä kivinen reitti, olisiko aiheellista varoittaa esim. kulje varovasti kivien			N 67° 0' 48"	E 27° 12' 56"
KUVA 3		infoaulut			kurun pohjalla pitkospuiden välillä kivinen reitti, olisiko aiheellista varoittaa esim. kulje varovasti kivien			N 67° 0' 58"	E 27° 12' 59"
KUVA 4					kurun pohjalla pitkospuiden välillä kivinen reitti, olisiko aiheellista varoittaa esim. kulje varovasti kivien			N 67° 1' 1"	E 27° 12' 24"
KUVA 5					kurun pohjalla pitkospuiden välillä kivinen reitti, olisiko aiheellista varoittaa esim. kulje varovasti kivien			N 67° 1' 2"	E 27° 12' 22"
KUVA 6					kurun pohjalla pitkospuiden välillä kivinen reitti, olisiko aiheellista varoittaa esim. kulje varovasti kivien			N 67° 1' 2"	E 27° 12' 22"
KUVA 7		infoaulu alka pahasti vaurioitunut, aiheellista vaihtaa uuteen?						N 67° 1' 2"	E 27° 12' 21"
KUVA 8					kurun pohjalla pitkospuiden välillä kivinen reitti, olisiko aiheellista varoittaa esim. kulje varovasti kivien			N 67° 1' 2"	E 27° 12' 21"
KUVA 9					kurun pohjalla pitkospuiden välillä kivinen reitti, olisiko aiheellista varoittaa esim. kulje varovasti kivien			N 67° 1' 3"	E 27° 12' 21"
KUVA 10					kurun pohjalla pitkospuiden välillä kivinen reitti, olisiko aiheellista varoittaa esim. kulje varovasti kivien			N 67° 1' 3"	E 27° 12' 20"
KUVA 11					kurun pohjalla pitkospuiden välillä kivinen reitti, olisiko aiheellista varoittaa esim. kulje varovasti kivien			N 67° 1' 3"	E 27° 12' 19"
KUVA 12					kurun pohjalla pitkospuiden välillä kivinen reitti, olisiko aiheellista varoittaa esim. kulje varovasti kivien			N 67° 1' 3"	E 27° 12' 19"
KUVA 13					turvaköysi, joka suojana jyrkissä kohdissa, poikki useasti eri kohdasta kurun pohjalla			N 67° 1' 3"	E 27° 12' 19"
KUVA 14					turvaköysi, joka suojana jyrkissä kohdissa, poikki useasti eri kohdasta kurun pohjalla			N 67° 1' 7"	E 27° 12' 12"
KUVA 15					turvaköysi, joka suojana jyrkissä kohdissa, poikki useasti eri kohdasta kurun pohjalla			N 67° 1' 7"	E 27° 12' 11"
KUVA 16					turvaköysi, joka suojana jyrkissä kohdissa, poikki useasti eri kohdasta kurun pohjalla			N 67° 1' 8"	E 27° 12' 8"
KUVA 17					turvaköysi, joka suojana jyrkissä kohdissa, poikki useasti eri kohdasta kurun pohjalla			N 67° 1' 12"	E 27° 12' 1"

KUVA 32					kurun pohjalta kulkevat rappuset ylös Karhunjoumalammelle osittain lahonneet ja muutamassa paikassa jalka mennyt rakenteista läpi, varsinkin tultaessa alas lahonneet kohdat vaerallisia, lisäksi suojakäide lahonnut portaiden yläosassa	N 67° 1' 16"	E 27° 11' 37"
KUVA 33					kurun pohjalta kulkevat rappuset ylös Karhunjoumalammelle osittain lahonneet ja muutamassa paikassa jalka mennyt rakenteista läpi, varsinkin tultaessa alas lahonneet kohdat vaerallisia, lisäksi suojakäide lahonnut	N 67° 1' 16"	E 27° 11' 36"
KUVA 34					kurun pohjalta kulkevat rappuset ylös Karhunjoumalammelle osittain lahonneet ja muutamassa paikassa jalka mennyt rakenteista läpi, varsinkin tultaessa alas lahonneet kohdat vaerallisia, lisäksi suojakäide lahonnut	N 67° 1' 16"	E 27° 11' 36"
KUVA 35					kurun pohjalta kulkevat rappuset ylös Karhunjoumalammelle osittain lahonneet ja muutamassa paikassa jalka mennyt rakenteista läpi, varsinkin tultaessa alas lahonneet kohdat vaerallisia, lisäksi suojakäide lahonnut	N 67° 1' 16"	E 27° 11' 36"
KUVA 36					kurun pohjalta kulkevat rappuset ylös Karhunjoumalammelle osittain lahonneet ja muutamassa paikassa jalka mennyt rakenteista läpi, varsinkin tultaessa alas lahonneet kohdat vaerallisia, lisäksi suojakäide lahonnut	N 67° 1' 16"	E 27° 11' 36"
KUVA 37					kurun pohjalta kulkevat rappuset ylös Karhunjoumalammelle osittain lahonneet ja muutamassa paikassa jalka mennyt rakenteista läpi, varsinkin tultaessa alas lahonneet kohdat vaerallisia, lisäksi suojakäide lahonnut	N 67° 1' 17"	E 27° 11' 35"
KUVA 38					kurun pohjalta kulkevat rappuset ylös Karhunjoumalammelle osittain lahonneet ja muutamassa paikassa jalka mennyt rakenteista läpi, varsinkin tultaessa alas lahonneet kohdat vaerallisia, lisäksi suojakäide lahonnut	N 67° 1' 17"	E 27° 11' 35"

KUVA 39					kurun pohjalta kulkevat rappuset ylös Karhunjoumalammelle osittain lahonneet ja muutamassa paikassa jalka mennyt rakenteista läpi, varsinkin tultaessa alas lahonneet kohdat vaarallisia., lisäksi suolakäide lahonnut		N 67° 1' 17"	E 27° 11' 35"	
KUVA 40					kurun pohjalta kulkevat rappuset ylös Karhunjoumalammelle osittain lahonneet ja muutamassa paikassa jalka mennyt rakenteista läpi, varsinkin tultaessa alas lahonneet kohdat vaarallisia, lisäksi suolakäide lahonnut		N 67° 1' 16"	E 27° 11' 34"	
KUVA 41					kurun pohjalta kulkevat rappuset ylös Karhunjoumalammelle osittain lahonneet ja muutamassa paikassa jalka mennyt rakenteista läpi, varsinkin tultaessa alas lahonneet kohdat vaarallisia, lisäksi suolakäide lahonnut		N 67° 1' 16"	E 27° 11' 34"	
KUVA 42					kurun pohjalta kulkevat rappuset ylös Karhunjoumalammelle osittain lahonneet ja muutamassa paikassa jalka mennyt rakenteista läpi, varsinkin tultaessa alas lahonneet kohdat vaarallisia, lisäksi suolakäide lahonnut		N 67° 1' 16"	E 27° 11' 34"	
KUVA 43				ainoa opaste portaiden yläosassa, olisiko kyllä parempi vaikka reitillä ei tässä vaiheessa eksymisvaaraa			N 67° 1' 17"	E 27° 11' 27"	
KUVA 44				reitillä lähtee polkuja Uhhirharjun reunalle, jossa todella s.v.a.pudotus			N 67° 1' 17"	E 27° 11' 27"	
KUVA 45				Uhhirharjun näköalapaikalle vieviä polkuja, alue suojelualetta ja polulta ei saisi poiketa? olisiko rajoitusalueesta syytä muistuttaa Uhhirharjulla?			N 67° 1' 16"	E 27° 11' 19"	
KUVA 46				Uhhirharjun näköalapaikalle vieviä polkuja, alue suojelualetta ja polulta ei saisi poiketa? olisiko rajoitusalueesta syytä muistuttaa Uhhirharjulla?			N 67° 1' 16"	E 27° 11' 7"	
KUVA 47				Uhhirharjun näköalapaikalle vieviä polkuja, alue suojelualetta ja polulta ei saisi poiketa? olisiko rajoitusalueesta syytä muistuttaa Uhhirharjulla?			N 67° 1' 16"	E 27° 11' 7"	
KUVA 48				Ilmeisesti kyltit osoittaa saavakävelyreittejä, mutta minne, koska ilmestyy kurun pohjalla yhtäkkiä ja ennen tätä ei havaittu			N 67° 1' 16"	E 27° 11' 6"	

KUVA 49					Uhriharjun näköalapaikalle vievä polkuja, alue suojeleutuneita ja polulta ei saisi poiketa? olisiko rajoitusalueesta syvä muistuttaa Uhriharjulla?			N 67° 1' 16"	E 27° 11' 6"
KUVA 50					polku rajattu aidalla ja viitta osoittaa uudelle polulle			N 67° 1' 17"	E 27° 11' 4"
KUVA 51					opaste osoittaa väärään suuntaan, kohti metsää, ei kohti polkua			N 67° 1' 16"	E 27° 10' 57"
KUVA 52					opaste osoittaa väärään suuntaan, kohti metsää, ei kohti polkua			N 67° 1' 16"	E 27° 10' 56"
KUVA 53					opaste osoittaa väärään suuntaan, kohti metsää, ei kohti polkua			N 67° 1' 16"	E 27° 10' 47"
KUVA 54					Vanha polku rajattu aidalla ja viitta osoittaa uudelle			N 67° 1' 16"	E 27° 10' 43"
KUVA 55					opaste osoittaa väärään suuntaan, kohti metsää, ei kohti polkua			N 67° 1' 16"	E 27° 10' 40"
KUVA 56					kurun pohjalle unohtunut kyltti lumivyöväarasta, olisiko aiheellista poistaa			N 67° 1' 16"	E 27° 10' 39"
KUVA 57					opaste osoittaa väärään suuntaan, kohti metsää, ei kohti polkua			N 67° 1' 16"	E 27° 10' 39"
KUVA 58					Karunjuomaalaimmelta poistuttaessa polku haarautuu kolmeen suuntaan, takaisin tulosuuntaan, Pyhälle osoittavat merkit hämmennävät, osaako ulkomaalainen turisti hahmottaa mitä tarkoittaa, pitäisikö toiseen merkata esim hotelli, myös Kairos opasteena hämmennävä,			N 67° 1' 17"	E 27° 10' 38"
KUVA 59					Karunjuomaalaimmelta poistuttaessa polku haarautuu kolmeen suuntaan, takaisin tulosuuntaan, Pyhälle osoittavat merkit hämmennävät, osaako ulkomaalainen turisti hahmottaa mitä tarkoittaa, pitäisikö toiseen merkata esim hotelli, myös Kairos opasteena hämmennävä,			N 67° 1' 17"	E 27° 10' 38"
KUVA 60					Karunjuomaalaimmelta poistuttaessa polku haarautuu kolmeen suuntaan, takaisin tulosuuntaan, Pyhälle osoittavat merkit hämmennävät, osaako ulkomaalainen turisti hahmottaa mitä tarkoittaa, pitäisikö toiseen merkata esim hotelli, myös Kairos opasteena hämmennävä,			N 67° 1' 17"	E 27° 10' 38"
KUVA 61					Karunjuomaalaimmelta poistuttaessa polku haarautuu kolmeen suuntaan, takaisin tulosuuntaan, Pyhälle osoittavat merkit hämmennävät, osaako ulkomaalainen turisti hahmottaa mitä tarkoittaa, pitäisikö toiseen merkata esim hotelli, myös Kairos opasteena hämmennävä,			N 67° 1' 17"	E 27° 10' 38"

Liite 6 (7)

KUVA 62			opaste osoittaa vääjään suuntaan, kohti metsää, ei kohti polkua				N 67° 1' 16"	E 27° 10' 37"
KUVA 63			opaste osoittaa vääjään suuntaan, kohti metsää, ei kohti polkua				N 67° 1' 15"	E 27° 10' 35"
KUVA 64			ilmeisesti vanhan reitin pohja, joka näytää aika tuoreelta, voisiko joku poiketa sinne, vaikka ei				N 67° 1' 15"	E 27° 10' 32"
KUVA 65			ilmeisesti vanhan reitin pohja, joka näytää aika tuoreelta, voisiko joku poiketa sinne, vaikka ei				N 67° 1' 16"	E 27° 10' 32"
KUVA 66		kaksi reittiä Pyhälle, hämmentää matkailijaa? mitä tarkoitetaan, koska Pyhälle ollaan kokooajan					N 67° 1' 13"	E 27° 10' 32"
KUVA 67		kaksi reittiä Pyhälle, hämmentää matkailijaa? mitä tarkoitetaan, koska Pyhälle ollaan kokooajan					N 67° 1' 13"	E 27° 10' 32"
KUVA 68				Karhunuomalammelle vievät pitkokset pahasti lahonneet ja varsinkin latturi osaksi lahonnut			N 67° 1' 12"	E 27° 10' 32"
KUVA 69				Karhunuomalammelle vievät pitkokset pahasti lahonneet ja varsinkin latturi osaksi lahonnut			N 67° 1' 12"	E 27° 10' 32"
KUVA 70				Karhunuomalammelle vievät pitkokset pahasti lahonneet ja varsinkin latturi osaksi lahonnut			N 67° 1' 12"	E 27° 10' 32"
KUVA 71				Karhunuomalammelle vievät pitkokset pahasti lahonneet ja varsinkin latturi osaksi lahonnut			N 67° 1' 12"	E 27° 10' 32"
KUVA 72		Karhunuomalammen päivätuvan pihalla vanha reitti aidoitettu, muita pikkoksilta lammelle pääsee toiseen kohtaan rantaa ja siellä on penkkikin					N 67° 1' 11"	E 27° 10' 32"
KUVA 73				vanhaa reittiä aidoitettu, mutta alta hajonnut			N 67° 1' 12"	E 27° 10' 32"
KUVA 74				laavun rakenteet osittain lahonneet			N 67° 1' 13"	E 27° 10' 32"
KUVA 75		Karhunuomalammilta poisluottaessa polku haarautuu kolmeen suuntaan, takaisin tulosuuntaan, Pyhälle osoittavat merkit hämmentävät, osaako ulkomaalainen turisti hahmottaa mitä tarkoittaa, pitäisikö toiseen merkata esim. hotelli, myös Kairos opasteena hämmentävä,					N 67° 1' 16"	E 27° 10' 37"
KUVA 76		Karhunuomalammilta poisluottaessa polku haarautuu kolmeen suuntaan, takaisin tulosuuntaan, Pyhälle osoittavat merkit hämmentävät, osaako ulkomaalainen turisti hahmottaa mitä tarkoittaa, pitäisikö toiseen merkata esim. hotelli, myös Kairos opasteena hämmentävä,					N 67° 1' 17"	E 27° 10' 38"

KUVA 77	Kainuunjoenlaammielta poistuttaessa polku haarautuu kolmeen suuntaan, takaisin tulosuuntaan. Pyhälle osoittavat merkit hämmäntävät osakko ulkomaalainen turisti harmittaa mitä tarkoittaa, pitäsikö toiseen merkata esim holielli, myös Kairos opasteena hämmäntävä, miksi Luostolle menevään reittiin merkattu kaksi kilometrimäärää, ymmärtääkö matkailija erot reittiin merkattu kaksi kilometrimäärää, ymmärtääkö matkailija erot						N 67° 1' 17"	E 27° 10' 38"
KUVA 78							N 67° 1' 17"	E 27° 10' 39"
KUVA 79							N 67° 1' 37"	E 27° 12' 6"
KUVA 80		alueen kartta kulunut puikki kokonaan, syytä vaihtaa?					N 67° 1' 38"	E 27° 12' 7"
KUVA 81		osoittaa väärään suuntaan, kohti metsää, ei kohti					N 67° 1' 40"	E 27° 12' 11"
KUVA 82		osoittaa väärään suuntaan, kohti metsää, ei kohti					N 67° 1' 40"	E 27° 12' 11"
KUVA 83		kansallispuiston raja					N 67° 1' 40"	E 27° 12' 14"
KUVA 84		luontokeskukselle km-määrä, tarkoittaako vanhaa vaiko uutta luontokeskusta?					N 67° 1' 40"	E 27° 12' 14"
KUVA 85	Kultaterolle osoittava polku						N 67° 1' 40"	E 27° 12' 14"
KUVA 86					reikä keskellä reittiä		N 67° 1' 40"	E 27° 12' 15"
KUVA 87	ilmeisesti vanha reitti						N 67° 1' 51"	E 27° 12' 40"
KUVA 88		luontokeskukselle km-määrä, tarkoittaako vanhaa vaiko uutta luontokeskusta?					N 67° 1' 54"	E 27° 13' 41"
KUVA 89	Pyhäntunturi oy:n kyltti					Tajukanngas	N 67° 1' 39"	E 27° 12' 22"
KUVA 90							N 67° 1' 37"	E 27° 14' 23"
KUVA 91	miksi Luostolle menevään reittiin merkattu kaksi kilometrimäärää, ymmärtääkö matkailija erot						N 67° 1' 32"	E 27° 14' 29"
KUVA 92		frisbeegolf- radan ylityksen viitta lojuu maassa kivet tukenaan					N 67° 1' 32"	E 27° 14' 29"
KUVA 93	Pyhäntunturi oy:n kyltti						N 67° 1' 31"	E 27° 14' 28"
KUVA 94	ilmeisesti kyltti osoittaa sauvakävelyreittejä, mutta minne, koska ilmestyy kurun pohjalta yhtäkkiä ja ennen tätä ei havaittu						N 67° 1' 30"	E 27° 14' 29"

Liite 5 2(4)

KUVA 18					pitkospuut osittain lahonneet ja paikka paikoin reikiä pitkoissa				N 67° 0' 46"	E 27° 14' 39"
KUVA 19					pitkospuut osittain lahonneet ja paikka paikoin reikiä pitkoissa				N 67° 0' 45"	E 27° 14' 39"
KUVA 20					pitkospuut osittain lahonneet ja paikka paikoin reikiä pitkoissa				N 67° 0' 39"	E 27° 14' 45"
KUVA 21					pitkospuut osittain lahonneet ja paikka paikoin reikiä pitkoissa				N 67° 0' 39"	E 27° 14' 47"
KUVA 22					pitkospuut osittain lahonneet ja paikka paikoin reikiä pitkoissa				N 67° 0' 37"	E 27° 14' 48"
KUVA 23					YHTEENVETO sauvakävelyreitit viitta, jota ei ole aikaisemmin ollut ja lähtöastele on n. 1,5 km matkaa, n. kilometri myöhemmin seuraava ja seuraava reitimerkki vielä harvemmin ja sitten 200 metrin välein ja tämän jälkeen ei muita merkkejä havaittu reitillä				N 67° 0' 37"	E 27° 14' 48"
KUVA 24	viitoitus on hyvin harvaa reitin alkupäässä, valkka reitti on merkattu sekä pyörä- että vaellusreitiksi olisi viittoja hyvä olla tarkoitako pyhän info-luontokeskusta vai mitää?								N 67° 0' 30"	E 27° 14' 39"
KUVA 25									N 67° 0' 30"	E 27° 14' 39"
KUVA 26					YHTEENVETO sauvakävelyreitit viitta, jota ei ole aikaisemmin ollut ja lähtöastele on n. 1,5 km matkaa, n. kilometri myöhemmin seuraava ja seuraava reitimerkki vielä harvemmin ja sitten 200 metrin välein ja tämän jälkeen ei muita merkkejä havaittu reitillä				N 67° 0' 30"	E 27° 14' 39"
KUVA 27	viitan mukana rasta menee latu porolaavulle, joka kessaikaan on täyttä suota (kuvat 28-32), tähän asti viitoissa on ollut sekä latu että vaellusreitit ja tässä kohtaa voi olla suuri vaara eksyä oikealta reitiltä								N 67° 0' 11"	E 27° 14' 42"
KUVA 28	viitan mukana rasta menee latu porolaavulle, joka kessaikaan on täyttä suota (kuvat 28-32), tähän asti viitoissa on ollut sekä latu että vaellusreitit ja tässä kohtaa voi olla suuri vaara eksyä oikealta reitiltä								N 67° 0' 11"	E 27° 14' 43"

Liite 5 3(4)

KUVA 29		viitan mukaan tasta menee latu porolaavulle, joka kesäaikaan on täyttä suota (kuvat 28-32), lähän asti viitoissa on ollut sekä latu että vaellusreitti ja tässä kohtaa voi olla suuri vaara eksyä oikealta reitiltä					N 67° 0' 7"	E 27° 14' 36"
KUVA 30		viitan mukaan tasta menee latu porolaavulle, joka kesäaikaan on täyttä suota (kuvat 28-32), lähän asti viitoissa on ollut sekä latu että vaellusreitti ja tässä kohtaa voi olla suuri vaara eksyä oikealta reitiltä					N 67° 0' 7"	E 27° 14' 36"
KUVA 31		viitan mukaan tasta menee latu porolaavulle, joka kesäaikaan on täyttä suota (kuvat 28-32), lähän asti viitoissa on ollut sekä latu että vaellusreitti ja tässä kohtaa voi olla suuri vaara eksyä oikealta reitiltä					N 67° 0' 5"	E 27° 14' 26"
KUVA 32		viitan mukaan tasta menee latu porolaavulle, joka kesäaikaan on täyttä suota (kuvat 28-32), lähän asti viitoissa on ollut sekä latu että vaellusreitti ja tässä kohtaa voi olla suuri vaara eksyä oikealta reitiltä					N 67° 0' 4"	E 27° 14' 24"
KUVA 33		tasta pitäisi mennä oikea vaellusreitti, joka on todella huonosti merkattu, viitta osoittaa väärään suuntaan ja sitä on mahdotonta havaita tieltä					N 67° 0' 4"	E 27° 14' 23"
KUVA 34		tasta pitäisi mennä oikea vaellusreitti, joka on todella huonosti merkattu, viitta osoittaa väärään suuntaan ja sitä on mahdotonta havaita tieltä					N 67° 0' 8"	E 27° 14' 33"
KUVA 35		tasta pitäisi mennä oikea vaellusreitti, joka on todella huonosti merkattu, viitta osoittaa väärään suuntaan ja sitä on mahdotonta havaita tieltä					N 67° 0' 8"	E 27° 14' 33"
KUVA 36		monessa paikkaa viitoitus on hankala seurata, koska osoittavat väärään					N 67° 0' 7"	E 27° 14' 31"
KUVA 37		monessa paikkaa viitoitus on hankala seurata, koska osoittavat väärään					N 67° 0' 7"	E 27° 14' 29"
KUVA 38		monessa paikkaa viitoitus on hankala seurata, koska osoittavat väärään					N 67° 0' 6"	E 27° 14' 23"
KUVA 39		monessa paikkaa viitoitus on hankala seurata, koska osoittavat väärään					N 67° 0' 6"	E 27° 14' 21"
KUVA 40		viittaa on mahdoton havaita polulta, koska se osoittaa väärään suuntaan					N 67° 0' 6"	E 27° 14' 20"

Liite 5 4(4)

KUVA 41						viittaa on mahdollon havaita polulta, koska se osoittaa väärään suuntaan			N 67° 0' 4"	E 27° 14' 16"
KUVA 42						monessa paikkaa viitoitusta on hankala seurata, koska osoittavat väärään			N 66° 59' 57"	E 27° 14' 4"
KUVA 43						monessa paikkaa viitoitusta on hankala seurata, koska osoittavat väärään			N 66° 59' 56"	E 27° 14' 2"
KUVA 44						kansallispuiston raja kartaan mukaan Loppoon menee pyöräilyreitit, mutta vitassa näkyvillä vain latu, toisessa viitassa taas vaellusreitit merkki			N 66° 59' 54"	E 27° 14' 0"
KUVA 45						kartaan mukaan Loppoon menee pyöräilyreitit, mutta vitassa näkyvillä vain latu, toisessa viitassa taas vaellusreitit merkki			N 66° 59' 53"	E 27° 13' 59"
KUVA 46									N 66° 59' 53"	E 27° 13' 58"
KUVA 47						Traisaavuile lähtevällä polulla aika huomaamaton reittimerkki			N 66° 59' 53"	E 27° 13' 57"
KUVA 48									N 66° 59' 54"	E 27° 13' 56"
KUVA 49							reitillä iso risu		N 66° 59' 54"	E 27° 13' 56"
KUVA 50									N 66° 59' 55"	E 27° 13' 48"
KUVA 51						ymäntien tontti sauvakävelyreitit viitta, jota ei ole aikaisemmin ollut ja lähtöpisteelle on n. 1,5 km matkaa, n. kilometri myöhemmin seuraava ja seuraava reittimerkki vielä harvemmin ja sitten 200 metrin välein ja tämän jälkeen ei muita merkkejä havaittu reitillä			N 67° 0' 2"	E 27° 13' 44"
KUVA 52						ymäntien tontti sauvakävelyreitit viitta, jota ei ole aikaisemmin ollut ja lähtöpisteelle on n. 1,5 km matkaa, n. kilometri myöhemmin seuraava ja seuraava reittimerkki vielä harvemmin ja sitten 200 metrin välein ja tämän jälkeen ei muita merkkejä havaittu reitillä			N 67° 0' 2"	E 27° 13' 44"
KUVA 53						Traisaavuun kyltit			N 67° 0' 3"	E 27° 13' 43"
KUVA 54						uudet kyltit			N 67° 0' 11"	E 27° 13' 39"
KUVA 55						uudet kyltit			N 67° 0' 46"	E 27° 13' 42"
KUVA 56						pyöräily kielletty merkki ei näy toisesta suumasta tultaessa ollenkaan			N 67° 0' 45"	E 27° 13' 42"
KUVA 57						pyöräily kielletty merkki ei näy toisesta suumasta tultaessa ollenkaan			N 67° 0' 44"	E 27° 13' 46"
KUVA 58						kansallispuiston porttilla			N 67° 0' 46"	E 27° 14' 21"
KUVA 59						kansallispuiston porttilla			N 67° 0' 49"	E 27° 14' 36"

RISKIEN ARVIOINTILOMAKE									
Laji: vaellus									
Reitti /Kintopisteet: Pyhätunturi hoteilitasanne - Isokuru - Oravaniemi - Nöitianturi - Annikiniemi - Karhunjuomalampi - Isokuru - Pynätunturin hoteilitasanne (1. kuvaan asti kartoitettu muiden reittien yhteydessä)									
Reitin pituus ja vaikeusaste: n. 13 km ja musta (vaikea), Karhunjuomalammelta Isokuruun vaikeusaste punainen (keskivaikea)									
Päivämäärä: 2.7.2016									
Kuvan nro.	Riski	Riski	Riski	Riski	Riski	Riski	Riski	Riski	Riski
	Lähtöpisteet	Viihoitusten oikeellisuus	Reittimerkistö	Rakenteet	Muut ilmevät riskit	Kuvan koordinaatit	Kuvan koordinaatit		
KUVA 1	Reittipisteet luontopolun tiehaarassa					N 67° 0' 41"	E 27° 12' 41"		
KUVA 2			Kuvassa selän takana viitta, mutta edessä ei näy kuin oranssi rinkula, reitti kuitenkin selkeä kuviossa			N 67° 0' 38"	E 27° 12' 32"		
KUVA 3			Kuvassa selän takana viitta, mutta edessä ei näy kuin oranssi rinkula, reitti kuitenkin selkeä kuviossa			N 67° 0' 39"	E 27° 12' 28"		
KUVA 4					Reitin vieressä jyrkkä pudotus alas	N 67° 0' 38"	E 27° 12' 27"		
KUVA 5					Reitillä puu poikittain esteenä polun päällä	N 67° 0' 37"	E 27° 12' 19"		
KUVA 6					Reitillä puu poikittain esteenä polun päällä	N 67° 0' 37"	E 27° 12' 18"		
KUVA 7					Reitillä puu esteenä polun päällä	N 67° 0' 36"	E 27° 12' 18"		
KUVA 8					Reitillä puu esteenä polun päällä	N 67° 0' 36"	E 27° 12' 17"		
KUVA 9					Reitillä puu poikittain esteenä polun päällä	N 67° 0' 36"	E 27° 12' 17"		
KUVA 10					Reitillä puu poikittain esteenä polun päällä	N 67° 0' 35"	E 27° 12' 13"		
KUVA 11					Reitillä puu esteenä polun päällä	N 67° 0' 34"	E 27° 12' 2"		
KUVA 12			Kuvassa selän takana viitta, mutta edessä ei näy mitään opastetta, reitti kuitenkin selkeä kuviossa			N 67° 0' 34"	E 27° 12' 1"		
KUVA 13					Reitillä puu poikittain esteenä polun päällä	N 67° 0' 33"	E 27° 11' 49"		
KUVA 14					Reitillä puu poikittain esteenä polun päällä	N 67° 0' 31"	E 27° 11' 42"		
KUVA 15					Reitillä puu poikittain esteenä polun päällä	N 67° 0' 31"	E 27° 11' 42"		
KUVA 16					Puu mennyt latvasta poikki ja osa rokkuu polun päällä vaarallisesti	N 67° 0' 31"	E 27° 11' 35"		
KUVA 17					Reitillä puu poikittain esteenä polun päällä	N 67° 0' 30"	E 27° 11' 35"		
KUVA 18					Reitillä puuta poikittain esteenä polun edessä, joka kuitenkin	N 67° 0' 31"	E 27° 11' 35"		
KUVA 19					Reitillä puuta poikittain esteenä polun edessä, joka kuitenkin	N 67° 0' 31"	E 27° 11' 28"		
KUVA 20					Polun vieressä keho nojaa toista puuta vasten, joka tulessa kuvausnetkeillä natisi ja heilui vaarallisen näköisesti	N 67° 0' 30"	E 27° 11' 27"		
KUVA 21			Reittimerkki näkyy syvässä puiden toisella puolen vaikka selkeä polku menee puiden toisella puolella kts.			N 67° 0' 31"	E 27° 11' 20"		
KUVA 22					Risukkoa polun varrella kivien ohessa	N 67° 0' 30"	E 27° 11' 20"		

Liite 6 2(3)

KUVA 23			Reittimerkki näkyy syrjässä vaikka vahva polku toisella puolen puuta					N 67° 0' 31"	E 27° 11' 21"
KUVA 24							Reitin päälle kaatunut pallon puustoa	N 67° 0' 31"	E 27° 11' 21"
KUVA 25							Reitillä puu poikittain esteenä polun päällä	N 67° 0' 32"	E 27° 11' 16"
KUVA 26							Reitillä puu poikittain esteenä polun päällä	N 67° 0' 31"	E 27° 11' 15"
KUVA 27							Reitillä puu poikittain esteenä polun päällä	N 67° 0' 31"	E 27° 10' 50"
KUVA 28							Reitillä puu poikittain esteenä polun päällä	N 67° 0' 31"	E 27° 10' 49"
KUVA 29							Reitillä puu poikittain esteenä polun päällä	N 67° 0' 33"	E 27° 10' 40"
KUVA 30			Reittimerkkiä vaikea havaita puiden lomasta					N 67° 0' 32"	E 27° 10' 39"
KUVA 31			Reittimerkkiä vaikea havaita puiden lomasta ja polku epäselvä					N 67° 0' 31"	E 27° 10' 35"
KUVA 32							Reitillä puu poikittain esteenä polun päällä	N 67° 0' 32"	E 27° 10' 34"
KUVA 33								N 67° 0' 31"	E 27° 10' 30"
KUVA 34							Reitillä puu poikittain esteenä polun päällä ja laavulle hankala päästä viitta	N 67° 0' 31"	E 27° 10' 27"
KUVA 35								N 67° 0' 30"	E 27° 10' 22"
KUVA 36		Oravanlammen viitta					Reitillä puu poikittain esteenä polun päällä ja vessalle ja puulliteriin hankala päästä	N 67° 0' 32"	E 27° 10' 19"
KUVA 37							Reitillä puu poikittain esteenä polun päällä	N 67° 0' 31"	E 27° 10' 19"
KUVA 38			Reittimerkkiä vaikea havaita ja polku ei helposti havaittavissa					N 67° 0' 31"	E 27° 10' 19"
KUVA 39			Reittimerkkiä vaikea havaita ja polku ei helposti havaittavissa, lisäksi haarautuu toinen polku					N 67° 0' 36"	E 27° 10' 0"
KUVA 40			Reittimerkkiä vaikea havaita ja polku ei helposti havaittavissa					N 67° 0' 37"	E 27° 9' 56"
KUVA 41			Reittimerkkiä vaikea havaita (risukon takana) ja polku ei helposti					N 67° 0' 38"	E 27° 9' 56"
KUVA 42			Reittimerkistä huomautuu yhäkkiä toipiksi joissa vihreä pää, sekoittaa, olisiko paikalla hyvä olla jokin merkki, että					N 67° 0' 40"	E 27° 9' 46"
KUVA 43			Reittiviitoja kaksi, mistä toinen peräisin?					N 67° 0' 40"	E 27° 9' 46"
KUVA 44		Notatunturin viitta						N 67° 0' 40"	E 27° 9' 44"
KUVA 45		Annikinlammen viitat						N 67° 0' 49"	E 27° 8' 58"
KUVA 46		Annikinlammen viitat						N 67° 1' 10"	E 27° 8' 17"
KUVA 47		Annikinlammen viitat						N 67° 1' 10"	E 27° 8' 17"
KUVA 48		Annikinlammen viitat						N 67° 1' 11"	E 27° 8' 17"

RISKIEN ARVIOINTILOMAKE									
Laji: vaellus									
Reitti /kiintopisteet: Oravanranta - Soutajä - Alttakurun p-paikka									
Reitin pituus ja vaikeusaste: n. 6,1 km ja alkuosa reitistä sininen (helppo) ja loppuosaa muusta (vaikea)									
Päivämäärä: 3.7.2016									
Kuvan nro.	Riski	Riski	Riski	Riski	Riski	Riski	Riski	Riski	Kuvan koordinaatit
	Lähtöpisteet	Viltoitusten oikeellisuus	Reittimerkistö	Rakenteet	Muut ilmenevät riskit	Kuvan koordinaatit	Kuvan koordinaatit		
KUVA 1	Reittiranne Oravanrannasta, mutta opasteita ei ole kuin leirintäalueen rannalla, josta reitin lähtöpaikalle n. 400 m, joten todella huonosti merkattu					N 67° 3' 52'	E 27° 13' 46'		
KUVA 2					Reitin alkuosa on todella vetinen ja soinen, ilman kumppareita tai kunnan vaelluskenkiä	N 67° 3' 52'	E 27° 13' 47'		
KUVA 3			Reitin alkupaässä tien ylitys, ei mitään opasteita minne pitäisi jatkaa			N 67° 3' 49'	E 27° 13' 51'		
KUVA 4			Reitti jatkuu ilmeisesti latupohjana, koko alkumatka latupohjaa? Tässä kohtaa latupohjan hävisi aika hyvin, joten jouduimme ottamaan karttasovellusohjelman käyttöön, jota seuraamalla pystyimme jatkamaan			N 67° 3' 44'	E 27° 13' 53'		
KUVA 5						N 67° 3' 43'	E 27° 14' 1'		
KUVA 6					Reitin alkuosa on todella vetinen ja soinen, ilman kumppareita tai kunnan vaelluskenkiä	N 67° 3' 43'	E 27° 14' 2'		
KUVA 7					Reitin alkuosa on todella vetinen ja soinen, ilman kumppareita tai kunnan vaelluskenkiä	N 67° 3' 38'	E 27° 14' 8'		
KUVA 8			Koko matkalla ei minkeänlaisia opasteita, tähän mennessä kuljettu n. 1 km			N 67° 3' 36'	E 27° 14' 7'		
KUVA 9					Reitin alkuosa on todella vetinen ja soinen, ilman kumppareita tai kunnan vaelluskenkiä	N 67° 3' 32'	E 27° 14' 11'		
KUVA 10			Karttasovellusohjelman avulla selvitimme, että reitti kohti Soutajää on kuvassa oleva polku			N 67° 3' 30'	E 27° 14' 12'		
KUVA 11			Yksi opaste löytyi						
KUVA 12			Polku jatkuu ilman			N 67° 3' 26'	E 27° 14' 14'		
KUVA 13			Kävelytämme			N 67° 3' 24'	E 27° 14' 18'		
KUVA 14			Oravanrannasta 1,5 km polku haarautui isompaan, jossa oli ensimmäinen vaeltajamerkki, olimmeko tulleet väärää reittiä koko alkumatkan? Karttaohjelman mukaan reitti menee Maasoutajantielle, joka			N 67° 3' 23'	E 27° 14' 27'		

Liite 7 2(3)

KUVA 15					Soutajan kodalle asti hyvin merkattu reitti.				N 67° 3' 23'	E 27° 14' 42'
KUVA 16					Soutajan kodalle asti hyvin merkattu reitti.				N 67° 3' 23'	E 27° 14' 42'
KUVA 17	Opasteet, jotka ovat polun varressa, joka yhyy isompaan merkattuun polkuun, missä merkattuun polun alkupää on?								N 67° 3' 23'	E 27° 14' 42'
KUVA 18	Opasteet, jotka ovat polun varressa, joka yhyy isompaan merkattuun polkuun, missä merkattuun polun alkupää on?								N 67° 3' 16'	E 27° 14' 53'
KUVA 19							Puu kaatunut reitin päälle		N 67° 3' 16'	E 27° 14' 54'
KUVA 20	Soutajan kyltti								N 67° 3' 12'	E 27° 15' 5'
KUVA 21	Soutajan kodan kyltti								N 67° 3' 12'	E 27° 15' 6'
KUVA 22									N 67° 3' 10'	E 27° 15' 5'
KUVA 23					Reitti haarautuu ja ainoa opaste on sauvakävelijän viitta				N 67° 3' 11'	E 27° 15' 5'
KUVA 24					Opasteiden puuttumisesta huolimatta, karttasovellus näyttää, että ylävistoon johtava reitti olisi oikea				N 67° 3' 8'	E 27° 15' 4'
KUVA 25					Reitti haarautuu ja ainoa opaste on sauvakävelijän viitta ja reitti alaspäin pieni polku				N 67° 3' 8'	E 27° 15' 4'
KUVA 26					Reittimerkistää ei ole, mutta kivikossa menee				N 67° 3' 8'	E 27° 15' 4'
KUVA 27					Sauvakävelijän reitti ainoat opasteet reitin				N 67° 3' 3'	E 27° 15' 13'
KUVA 28							Puu kaatunut reitin päälle		N 67° 2' 48'	E 27° 15' 55'
KUVA 29					Reitti haarautuu, ilmeisesti metsäkoneen ura ylävistoon, reittiä ei viittoja				N 67° 2' 48'	E 27° 16' 1'
KUVA 30					Sauvakävelijän reitti ainoat opasteet reitin				N 67° 2' 47'	E 27° 16' 3'
KUVA 31							Puu kaatunut reitin päälle		N 67° 2' 47'	E 27° 16' 4'
KUVA 32	Opasteviitta reitin varrelta, reitilleen viitat puuttuvat, ollaanko oikealla reitillä?								N 67° 2' 34'	E 27° 16' 18'
KUVA 33									N 67° 2' 27'	E 27° 16' 1'
KUVA 34							reitti kulkee poroaidan läpi ja aita pitää aukkaista ja sulkea itsenäisesti		N 67° 2' 27'	E 27° 16' 1'
KUVA 35							Poraitaa		N 67° 2' 16'	E 27° 15' 45'
KUVA 36	reitti tulee Soutajantielle, opasteet kauempana						reitti kulkee poroaidan läpi ja aita pitää aukkaista ja sulkea itsenäisesti		N 67° 2' 16'	E 27° 15' 45'
KUVA 37	Opasteista puuttuvat kaikki merkit ja epäselvää mihin pitäisi viiä.								N 67° 2' 8'	E 27° 15' 37'
KUVA 38	Viitan vierestä kuva, mihin mennä?								N 67° 2' 8'	E 27° 15' 37'
KUVA 39	Soutajan tien vieressä oleva viitta, jossa reitilleen opasteet myös edemmänä merkit								N 67° 2' 6'	E 27° 15' 29'

RISKIEN ARVIOINTILOMAKE									
Laji: Melonta									
Reitti /Kintopiisteet: Haapaharjun silta - Pelkosenniementien silta									
Reitin pituus ja valkeusaste: 10 km ja helppo (sininen)									
Päivämäärä: 5.7.2016									
Kuvan nro.	Riski	Riski	Riski	Riski	Riski	Riski	Riski	Kuvan koordinaatit	Kuvan koordinaatit
KUVA 1	Kuva lähtöpaikalta, ei opasteita	Vititoistusten oikeellisuus	Reittimerkistö	Rakenteet	Muut ilmenevät riskit		*		
KUVA 2			Joen väylä helppokulkuinen	Kuva Haapaharjun sillasta lähtöpaikalta			*		
KUVA 3					Edessä pieni koskentapainen				
KUVA 4					Puustoa kasvanut joen uoman päälle				
KUVA 5					Puustoa kasvanut joen uoman päälle				
KUVA 6					Kaksi kiveä joen uomassa näkövissä				
KUVA 7					Puustoa kasvanut joen uoman päälle				
KUVA 8					Puustoa kasvanut joen uoman päälle				
KUVA 9					Puustoa kasvanut joen uoman päälle				
KUVA 10					Puustoa kasvanut joen uoman päälle				
KUVA 11					Puustoa kasvanut joen uoman päälle				E 27° 11' 22'
KUVA 12					Puu töröttää joen uoman päälle				E 27° 11' 23'
KUVA 13					Puustoa kasvanut joen uoman päälle				E 27° 11' 29'
KUVA 14					Puustoa kasvanut joen uoman päälle				E 27° 11' 32'
KUVA 15					Puustoa kasvanut joen uoman päälle				E 27° 11' 37'
KUVA 16									E 27° 11' 41'
KUVA 17				Vanha laituri					E 27° 11' 41'
KUVA 18				Vanha laituri					E 27° 11' 42'
KUVA 19					Puustoa kasvanut joen uoman päälle				E 27° 11' 42'
KUVA 20					Puu töröttää joen uoman päälle				E 27° 11' 50'
KUVA 21					Puustoa kasvanut joen uoman päälle				E 27° 11' 55'
KUVA 22					Puustoa kasvanut joen uoman päälle				E 27° 11' 56'
KUVA 23					Puustoa kasvanut joen uoman päälle				E 27° 11' 57'
KUVA 24					Puustoa kasvanut joen uoman päälle				E 27° 12' 4'
KUVA 25					Puustoa kasvanut joen uoman päälle				E 27° 12' 5'
KUVA 26					kiwi joen uomassa				E 27° 12' 5'
KUVA 27					kiwi joen uomassa				E 27° 12' 10'
KUVA 28					Puustoa kasvanut joen uoman päälle				E 27° 12' 11'
KUVA 29					Puustoa kasvanut joen uoman päälle				E 27° 12' 17'
KUVA 30					Puustoa kasvanut joen uoman päälle				E 27° 12' 24'
KUVA 31					Puu töröttää joen uoman päälle				E 27° 12' 24'

KUVA 32					Puustoa kasvanut joen uoman päälle	N 67° 4' 37'	E 27° 12' 25'
KUVA 33					Uppopuu joen uomassa	N 67° 4' 37'	E 27° 12' 27'
KUVA 34					Uppopuu joen uomassa	N 67° 4' 37'	E 27° 12' 28'
KUVA 35					Puu töröttää joen	N 67° 4' 38'	E 27° 12' 30'
KUVA 36					Uppopuu joen uomassa	N 67° 4' 34'	E 27° 12' 55'
KUVA 37					Puu töröttää joen	N 67° 4' 33'	E 27° 13' 2'
KUVA 38					Puustoa kasvanut joen uoman päälle	N 67° 4' 33'	E 27° 13' 3'
KUVA 39				Silta		N 67° 4' 33'	E 27° 13' 4'
KUVA 40			Joen väylä			N 67° 4' 32'	E 27° 13' 6'
KUVA 41					Puustoa kasvanut joen uoman päälle	N 67° 4' 37'	E 27° 13' 11'
KUVA 42			joen uoma kapeenee			N 67° 4' 45'	E 27° 13' 44'
KUVA 43			joen uoma kapeenee			N 67° 4' 45'	E 27° 13' 45'
KUVA 44					Puustoa kasvanut joen uoman päälle	N 67° 4' 45'	E 27° 13' 45'
KUVA 45					Puustoa kasvanut joen uoman päälle	N 67° 4' 47'	E 27° 13' 54'
KUVA 46					Puustoa kasvanut joen uoman päälle	N 67° 4' 46'	E 27° 14' 6'
KUVA 47					Puustoa kasvanut joen uoman päälle	N 67° 4' 47'	E 27° 14' 11'
KUVA 48				Taukopaikan koha		N 67° 4' 52'	E 27° 14' 24'
KUVA 49					Rantautumispaikka hieman haastava pehmeän tönimän vuoksi Puustoa kasvanut joen uoman päälle	N 67° 4' 51'	E 27° 14' 23'
KUVA 50						N 67° 4' 51'	E 27° 14' 23'
KUVA 51			joen uoma kapea		Puustoa kasvanut joen uoman päälle	N 67° 4' 51'	E 27° 14' 23'
KUVA 52			joen uoma kapea		Puustoa kasvanut joen uoman päälle	N 67° 4' 50'	E 27° 14' 29'
KUVA 53				Silta		N 67° 4' 53'	E 27° 14' 35'
KUVA 54				Silta		N 67° 4' 58'	E 27° 14' 29'
KUVA 55					Puustoa kasvanut joen uoman päälle	N 67° 4' 59'	E 27° 15' 31'
KUVA 56					Puu töröttää joen	N 67° 5' 11'	E 27° 18' 2'
KUVA 57					Puu töröttää joen	N 67° 5' 11'	E 27° 18' 2'
KUVA 58					Puu töröttää joen	N 67° 5' 11'	E 27° 18' 3'
KUVA 59					Puustoa kasvanut joen uoman päälle	N 67° 5' 7'	E 27° 18' 33'
KUVA 60					Puustoa kasvanut joen uoman päälle	N 67° 5' 7'	E 27° 18' 33'
KUVA 61			Edessä koski			N 67° 5' 2'	E 27° 18' 45'
KUVA 62					Puustoa kasvanut joen uoman päälle	N 67° 4' 55'	E 27° 18' 47'
KUVA 63					Puu töröttää joen	N 67° 4' 55'	E 27° 18' 47'
KUVA 64					Puustoa kasvanut joen uoman päälle	N 67° 4' 47'	E 27° 18' 54'
KUVA 65					Uppopuita joen uomassa	N 67° 4' 47'	E 27° 18' 55'
KUVA 66					Puustoa kasvanut joen uoman päälle	N 67° 4' 7'	E 27° 18' 38'
KUVA 67					Uppopuu joen uomassa	N 67° 4' 5'	E 27° 18' 45'
KUVA 68					Puustoa kasvanut joen uoman päälle	N 67° 4' 53'	E 27° 18' 44'
KUVA 69				Kuva tulopaikalta, kova		N 67° 3' 50'	E 27° 18' 45'
KUVA 70				Kuva tulopaikalta, kova		N 67° 3' 40'	E 27° 18' 59'

RISKIEN ARVIOINTILOMAKE									
Laji: vaellus									
Reitti /reitipisteet: Kullakeron huippu- Karhunj uomalammen reittiin yhtyminen									
Reitin pituus ja vaikeusaste: n. 1 km ja helppo									
Päivämäärä: 21.7.2016									
Kuvan nro.	Riski	Riski	Riski	Riski	Riski	Riski	Riski	Kuvan koordinaatit	Kuvan koordinaatit
KUVA 1	Lähtöpisteet Kullakeron huijulta	Vitottuusten oikeellisuus	Reittimerkistö	Rakenteet	Muut ilmenevät riskit			N 67° 1' 23'	E 27° 13' 10'
KUVA 2					Vahva polku lähtee alaspäin mutta onneksi taustalla näkyy viitta.			N 67° 1' 23'	E 27° 13' 10'
KUVA 3	Viitta kohti Karhunj uomalammen							N 67° 1' 23'	E 27° 12' 59'
KUVA 4			Polku lähtee alaspäin vahvana					N 67° 1' 23'	E 27° 12' 58'
KUVA 5			Reittimerkki kumolaan					N 67° 1' 23'	E 27° 12' 58'
KUVA 6			Reittimerkki mennyt polkki					N 67° 1' 24'	E 27° 12' 57'
KUVA 7			Reitti lähtee kohti kivikkoa, ei reittimerkkejä näkyvässä					N 67° 1' 25'	E 27° 12' 54'
KUVA 8			Reitti lähtee kohti kivikkoa, ei reittimerkkejä näkyvässä					N 67° 1' 25'	E 27° 12' 46'
KUVA 9			ei polkua näkyvässä eikä reittimerkkejä*					N 67° 1' 24'	E 27° 12' 46'
KUVA 10			Polku näkyy muttei					N 67° 1' 23'	E 27° 12' 40'
KUVA 11			Polku näkyy muttei					N 67° 1' 25'	E 27° 12' 32'
KUVA 12			Polku näkyy muttei					N 67° 1' 25'	E 27° 12' 32'
KUVA 13								N 67° 1' 26'	E 27° 12' 26'
KUVA 14					ei polkua, ei merkkejä **			N 67° 1' 25'	E 27° 12' 29'
KUVA 15					ei polkua, ei merkkejä ***			N 67° 1' 27'	E 27° 12' 20'
KUVA 16	Tässä kohdin pääsin Karhunj uomalammen							N 67° 1' 32'	E 27° 12' 5'
KUVA 17	Pääsin Karhunj uomalammen reitille n 300 metriä sivussa viralliselta reitiltä							N 67° 1' 34'	E 27° 11' 58'
KUVA 18			Polun alkupää näytää viitoitulta, ainakin kaksi reittimerkkiä huomattu kuvan yläosassa					N 67° 1' 40'	E 27° 12' 13'
* ilmeisesti tässä kohtaa eksyin reitiltä	**eksyminen reitiltä alkaa vaikuttaa selvästi	***eksyin viralliselta reitiltä, karttasovelluksen avulla suunnistin Karhunj uomalammen reitille	Polku yläpäästä huonosti viitoitettu, joka aiheuttaa helposti eksymisen, koska polkuja on paljon valittavissa, suuri riski lähteä harhaillemaan kivikkoon ja loukata itseensä						

RISKIEN ARVIOINTILOMAKE						
Laji: pyöräily						
Reitti /Kiinopisteet: Pynhän Asteli - Kairosmajat- Alltakeru - Pynh (luontokeskus Naava)						
Reitin pituus ja vaikeusaste: n. 7,3 km ja helppo						
Päivämäärä: 1.8.2016 ja 3.8.2016 (Alltakeru)						
Kuvan nro.	Riski	Riski	Riski	Riski	Riski	Kuvan koordinaatit
	Lähtöpisteet	Viltoitusten oikeellisuus	Reittimerkistö	Rakenteet	Muut ilmenevät riskit	Kuvan koordinaatit
KUVA 1	Lähtöpiste Astelista lähdeittäessä					E 27° 12' 17"
KUVA 2	Lähtöpiste Astelista lähdeittäessä					E 27° 12' 19"
KUVA 3				Puinen silta paikkapaikoin lahonnut ja saanut osumaa latukoneelta		E 27° 12' 19"
KUVA 4				Puinen silta paikkapaikoin lahonnut ja saanut osumaa latukoneelta		E 27° 12' 12"
KUVA 5				Lahonnut kohta sillalla		E 27° 12' 12"
KUVA 6				Latukoneen aiheuttamaa jälkeä		E 27° 12' 12"
KUVA 7				Puinen silta vajonnut koiselta puolelta?		E 27° 12' 12"
KUVA 8				Pitkospuut osittain lahonneet		E 27° 12' 6"
KUVA 9				Pitkospuut osittain lahonneet		E 27° 11' 53"
KUVA 10				Pitkospuut osittain lahonneet		E 27° 11' 53"
KUVA 11				Pitkospuut osittain lahonneet		E 27° 11' 53"
KUVA 12				Pitkospuut osittain lahonneet		E 27° 11' 53"
KUVA 13		Huttujärvelle näyttää sekä vaellus että pyöräilyreittiä vaikka niitä ei ole merkitty karttaan. eksymisvaara?				E 27° 12' 0"
KUVA 14		Onko Pyhäntunturille menevä vaellus- ja pyöräilyreitti keskivaikaa (punainen), kartan mukaan on sininen (heloop).				E 27° 12' 1"
KUVA 15		Tässä viitassa kaikki on merkattu myös vaellusreiteiksi vaikka edellisessä viitassa Pyhäjärvi van talvireitti ja meneekö Luostolle kesävaellusreitillä kautta on sininen (heloop).				E 27° 12' 23"
KUVA 16		Onko Pyhäntunturille menevä vaellus- ja pyöräilyreitti keskivaikaa (punainen), kartan mukaan on sininen (heloop).				E 27° 12' 23"
KUVA 17		Viitassa ei ole minkälaisia reittimerkkejä, onko siis virallinen reittiviitta				E 27° 12' 23"
KUVA 18		Tässä viitassa taas Luostolle menevä reitti vain				E 27° 12' 30"
KUVA 19		Onko Pyhäntunturille menevä vaellus- ja pyöräilyreitti keskivaikaa (punainen), kartan mukaan on sininen (heloop).				E 27° 12' 30"
KUVA 20		Viitassa ei ole minkälaisia reittimerkkejä, onko siis virallinen reittiviitta				E 27° 12' 37"

Liite 11 2(3)

KUVA 21			Silla vaurioitunut osittain latukoneen jäljiltä		N 67° 2' 16"	E 27° 13' 16"
KUVA 22				Virtaava vesi tehnyt monttuja tiele, hankala havaita pyörällä	N 67° 2' 15"	E 27° 13' 26"
KUVA 23				Virtaava vesi tehnyt monttuja tiele, hankala havaita pyörällä	N 67° 2' 12"	E 27° 13' 36"
KUVA 24	Aittakurun parkkipaikan viitta				N 67° 2' 12"	E 27° 13' 36"
KUVA 25	Aittakurun viitta				N 67° 2' 9"	E 27° 14' 1"
KUVA 26	Aittakurun viitta				N 67° 2' 9"	E 27° 14' 1"
KUVA 27	Aittakurun viitta				N 67° 2' 9"	E 27° 14' 5"
KUVA 28	Aittakurun viitta				N 67° 2' 9"	E 27° 14' 5"
KUVA 29		Jälleen Luostolle menee kesävaellusreitit viitan mukaan (ei kartan)			N 67° 1' 58"	E 27° 14' 49"
KUVA 30				Veden aiheuttamia uria pururadan pinnassa	N 67° 1' 58"	E 27° 14' 49"
KUVA 31		Jälleen Luostolle menee kesävaellusreitit viitan mukaan (ei kartan) sekä Kiimasekkään, jota ei ole myös merkattu karttaan kesävaellusreitiksi			N 67° 1' 4"	E 27° 15' 3"
KUVA 32		Tässä viitassa kaikki on merkattu myös kesävaellusreiteiksi, mutta kartan mukaan osa ei ole kesävaellusreittejä, sekä Pyhälle menevä reitti onkin muuttunut siniseksi (helpoksi)			N 67° 1' 37"	E 27° 15' 10"
KUVA 33				Virtaava vesi tehnyt monttuja tiele, hankala havaita pyörällä	N 67° 1' 24"	E 27° 15' 19"
KUVA 34	Lahtopaste Pyhälä, Naavan lähellä maastossa, onko oikeat tiedot (esim. Suvanto7, onko kesäreittiä), johtako harhaan reikelijöitä, koska Luostolle menevä kesävaellusreitti menee Luostolle				N 67° 1' 17"	E 27° 15' 8"
KUVA 35	Aittakurun parkkipaikan viitta				N 67° 2' 0"	E 27° 14' 58"
KUVA 36	Aittakuru				N 67° 1' 58"	E 27° 14' 38"
KUVA 37			Portaat useasta kohdasta lahonneet		N 67° 1' 58"	E 27° 14' 38"
KUVA 38			Pitkokset lahonneet		N 67° 1' 58"	E 27° 14' 29"
KUVA 39			Pitkokset lahonneet		N 67° 1' 58"	E 27° 14' 29"
KUVA 40			Pitkokset lahonneet		N 67° 2' 0"	E 27° 14' 17"
KUVA 41			Pitkokset lahonneet		N 67° 2' 0"	E 27° 14' 16"
KUVA 42			Pitkokset lahonneet		N 67° 2' 0"	E 27° 14' 11"
KUVA 43			Portaat useasta kohdasta lahonneet		N 67° 2' 0"	E 27° 14' 10"
KUVA 44			Portaat useasta kohdasta lahonneet		N 67° 2' 0"	E 27° 14' 5"
KUVA 45			Portaat useasta kohdasta lahonneet		N 67° 2' 0"	E 27° 14' 5"
KUVA 46			Portaat useasta kohdasta lahonneet		N 67° 2' 0"	E 27° 14' 1"
KUVA 47			Portaat useasta kohdasta lahonneet	Puita katsomossa	N 67° 2' 1"	E 27° 14' 2"

Liite 11 3(3)

KUVA 48				Portaat useasta kohdasta lahonneet		N 67° 2' 1"	E 27° 14' 3"
KUVA 49				Portaat useasta kohdasta lahonneet		N 67° 2' 1"	E 27° 14' 3"
KUVA 50		Pitaisiko tassa olla viiltä mistä poistutaan, koska kuvan oikeasta laidasta lähtee vahva polku ja oikea reitti kuitenkin menee				N 67° 2' 1"	E 27° 14' 3"
KUVA 51				Aittakurun laavu		N 67° 2' 3"	E 27° 14' 3"
KUVA 52				Pitkokset lahonneet		N 67° 2' 4"	E 27° 14' 3"
KUVA 53				Pitkokset lahonneet		N 67° 2' 8"	E 27° 14' 0"

